AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

P. K. 582 — Ankara

Fiyatı: 60 kuruş

* *

AKİS Ortaklığı adına imtiyaz sahibi ve *yazı* islerini fiilen idare *eden:*

Metin TOKER

* *

Bu nüshaya yazı yazanlar:

Cemil Sait BARLAS — Bedîi FAİK — Mücahid TOPALAK — Orhan Remzi YÜREGİR — Seyfi KURTBEK — Dr. Esad EĞİLMEZ — Bilge KARASU — — Perihan PARLA — Cenap YAKAR — Mümtaz TARHAN - - Tevfik ÜNSÎ — Refika ESMER — Haydar ÖZAKMAN — Muammer KARACA — Turhan DİLLİGİL — Fikret ÂDİL

Karikatür

TURHAN

Ressam:

İzzet ÇETİN - AYHAN

Fotoğraf:

Mehmet SÜRENKÖK — Turhan VANDEMİR

Klişe:

Kemal ONGAN

*

* *

Abone Şartları:

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(25 nüsha) :	24 lira

*

* *

Dizildiği ve basıldığı yer

Güzel Sanatlar Matbaası

Kapak Resmimiz

MUAMMER KARACA

Rekor Kıran Aktör

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Gazete bayilerinin bir gazetenin okuyucusu mu, yoksa mensubu mu oldukları hususunda tam bir karara varmak güç geldiği için, Çivril'deki bayi Musa Koç'tan aldığımız mektubu, «Okuyucularımızdan Mektuplar» sayfamızda değil, bu sütunumuzda neşrediyoruz.

Musa Koç'un mektubu aynen sudur:
Sayın Bay,

Gönderdiğiniz kıymetli mecmualar satılmadı.

Bunlar ister açık saçık resimli mecmua.

Böyle kıymetli bir eteri okuyan 1 kişi var. Bundan böyle her İkimize de menfaat temin *etmeyecek olduktan sonra göndermemenizi üzülerek rica eder,* hürmetlerimi *sunarım*

Faturanızı lütfen gönderiniz, borcumuzu gönderelim.

Çivrile yollamakta olduğumuz beş adet mecmuayı kestik.

Bu ümid kırıcı bir hadise olabilirdi, eğer Musa Koç o güzel mektubu yazmasaydı ve yurdun bilhassa büyük merkezlerinden «daha çok mecmua gönderiniz» talepleri gelmeseydi..

Fakat Çivrildeki bir gazete bayiinin, içinde «açık saçık resimler» bulunmayan bir mecmuanın satılmaması karşısında duyduğu üzüntüyü içten gelen bir tarzda ifade etmek lüzumunu hissetmesi memlekette seviyeli neşriyata hasret çekildiğinin, bunun beklendiğinin, okuyucusunun bulunacağının en güzel delilidir.

AKİS ilerde, okuyucusunun hangi sınıf mensubu olduğunu meydana koyacak anketler yapacak ve mündericatmı, havasını, tertibini o istikamette geliştirecektir. Mecmua hakkındaki düşüncelerinizin, arzularınızın bize bildirilmesinde fayda nülahaza etmemizin bir sebebi de budur.

Şimdilik ortaya çıkan, AKIS'in büyük merkezlerde rağbet gördüğü, memleket çapında bir mecmua hüviyeti aldığı, her gün gazeteleri inceden inceye tetkik için zaman veya fırsat bulamayan aydınları bir hafta zarfında kendilerini alakadar eden her sahada, yurtta ve dünyada, neler olup bittiği hususunda tenvir vazifesini başardığıdır.

Doğrusu istenilirse, öyle anlaşılıyor ki AKIS'in tiryakileri hakiki aydınlar olacaktır. Bu aydınların içinde siyasi bakımdan ya tarafsız olanlar, ya da şu veya bu tarafa meyli bulunup kör partizan hislerin tesirinden kendilerini kurtarabilenler ekseriyeti teşkil etmektedirler. Okuyucularımızdan gelen mektuplar; AKİS'in bilhassa hadiseleri her türlü «tarafgirane zihniyet»ten uzak tarzda, bir münevver tarafından yapılması gereken sekilde tefsir edebildiğinden dolayı rağbet kazandığım göstermektedir.

Bunlardan başka, AKİS «Aktüalite mecmuası» hüviyetine uygun olarak siyaset kulislerinde olup bitenleri, ciddiyetten ayrılmayan, sansasyonel ol. sun diye uydurmayan, fakat merak uyandırıcı taraflarım da gözler önü. ne seren bir tarzda ve en doğru şekil. de, malûmatını en inanılır kaynaklar" dan alarak vermekte devam ede. cektir. Sözün burasında, gündelik gazetelerimizin AKIS'ten iktibaslar yapmak lüzumunu duymalarım teveccühlerinin çok kiymetli bir nişanesi olarak kabul ettiğimizi söylemek isteriz. Bilhassa Kırşehirin üçe haline getirilmesi yolunda ilk sayımızda verdiğimiz haber ve tafsilâtı, hadise tahakkuk yoluna girince gazetelerimizin pek çoğu tarafından nakledilmiş veya hatırlatılmıştır. Ancak bu havadislerimizde mutlaka maksatlar aramanın beyhudeligini bir defa daha haber vermliyiz. AKİS'te çıkan makalelerin iktibasların da da böyle bir gayret güdülmemelidir.

Niçin tarafsız olunamasın? Niçin hüsnüniyetten uzaklaşmak mecburiyetinde kaimsin? Bizim istediğimiz tek bîr şey var: Bu memleketin «orta smıfı»na, okumayı seven ve okuduğunu anlayan, hadisleri hakki veçhelerile görmek isteyen kimselere ihtiyacını hissettikleri mecmuayı verebilmek!

YURTTA OLUP BİTENLER

Bu günkü şartlar altında Meclis murakabesi kurulamaz

Cemil Sait Barlas

2 Mayıs 1954 seçimlerinin verdiği netice "mürakabe" bakımından aydınları düşündürmektedir. D. P. nin ezici çoğunluğu ve C. H. P. nin yalnız 31 milletvekili ile Mecliste temsil edilmesi, muhalefetin milletvekili sayısının 36 dan fazla olmaması herkesi daha ziyade seçim siste. minde değişiklik yapmayı araştırmaya sevketmektedir.

Aydınların büyük bir kısmı mürakabenin sağlanmasını nisbî temsile gitmekte görmektedir. Onlara göre, Millet Meclisinde nisbî temsil ile ikiyüz küsur muhalif milletvekili bulunmuş olsa mürakabe sağlanmış olurdu.

Bizim kanaatimize göre Büyük Millet Meclisinde murakabenin kurulması, muhalefet milletvekili sayısının artması ile ilgili değildir. Gerçi memlekette verilen oylara nisbetle Mecliste milletvekillerinin tem. sil nisbeti adaletsizdir; böyle olmakla beraber bu adaletsizlik kalksa ve milletvekili verilen oylara göre seçilse gene hükümet mürakabe edilemezdi.

Bu, başlıca iki sebepten gelmektedir. Sebeplerden birisi Meclisin iç tüzüğüdür. Bazan sayısı 30 - 40 ı bulan "sözlü soru" müessesesi hükümeti mürakabe için değil, muayyen hâdiselerin milletvekilleri tarafından öğrenilmesi için konulmuştur. Bu müessese, tatbikatta muvafık, muhalif milletvekillerinin seçmenlerine hoş görünmek ve gazetelerde fotoğrafları ile isimleri geçmek için kullanılmaktan başka işe yaramaz. Bazan da hükümetle danışıklı döğüş, sözlü sorular tertiplenerek hükümete methiyeler okunmasına vesile olur.

Hükümeti mürakabe için tek müessese "gensoru" müessesesidir. Buna da iktidar partisi hiç bir zaman müsaade etmez. "Gensoru" müessesesinin işlemesi için lâzım gelen şartlar hiç bir zaman mevcut değildir. Çok partili hayata girdikten sonra da bu müessese işlememiştir.

Bizce hükümetini mürakabe edilmeşinin ilk şart ve imkânı, kendi Parti Meclis Gruplarında mürakabenin sağlanmasiyle olur. Hükümet mürakabesi "otokritik-kendi kendini tenkid" yapılmadan olmaz. Bugünkü iktidardaki usule göre de bu, mümkün değildir.

Demokrat Parti Hükümet Reisi, Demokrat Parti Genel Başkanıdır. Genel Başkan Genel İdare Kurulunun Reisidir. Demokrat Parti Milletvekili adaylarını teşkilât tesbit etmektedir. Fakat Genel İdare Kurulunun yüzde yirmi aday göstermek hakkı olduğu gibi veto hakkı da mutlaktır. Sön seçimlerde gördüğümüz gibi Genel İdare Kurulu bir kalemde teşkilât tarafından gösterilen bütün adaylar yerine yeni adaylar tâyin edebilir. Genel İdare Kurulunda da asıl söz sahibinin hükümet reisi olan Genel Başkan olduğu bir hakikattir. Bu vaziyet karşısında D. P. Milletvekillerinin hükümeti tenkid etme imkânı yok gibidir. Hükümeti tenkid eden millet., vekili gelecek seçimde milletvekilliğine veda etmiş sayılmalıdır. Çünki D. P. teşkilâtına dayanmayan şahıs bağımsız olarak adaylığını koyamaz.

D. P, için varit olan bu hal iktidar değişse ufak bir farkla diğer partiler için de vardır. Orada da milletvekili, Parti Genel Başkanının arzusuna göre tenkid yapmak zorundadır. Aksi halde teşkilât tarafından aday gösterilmemek tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Bizce Meclis mürakabesinin kurulmasının ilk şartı milletvekilinin icap ettiği zaman partisi ile kendi arasmda çıkacak ihtilâfta milletin hakemliğine başvurabilmesidir. Bu da ister nisbi temsil, ister dar bölge usulü, ister bugünkü sistem olsun, mevcut liste usulünün kaldırılmasiyle mümkündür. Bugünkü şartlar altında "seçim" kazanabilmek için teşkilata dayanmak lâzımdır. Teşkilâtsız seçim kazanmak mümkün olmadığına göre "bağımsız" dediğimiz milletvekilleri dahi aday gösterildikleri partilere bağlıdırlar.

Milletvekili seçiminde Amerikan usulü kabul edilinceye, yâni partili partisiz bütün adaylar hükümet ta. rafından aynı kâğıda bastırılıp yalnız seçim hücresinde seçmen bu liste ile karşı karşıya gelinceye kadar Meclis mürakabesinin bu memlekette kurulmasına, yerleşmesine imkân yoktur.

Başvekil Menderes
«Amerika ben geldim!»

Başvekilin Amerika seyahati

Başvekil Adnan Menderes Blair House'un penceresinden dışarı bakfağı zaman, saat 15.30 idi (Grinviç ayarı). Güzel bir gündü, hava güneşliydi. Tam karşıda, bembeyaz bir bina yükseliyordu. Bu, Amerikan reisicumhurlarınm ikametine tahsis edilen Beyaz Saraydı, Yüz metre mesafede, beton ve mermerden bir bina daha vardı. Burası, vaktile Hariciye vekâleti idi. Şimdi, yabancı memleketlere yardım idaresine tahsis edilmişti.

Bu, başvekilin Wash'ngton'daki ilk günüydü. Pazar günü Türkiyeden hareket etmiş, yolda Yunan devlet adamlarile mühim görüşmeler yapmış, (görüşmeler, Hellenikon hava meydanının küçük binasında yapılmıştı), Napolide Fechteler ile bir başka görüşme yapmış ve onun tayyaresile New-York'a doğru yoluna devam etmişti. Pazartesi günü New-York'taydı. Bütün yorgunluğuna rağmen uçaktan iner inmez meydanın şeref salonunda gazetecileri kabul etmiş, televizyonda görünmüş, Amerikanın Sesi radyosu ile hitap etmiş, hattâ Acropolis adlı Yunan gazetesinin New-York'taki muhabirine bütün dünyada büyük alaka uyandıran bir de beyanat vermek marifetini göstermişti.

Adnan Menderesin, Blair House'un penceresinden baktığı gün, salıydı. Bir saat kadar evvel Washington hava meydanına meşûs bir çehreyle inmiş, Yabancı Memleketlere Yardım İdarecisi Harold Stassen, Hariciye vekil yardımcısı Murph ve bir müddet evvel Ankarada görüştüğü Hariciye Vekâletinin Yakın Doğu işlerini tedvire memur yardımcısı Henry Byroade tarafından karşılanmıştı. Orada da basının hücumuna maruz kalmış, fotografcıların . Amerikanın şımarık çocukları - bütün arzularını uysallıkla

Türkiye Heyeti Amerikada Karşılanıyor
Fotoğrafçıların önünde el sıkışmak âdettir

yerine getirmiş, sinema objektiflerinin karşısında poz vermiş, Stassen'in konuşmasını dinlemiş, ona, Orhan Eralpın tercüme ettiği bir kaç sözle cevap vermiş, sonra, açık bir otomobile binerek Blair House'a gelmişti

Blair House, Amerikanın mümtaz misafirlerine tahsis edilen ikametgâhtır. Başkan Truman, Beyaz Saray tamir edilirken bir müddet burada oturmuştu.

Başvekil Adnan Menderes, tam üç buçuk saat sonra, 19'da (gene Grinviç ayarı) o beton ve mermer binaya gelerek Harold Stassen ile görüşmelere başladı.

Geceli gündüzlü tam dört gün sürecek müzakereler açılmıştı.

Adnan Menderesi Amerikada, yüklü bir mesai programı bekliyordu. Denilebilir ki, tek bir dakika boş zamanı yoktu. Görüşmelerin pek çoğu Harold Stassen ile yapılacaktı. Eisenhower ile mülakat ise, daha ziyade umumî meselelere temas fırsatını verecekti. Hariciye vekili Foster Dulles da, Avrupa ile Amerika arasında mekik dokurken, başvekille görüşecekti.

Eisenhower, kendisini cuma günü yemeğe bekleyecekti. Fakat, bir değişiklik oldu, çarşamba günü mülakata davet vuku buldu. Amerikan Reisi. cumhuru, Adnan Menderes ile sadece resmî temasların sonunda değil, başında da görüşmeyi arzu etmiş, bu arzusu Başvekil tarafından kabul olunmuştu. Basın, ilk görüşme hakkında şu malûmatı verdi:

«— Foto muhabirleri, Eisenhower ile Menderesin bulunduğu salona kabul edildikleri zaman başkan ile başvekil arasında şahsî münasebetlerin cok samimî olduğu intibaını edinmişlerdir. Foto muhabirler. çalışırlarken iki devlet adamı gülümseyerek çok samimi bir hava içinde konuşuyorlardı.

Adnan Menderese bu görüşmede Türk ye Büyük Elçisi Feridun Cemal ,Erkin ile Amerikanın Ankara Büyük Elçisi Âvra Warren refakat etmekteydiler.»

Görüşmeler cuma gününe kadar, aynı sıkı tempo içinde devam etti. Başvekilin temasları esnasında, yanında hemen daima Başvekil yardımcısı Fatin Rüştü Zorlu, Millî Müdafaa vekili Ethem Menderes, Hariciye müsteşarı Nuri Birgi, Washington Büyük Elçimiz Feridun Cemal Erkin bulunuyorlardı. Bazı görüşmeleri doğrudan doğruya Fatin Rüştü Zorlu yaptı. Askeri meselelerin müzakeresinde

Başvekil ve Muavini
Yaptıklarından memnun sönmüyorlar.

Erkânıharbiyei Umumiye reisi Org. Nureddin Baransel hazır bulundu. Nihayet, «patron»lar kendi aralarında ana hatları tesbit ederken gerek Başvekil Adnan Menderesin refakatinde bulunan teknik müşavirler, gerekse Amerikan memurları teferrüatı müzakere ettiler.

Müzakerelere Amerikan Millî Müdafaa vekili ve Ticaret vekili de zaman zaman katıldılar.

Görüşmelerden baş alabildiği zaman Adnan Menderes, eski dostlarıyla görüşmek fırsatını kaçınmadı. General Ridgway, Amiral Garney bunların başında geliyordu. Hemen her gün bir ziyafet vardı. Fakat bu ziyafetler de, işin aslına bakılırsa resmî temaslara dahildi, hatta bir çok nokta, hem mühim nokta - hususî görüşmelerde aydınlanıyordu,. Ayan Meclisi Dış İşleri Komisyonu reisi Alexander Willey'in Capitole'de verdiği yemek, bunlarıdan birini teşkil eder. Tabii bol bol nutuk da söyleniyordu ve bu nutuklarda hemen aynı şey tekrarlanıp duruyordu.

Havanın çok sıcak olması, işleri zorlaştırıyordu ama, müzakerelerin cereyan tarzı, Türkiye için daima iyi gidiyordu Menderesin Millî Müdafaa vekili Wilson ile yaptığı konuşmada bir çok Amerikalı general de bulunmuş, bu arada Türkiyeye askerî yardım Heyeti Şefi General Shepard'ın yardımın Türkler tarafından en iyi şekilde kullanıldığı yolundaki sözlerine hepsi katılmıştı.

Ziyaret vesilesiyle yapılan neşriyatta şu ana tema seziliyordu:

Türkiye, Amerikanın en güvenilir dostudur!

Cuma günü, müzakereler sona ermişti. Beyaz Sarayda, Eisenhowerin öğle yemeği vardı. Başvekil Adnan Menderes, yanında Başvekil Yardımcısı Fatin Rüştü Zorlu, Millî Müdafaa Vekili Ethem Menderes , Erkânı Harbiyei Umumiye reisi Orgeneral Nureddin Baransel, Hariciye vekâleti müsteşarı Nur Birgi Türkiyenin Washington Büyük Elçisi Feridun Cemal Erkin bulunduğu halde geldi ve Eisenhower tarafından, Beyaz Sarayın içinde karşılandı.

Yemeğin Amerikalı davetiileri şunlardı:

Amer kan Temsilciler Meclisi sözcüsü Martin, Hariciye yardım teşkilâtı idarecisi Harold Stassen, Maliye vekili Humphrey, Hariciye vekili, yardımcısı Henry Byroade, ayan azasından Wiley ve Georges, Temsilciler meclisi azasından Chiper Field ve Gordotı, Birleşik Amer kanın Ankara Büyük Elçisi Avra Warren, Haricî Yardım Teşkilâtının Türkiyedeki temsilcisi Dayton, Amerikan askerî heyet: şefi General Sheppard ve başkan Eisenhower'in iktisadî işler müşaviri Gabriel Hauge.

Davetlilerin îsimlerini dikkatle inceleyenler, Başvekil Adnan'Menderesin Amerikadaki temaslarında neler görüşüldüğünü derhal anlayabilirler.

Türkiyenin askeri gücü göz önünde tutularak, bu memlekete yapılacak iktisadî yardım!

Foster Dulles - Menderes
İki eski dost

Ziyaret intibalarını Türkiyeye Anadolu Ajansı Umum Müdürü, Şerif Arzık bildirmiş, Türk umumî efkârı böylece haberdar edilmiştir. Bu işin nasıl yapıldığı hususunda bir fikir edinilmesi maksadile, Anadolu Ajansının özel Servisinde 84 numara ile çıkan ve Şerif Arzık'ın telgrafı olduğu altındaki işaretten anlaşılan haberin baş kısmım aşağıya alıyoruz:

«Gazeteler ve ajanslar başvekilimizin ve heyetimiz azasının Ayanda Hariciye Encümenin yemeğinden sonra toplantı salonuna davet edilmeleri üzerine salonda kendisine ve şahsında Türkiyeye yapılan hararetli tezahürleri belirtmektedirler. Bizzat Ayan âzasından bir çoğunun kaydettiği gibi, bu şekilde bir tezahüre, bir yabancı hükümet reisinin bu derece hararetli ve sürekli şekilde alkışlanmasına ve başkanın bu kadar samimi takdimine, müteakiben iktidar ve muhalefet liderleriyle daha bazı azanın söz alarak bu kadar dostane hitaplarda bulunmasina şimdiye kadar rastlanmamıştır».

İşin doğrusu, hiçbir ajansın havadisleri böylesine pembe gözlüklerle vermesine şimdiye kadar rastlanmamış olduğudur. Tabii, Anadolu Ajansı müstesna! Zira Anadolu Ajansından kim, bir devlet adamımıza, hangi seyahatinde olursa olsun refakat ederse, Türk Umumî efkârına o sevahat boyunca seyahat edilen yer halkının coşkun tezahürattan adeta hasta hale geldiği bildirilmektedir.

Başvekilin Amerikada bulunduğu günler zarfındaki Amerikan gazetelerine - meselâ Türkiyeye muntazaman gelen ve Amerikanın en büyük gazeteleri olan New - York Times ile New - York Herald Tribune'a bakılırsa, Amerikanın yerinden oynamadığı derhal müşahede edilir.

Bu nevi şark zhniyetine niçin iltifatta devam edildiği, maalesef anlaşılamayan bir meseledir. Türkiyenin ve devlet adamlarımızın hariçteki itibarı, gülünç şişirmelere lüzum hissettirmiyecek kadar yerindedir Utanılacak bir taraf, asla yoktur. Fakat ne Amerikada, ne İngilterede, ne de Fransada Türkiye Reisicumhuru veya Başvekili geliyor diye bayram yapılmamıştır. Gösterilen hüsnükabul, başka devlet ileri gelenlerine gösterilen hüsnükabulden ne daha azdır, ama ne de daha çoktur.

Hadiseleri Anadolu Ajansının pembe renkli bültenlerinden değil, dünya basınından takip edenler görmüşlerdir ki Amerikada Adnan Menderes hakikaten güvenilir bir müttefikin, Amerikan siyasetini her sahada destekleyen bir memleketin müstakar ve kuvvetli hükümetinin reisi olarak karşılanmıştır. Bu hükümet reisi, Ame-

rikaya, yardım mevzuunda müzakerede bulunmak üzere geliyordu. Hayati ihtiyaç,Amerikanın olmaktan ziyade Türkiyenindi. Gazetelerin ve umumî efkârın bütün hadiseler içinde en fazla alakayı bu ziyarete atfedeceğine inanmak için mutlaka bir Ajans temsilcis nin olmaması icap edecek kadar safdil bulunmak gerekir.

Adnan Menderesin seyahatinin muvaffakıyeti de, Anadou Ajansının iç politika pazarını kollamaktan, ona sermaye hazırlamaktan baş alıp Türk umumî efkârına lâyıkı veçhile belirtmediği sahada olmuştur. Yoksa iki alkış ve iki makalede değil,

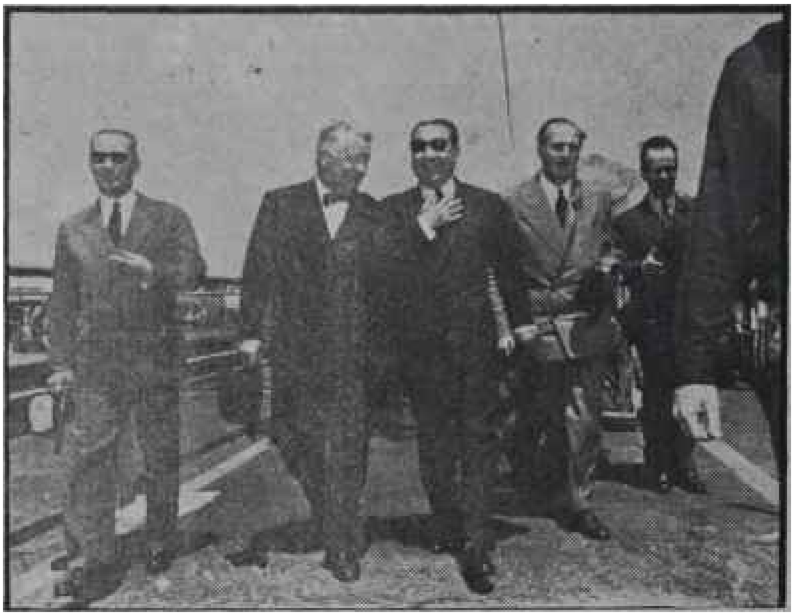
Bilmek icap eder ki, Amerika, düyanın diğer milletleri gibi Türkiyeye de yardımı kesmek yolundaydı, işe kısıntılardan başlamaya karar ver. mişti. Askerî yardım, ilk kalemde 100 milyon dolar azaltılacaktı. İktisadî yardıma da devam edilmiyecekti. Adnan Menderes Washington'da bu yardımlar kesildiği takdirde, Türkiyenin, Batı camiasının Rusyaya en yakın noktasında kuvvetli bir kale olarak kalmak imkânına sahip olmakta devam edemeyeceğini biç bir iltibasa meydan vermeyecek şekilde anlatmıştır. Bunu, esas itibarile, Amerikan devlet adamları da bilmiyor değillerdi. Fakat her şeyi, en açık şekilde izah etmek gerekiyordu.

Adnan Menderesin daveti, çoktandır düşünülüyordu. Ancak Türkiye seçimlerin arefesindeydi. Bunların neticesini beklemek, ondan sonra müzakerelere girişmek icap ediyordu. Türkiyeye iktisadî yardım, Amerikan Devletinin hibe veya borç vermesinden ziyade hususî Amerikan sermayesinin akmasında görülüyordu. Ankarada Demokrat bir iktidar iş başında kaldığı takdirde, bu, güven içinde yapılabilirdi. Adnan Menderesin liberal ve realist iktisadî politikası takdir ediliyordu. Fakat Halk Partisi, tamamile yanlış bir taktik icabı, seçim kampanyası boyunca yabancı sermaye aleyhtarlığı yapmıştı. Hem de, söyleyenler söylediklerine inanmadıkları halde...

Demokrat Parti çok kuvvetli, bir ekseriyetle iş başında kaldıktan sonra, Türkiyeye yapılacak yardımın şekli görüsülebilirdi.

Görüşüldü.

Müzakerelerin neticesi hakkında şöyle demek kabildir: Amerikan askerî yardımı Türkiyeye devam edecek, hatta hızlandırılacaktır. Fakat bu, ilelebet devam edemez. Türkiye, kendi ekonomisini coğrafî durumunun ve tabii politikasının icaplarına göre ayarlamak Zorundadır. Yani, Türkiyenin iktisadî potansiyali o hale gelsin ki «kendi ordusunun ve ekonomisinin ihtiyaçlarını kendi kaynaklasından sağlayabilsin». Bu, «müşterek menfaatin icabındır. O halde, Amerikaya da bir vazife düşmektedir. Bu

Heyetimiz New - York Hava Meydanında

«Elhamdülillah, sapasağlamız!»

«müşterek menfaat»ın resmî tebliğe girmesi, Türkiye hesabına başlı başına bir muvaffakiyettir ve Adnan Menderesin Amerikada elde ettiği en büyük başarıyı teşkil eder. Amerika, Türk yenin iktisaden kuvvetlenmesini «müşterek menfaate olarak telakki etmektedir.

Gerçi Amerika hükümeti, Kongreye danışmadan en küçük bir taahhüde bile girişemez. Ama, Amerikan devlet adamları, bu hususta şahsen taahhüde girmişlerdir. Türkiyeye iktisadi yardım devam edecektir. Fakat bilhassa Amerikan sermayesi memleketimizin kalkınması gayretlerine daha büyük hacimde iştirak edecektir.

Amerika para olarak fazla bir şey vermek niyetinde değildir. Bizim kendi gayretlerimize, destek olacaktır.

İki harpten sonra Almanya, aynı yoldan kalkınmıştır.

Amerikada bu müzakereler olup biterken Türkiye Hariciye Vekili Bay ve Bayan Köprülü Ankarada bulunuyorlardı.

Pakistan Başvekili Ankarada

Dünyanin en genç başvekillerinden biri, hüküm etim izin resmî davetlisi olarak memleketimizde bulunuyor. Bu, Pakistan Başvekili Mehmed Alidir. Mehmed Ali han 45 yaşındadır. Kendisine refikası ve iki oğlu da refakat ediyor.

76 milyonluk bir kitlenin mukadderatını elinde tutan 45 yaşındaki bu genç adam 17 Nisan 1953 tarihinde Pakistan devletinin reisi Gulam Mehmet tarafından başvekilliğe getirildiği zaman memleketini Washingtonda temsil etmekteydi.

Mehmed Ali 1909'da Doğu Pakistan'ın Boğra kasabasında tanınmış bir ailenin oğlu olarak doğmuştu. Büyükbabası Bengal'in Siyâset havatında mevcudiyetini hissettirmiş bir şahıstı.

Mehmed Ali siyâsete erken atıldı. Bulunduğu bölgenin idâri mekanizmasında bir müddet vazife gördükten sonra 1943'de Bengal Teşriî Meclisine âzâ intihan olundu. Üc sene sonra Bengal Hükümetinin Mâliye ve Sağlık Bakanı oldu. Bakan olarak kaldığı müddetçe memleketin içtimai kalkınmasına ön ayak olmuştu. Zamanında Kalküta'da bir hastahane simdi Hindistan hudutlan dahilinde kalan bir şehir, Dakka'da bir Tıp Koleii ve Doğu Bengal'de bir verem sanatoryomu meydana getirildi.

1947 Ağustosunda Pakistan kurulduğu zaman Anayasa Meclisine seçil. mis ve kısa bir müddet sonra da büyük elçi olarak Pakistan'ı Birmanya'da temsil etmişti. 1949'da aynı sıfatla Kanada'ya; 1952'de Amerika Birleşik Devletlerine tâyin olundu.

1 Mayıs 1954'de, yan Başbakanlığa geldikten henüz bir sene sonra radyodan milletine hitap eden Mehmed Ali:

«— Allahın ve sizin yardımınızla memleketin durumu tamamiyle değişmistir» dedi.

Mehmed Ali han, iç durumdan bahsediyordu. Fakat memleketinin dış politikası da yeni bir veçhe almış ve Türkiye - Pakistan paktının imzasile bu 76 milyonluk kitle Batı blokuna dahil olmuştur.

Ankarada Pakistanlı misafirlerle görüşmeler, su satırlar yazıldığı sırada devam ediyor. Başvekil Adnan Menderes Amerikadaki temasları hakkında Pakistanlı meslekdasına izahat vermiştir. Pakistan ile Türkiye arasındaki münasebetlerin Washingtonda müzakere konusu olduğu bilinmektedir.

YURTTA OLUP BİTENLER

Vaktile Ankara Diye Mamur Bir Başkent Vardı..

Binlerce, on binlerce, yüz binlerce Ankaralı, seneler var ki, günde üç öğün yemek yediği gibi günde üç defa bir «eli sopalı adam»ı hasretle anıyor.

Yalnız Ankaralılar değil, Hükümet merkezine ayak basan her şahıs, şöyle bir etrafına bakınınca :

«— Ah, diyor.. Allah gani gani rahmet eylesin!»

«Eli sopalı adam»lar, umumiyetle, rahmet okunarak anılmazlar.

Fakat, bahis mevzuu olan, Nevzat Tandoğan'dır, Siz, ona rahmet okutanların, şehri ne hale soktuğunu düşününüz!

Ankara bir başı boşluk, düzensizlik, intizamsızlık, lâubalilik şehridir. Caddeleri asfalttır, kaldırımları toprak. Tozdan geçilmez. O, bir zamanlar İstanbul'a numune olan esnaf kontrolü, otobüs intizamı, taksi seyrüseferi, sulama, temizlik, hepsi hepsi tarihe karışmıştır. Demokrasi memlekete geldiğinden beri herkes istediğini yapar. Vatandaş hürriyetine, böylesine «itaat» edildiği bir başka şehir daha dünyada mevcut değildir. Vatandaş, isterse Kızılay Parkının önünde -şehrin göbeği- kaldırıma gazete kâğıtları yayar ve üzerinde domates satar. Bu hâdise, aynen cereyan etmiştir.

Şoför vatandaş, taksisinin bayrağını indirmeyi çoktan unutmuştur.

Esnaf vatandaş Ulus Meydanında, şişelerini arabaya, fındık fıstığı sepete koyar ve en kalabalık saatlerde «gazoz, eğlencelik» satar.

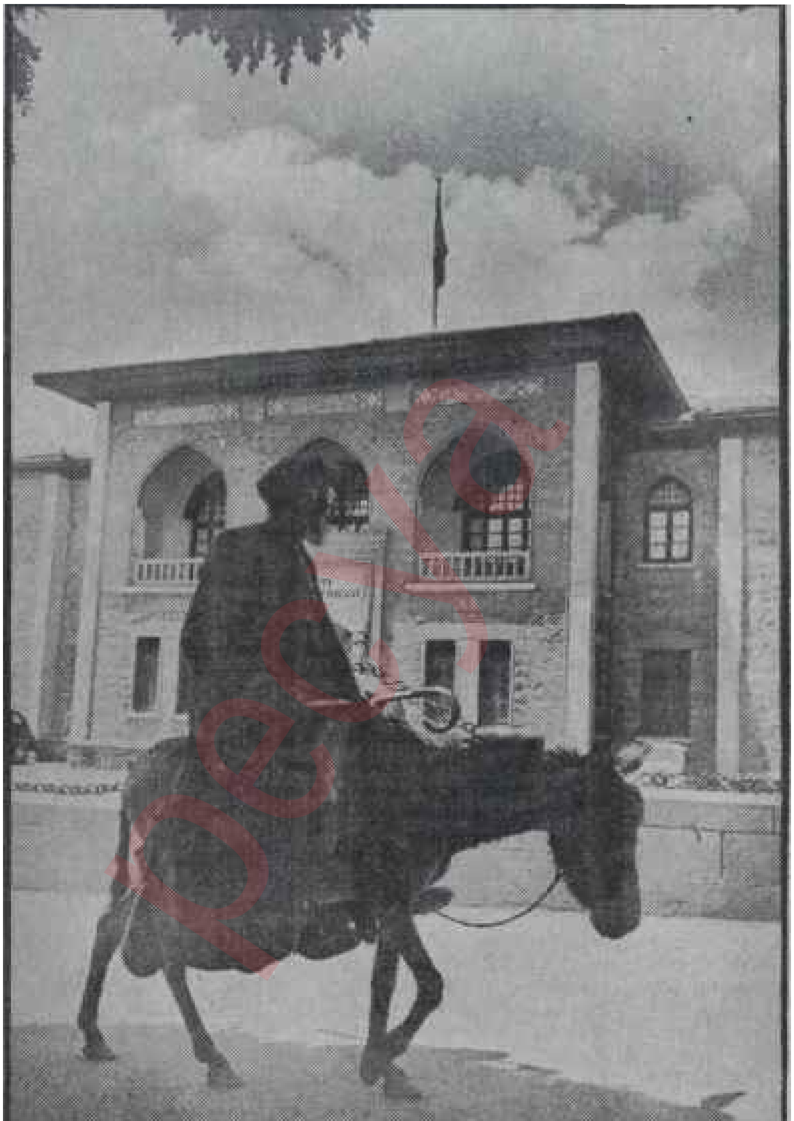
Otobüsler istedikleri zaman kalkar, halk günün her saatinde kuyruk olup bekler de, bekler.

Çarşaflı kadınlar, eşekli köylüler, poturlu erkekler hep «millî irade» dir diye müsamaha görür. O güzelim parklarda, ameleler yan gelip öğlen uykusuna yatarlar. Gençlik Parkının havuzu öylesine pistir ki, bakanın midesi bulanır.

Hangi birini saymalı, derdin hangisinden dert yanmalı? Yobazlar koca Ankara şehrini bir açık hava camii haline getirmişlerdir.

Sokaklar bakım görmez, tamir görmez, inşa edilmez.

Ankarada bir Belediye olduğuna inanmak için bin şahit, ister. O şahitler de bulunsa, Allah inandırsın, bir mahkeme onların hepsini yalancı şahitlikten mahkûm eder.

Durunuz! B r Belediye vardır, zira bir Belediye Mecmuası çıkar.

Onun da Eylül sayısı, Mayısta intişar etmiştir!..

Zavallı Ankara! Zavallı Ankara!

Bütün bunlara sebep, partizan Belediye Reislerinin bir garip belediyecilik anlayışıdır. Bir garip Belediyecilik ve bir garip Demokrasi anlayışı!

Hikâye şudur: Her vatandaş, bir rey sahibidir. Eğer onu sıkmazsak üzmezsek, kontrol etmez, istediğini yapmasına müsaade verirsek, o da mukabilinde reyini bize verir. Şoförler varsın, saatlerini indirmesinler; varsın esnaf, kontrole tâbi tutulmasın; adam, canı nerede isterse orada domates satsın; namazına karışmayalım, çarşafına karışmayalım, eşeğine karışmayalım. Yaşasın Hürriyet! Tek, seçim zamanı gelip çattı mı, reyini bizden esirgemesin...

Bu zihniyetin Belediyecilikle de, Demokrasiyle de uzaktan yakından alâkalı bulunmadığı aşikârdir. Şehir halkı bir küldür; onu, heyeti umumiyesile memnun etmek gerekir. Yoksa, delik deşik asfalt üzerinde sekmekten makas dayandıramayan şoför, kendisini kontrol etmiyor diye Belediyeye ısınmaz. Nihayet o da vatandaştır ve akşam, eve dönerken, kendisi gibi kontrolsüz manavda aldatıldığı zaman aynı Belediyeye söylenir. O manav da, otomobile bindiğinde şoför kendisinden fazla para alınca Belediyeyi kabahatli bulur. Şehrin pisliği, intizamsızlığı, çeşitli lâubalilikler herkesi Belediyenin aleyhine çevirir.

Ne var ki, birisine ceza yazdınız mı, demokrasi var ya, gidiyor Devletin büyüklerinden şuna veya buna şikâyet ediyor. İşportacıyı kovalamışsınız. Vay, vatandaşın ekmeğile nasıl oynarsın? Şoföre ceza yazmışsınız. Vay, vatandaşı nasıl cezalandırabilirsin? Eşeğile Büyük Millet Meclisinin önünden yukarı doğru çıkan köylüyü çevirmişsiniz. Vay, insan haklarını nasıl ayaklar altına alabilirsiniz?

Yukardan bir emir!

Ve işportacı yerinde kalır, şoför dolmuş'u gene fazla paraya yapar, köylü eşeğinin sırtında yoluna devanı eder.

Sonra da bunun adı, Demokrasi'dir..

Şehrin ortasında namaz kılanlar
Allah kabul etsin ama, yeri mi ya?,..

Türbe önünde çarşaflı
Elveda İnkılâp

Banka ve Gazozcu
Dam üstünde saksağan

Caddede uyuyan hamal
İyi rüyalar

1954 de Ulus Meydanı
Nevzat Tandoğan nasıl rahmetle anılmaz?

Bir damla

Suçlu! Ayağa kalk!

— Adın ne?
— Kırşehir!
— Babanın adı?
— Türkiye.
— Kaç yaşındasın?
— Dört yüz.
—Evli misin?
— Evet. C. M. P. ile evlendim.
— Çocuğun var mı?
— 2 Mayısta beş tane oğlum oldu

— Yaz kızım. Gereği düşünüldü: "D. P. ile evlenmesi lâzım iken C. M. P. yi alarak Türk demokrasisine aykırı hareket eden. Türkiye oğlu Kırşehirin Kaza'ya uğratılmasına, temyizi kabil olmamak üzere, kin birliği ile karar verildi!.

Bedîi FAİK

İdare

Üç seçim bir arada

Hükümet «bir şeyler düşünülmekte olduğu» mucip sebebile Meclisten Belediye seçimi kanununda değişiklik yapan lâyihanın «durdurulması»nı istediği zaman mebusların teklifi komisyonlardaki «tur»unu tamamlamış, pişmiş, bir kotarılması kalmıştı.

Belediye seçimi kanunu, hemen hiç kimseyi memnun bırakmıyordu. Ansaklıkları vardı, eksiklikleri vardı, üzerinde durulması gereken noktalan vardı.

Fakat hiç kimse, belediye seçimi kanunu ile beraber İl Genel Meclisleri ve Muhtar seçimi kanununun da ele alınmasının düşünüldüğünü, hattâ daha da ileri gidilerek bu kanunlarda «gerekli» tâdillerden sonra her üç seçimin birden aynı günde yapılmasının, Demokrat Partinin bazı çevrelerince «muteber fikir» olarak ileri sürüldüğünü bilmiyordu.

Ara seçimlerinin, Meclislerin muvazenesinde bir değişiklik yapmasa bile, demokratik memleketlerde lüzumuna herkes inanmaktadır. Bunun bir çok faydası vardır ve faydalarının en büyüğü, iktidarı elinde tutan par. tiyedir. Bu suretle memleketin bir çok noktasının, bizim sevilen tâbirimizle «nabzı yoklanır», Büyük seçimlerden beri seçmenlerde ne gibi tahavvül olduğu anlaşılır, partiler ona göre tedbir alır. Yoksa, üç veya beş mebusla ekseriyetin değişeceği Meclisler, dünyada pek sık teşekkül etmez.

Buna mukabil, her seçim gibi ara seçimlerinin de bir masrafı mucip olması tabiidir.

Bizde bir usul teessüs etmiş bulunuyor: Mademki ara seçimleri Meclisin teşekkülünde bir rol oynamayacak, yapmayalım! Bu suretle, para da tasarruf etmiş oluruz.

Tabii, Genel seçimleri de yapmamak, böylece daha da büyük tasarruflar sağlamak neden akla gelmez, bilinmez...

Şimdi, iktidar çevresinde bir temayül, bir taşla üç kuş vurmayı ve Belediye, İl Genel Meclisleri ve Muhtar seçimlerini aynı günde yapmayı telkin etmektedir. Belediye seçimleri Eylülde yapılacaktı. Fakat bunların tehiri ve muhtemelen Ekimde her üç seçimin birden yapılması kuvvetle muhtemeldir.

AKİS, geçen sayısında, Belediye seçimi kanununda yapılacak başlıca değişikliğin Asılılarla Yedeklerin ayrı listeler halinde seçilmesini temin edecek tadil olduğunu bildirmişti. Bu fikir, Demokrat Parti içinde kuvvetli bir ekseriyet tarafından desteklenmektedir ve öğrendiğimize göre Hükûmet teklifi, olarak Meclise gelmesi muhakkaktır.

Buna mukabil, «Bir taşla üç kuş»' prensibi henüz kuvveden fiile geçmemişfr, fakat o yolda ilerledektedir. Tezin müdafileri Amerikada da bir çok seçimin aynı günde, beraberce yapıldığını hatırlatmakta ve bunda demokrasiye aykırı taraf bulunmadığını ifade etmektedirler. Mucip sebep olarak ta, yapılacak tasarruf üzerinde durulmaktadır.

Yalnız unutulan cihet, Amerikada ve bizde bu seçimlerin usulü ve cereyan tarzı arasında büyük farkların mevcudiyetidir.

Hakikat şudur ki Demokrat Parti dört senelik devre içinde her türlü etek çekmesinden azade olarak, bütün Meclislerde ekseriyeti elinde bulundurarak, kısaca gürültüsüz patırdısız... ve imkân nisbetinde muhalefetsiz işleri tedvir etmek azmindedir.

Partinin bazı çevrelerine «Dört senede bir defa dayaksız, tazyiksiz hilesiz seçim yaptın mı, işte Demokrasinin de bütün icabını yerine getirdin, gitti» zihniyeti hâkim bulunmaktadır ve pek yalanda bu zihniyetin mey valarına intizar etmek lâzımdır.

Gamsız Teyzenin Maceraları

Fransa

Hindicini belâsı

Hindiçnide Dien-Bien.Fu düştükten sonra Fransızların elinde kalan Kızıl nehir deltasının mukadderatı bahis "konusu oldu. Burası müdafaa edilecek miydi? Edilebilecek miydi?

Cenevre konferansında komünistlerle girişilen müzakerede elde bulunan kozlardan en mühimmi, hattâ tek kıymetli koz kaybedilmiş bulunuyordu- Amerikanın Hindiçiniye müdahalesi ihtimali yazıflamış, uzaklaşmıştı. Amerika, Hindiçiniye müdahale için ileri sürdüğü şartlardan hiçbirnin tahakkukunu görmemişti. Şimdi, daha ziyade Vietnam'da bir mütareke hattının tesis ve bir ateş kes emri temeni için çalışılıyordu.

Fâkat, Cenevre müzakereleri uzaya dursun, Vietnam'da Dien-Bien-Fu. yu düşürdükten sonra boş kalan General Giap kuvvetleri şimdi tehd âmiz bir şekilde deltaya doğru yönelmişlerdi. Delta, Kuzey Vietnam'da elde kalan son bölge, tutulacak, müdafaa edilecek miydi? Nasıl?

Fransız hükümeti durumu incele - mek üzere Genel Kurmay Başkanı Genaral Ely ile General Salsn'ı Hindiçiniye gönderdi. Esasen Dien.Bien.Funun sukutundan sonra, bu işten mesul olan bazı kimselerin bulunduğu yolunda sölentiler de vardı. General Ely heyeti hem bu söylentilere son verebilecek tedbirler hakkında, hem de askerî duruma dair bir rapor verecekti.

Heyet işini bitirip Hindiçiniden döndü ve raporunu takdim etti. Bu rapor büyük bir gizlilik içinde inceleniyor ve muhtevasından pek mahdut kimseler haberdar bulunuyordu.

Tam bu sırada, hükümetin emrile Express gazetesinin kapatıldığı ve satısa çıkarılan nüshalarının da toplattırıldığı haberi yayıldı. Hükümet, Express'i askerî sırları ifşa etmek suçuyla itham ediyordu.

Bununla beraber pek çok Fransızın gazatenin bu nüshasını okuduğu, ilk gün görmemiş olsa bile, sonradan el" den ele geçen nüshalarından birine göz attığı şüphesizdir. Biz de, toplattırılan bu nüshanın ihtiva ettiği "ifşaatı" sonradan bir İsviçre gazetesinde gördük: Express o gün General Ely heyetinin hükümete vermiş olduğu raporun tam metnini neşretmekte idi.

Karanlık bir tablo

Gazete toplattırıladursun, bu çok gizili raporu sızdıran hakkında da takibata girişildi. Fakat bu kimsenin hüviyeti açıklanmadı. "x hakkında takibat diye, gazetelere aksetti. Belki bu "x" remzi yerinde olacaktır.

Fakat, herkes anlamış bulunuyor bu "x" bizzat ortak devletler işlerini tedvire memur vekil M. Jacquet'dir. Jacquet, ifşaattan az sonra istifa etmek suretiyle umumî intibaın haklı oldu-ğunu meydana koymuş ise de diğer bir mesele yaratmaktan da hali kalmamıştır.

Zira, Express gazetesi basıldığı za man Jacquet'e ait bir mektup bulunmuş ve bu mektuptan mevzuubahis makalenin bizzat Jacquet'in sansüründen geçmiş ve neşrine cevaz verilmiş olduğu anlaşılmıştır.

Jacquet durumu bu suretle aydın-

ENTEGRASYON

Mücahid Topalak

Başvekil Adnan M e n d e r e s , Amerikaya seyahati sırasında evvelâ Akropolis adlı Yunan gazetesinin Nevyork muhabirine verdiği beyanatla, sonra da Amerikalı dış politika yazarlariyle yaptığı görüşmede, Balkan Paktının ittifaka kalbedilmesi teşebbüsiyle Trieste meseles nin ihtilâfından hasıl olan karışık durumu aydınlatmış ve hattâ meseleye bir istikamet de vermiştir.

Menderesini, hâdisede düşünce ve kanaatlerini açıklamasından evvel, Yunan Başvekili Papagps'un New. York Times gazetesine bu konuda verdiği beyanat münakaşa ediliyordu. Papagos, Romanın bu ittifak teşebbüsü karşısında serdettiği ihtiyatî kayıtlar ve gerekirse Nato konseyinde Vetosunu kullanacağını ihsas eden beyanatlarına karşı, Atlantik üyesi olan Türk ye ve Yunanistanın, bu pakta dahil bulunmayan Yugoslavya ile bir ittifak akdetmelerinde hiç bir hukukî mâni bulunmadığını iddia etmişti.

Romanın meramı, İtalya ile Yugoslavya arasındaki Trieste meselesi halledilmeden Balkan Paktının ittifaka kalbi cihetine gidilmemesi idi.

Papagos ise, İtalyanın itirazda endişelerini sırf Balkan Paktı akitlerinin hukuki vecibeleri bakımından ele alıyor ve Türkiye ile Yunanistanın Yugoslavyaya bir ittifakla bağlanmalarında mahzur bulunmadığını belirtiyordu.

Adnan Menderes, yukarıda zikredilen beyanatiariyîe, davayı bütün veçheleriyle ele almış ve prensip — vakıa — usul sırasını takip ederek neticeye erişmiştir.,

Menderese göre, Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasındaki Ankara paktını bir ittfaka kalbetmekte hiç bir hukukî mahzur yoktur. Şu kadar ki, Türkiye ve Yunanistan, Atlantik Paktı muvacehesindeki vecibelerini yalnız hukukî bakımdan mütalâa etmemekte ve fakat aynı zamanda bu camianın ahengine halel getirmemeyi, aksine, bu ahengi daha mükemmel kılmayı da vecibe saymaktadırlar. O halde, Türkiye ve Yunanistan Atlantik müttefikleri olan İtalyanın görüş ve iddiası üzerinde dikkatle duracaklardır. Dâva Trieste davasıdır. Bu dâvanın, Atlantik savunmasının sağ cenahını teminat altına alacak olan Balkan İttifakının ehemmiyeti yanında ölçüsü ne olabilir? Atlantik savunmasını tamamlamak gibi yalnız Balkan Pakti memleketleri için değil fakat aynı zamanda bütün Atlantik camiası için hayatî mahiyeti haiz olan, böyle bir teşebbüsün, nisbeten ehemmiyetsiz diğer bir dâvanın halline talik edilemiyeceği şüphesizdir. O halde esas itibariyle, Balkan Paktının ittifaka kalbi icin Trieste meselesinin halledilmesi beklenmiyecektir. Beklenmiyecektir, çünkü Menderes'in kanaatine göre, durum Trieste işinin halledilmesiyle Balkan İttifakına yol açılabileceğim değil, tam tersine, Balkan ittifakının Trieste ihtilâfının halline müsait zemin hazırlayacağını göstermektedir.

Başvekil Adnan Menderes, Akropolis'e verdiği beyanatta meseleyi bu suretle vazettikten sonra, bu yolda takip edilecek usul hakkında da fikri vermiş bulunuyor. Menderes "bu ittifakı, daha evvel tarafımızdan akdedilmiş ittifakların heyeti umumiyesi ile ahenkli surette mezcetmeğe çalışacağız" demek suretiyle yapılacak iş hakkındaki ilk işareti yermistir. Bu fikri, daha sonra dış politika yazarlariyle konuşurken genişletecektir.

Filhakika, Türkiye ve Yunanistanın Atlantik Paktı üyesi olmaları, buna mukabil Yugoslavyanın bu patka dahil bulunmayışı ve pakta girmek istemeyişi karşısında bazı teknik güçlükler de çıkabilir. Meselibir tecavüz halinde, diğer Nato devletlerinin de müdafaaya iştirakleri bahis mevzuu olmak suretiyle böyle bir güçlüğün zuhuru variddir.

Burada yapılacak iş, bazı söylentiler hilâfına, Yugoslavyayı Atlantik Paktına iştirak ettirmenin çarelerini aramak değildir. Yapılacak iş, Balkan İttifakını Nato ile mafsallandırmak, Adnan Menderes'in tâbiriyle iki pakt ve ittifak arasında bir entegrasyon'un nasıl tahakkuk ettirilebileceğini araştırmaktır.

Menderes bu mütalaa silsilesiyle, yalnız Balkan Paktı ve Triestenin ihtilâtından hâsıl olan durumu aydınlatmak ve hattâ bu suretle ihtilâfın halli için ilgililerin gerekli teşebbüsleri tacil etmekle kalmamış, fakat aynı zamanda Balkan ittifakı ve Atlantik paktı arasındaki münasebetlerin istikbalini de göstermiştir: Entegrasyon.

Mareşal Juin

Askerlerin en «antika»» sı

landıktan sonra diğer taraftan bir meçhul daha açılmakta idi: O da sabık Ortak devletler vekilini istihlâf edecek "yürekli" bir adam bulmaktı. İlk namzet şahsî cesaret göstermekle beraber siyasî dostlarının kendisini desteklemediği mucip sebebiyle çekildi.

Nihayet bu mühim iş, her zaman olduğu gibi bir Dupont'a yüklendi.

Fakat, İsviçre gazetesinin iktibas ettiği metinden anlaşılan şudur ki: General Ely ve General Salan Hindicindeki durumu çok karanlık görüyorlar.

Rapora göre, bugüne kadar "Vietnam Ordusu" dîye anılan yerli ordu mevcut değildir. Böyle bir kuvvet yoktur ve bu gidişle hiçbir zaman mevcut olmıyacaktır.

Halbuki Fransızlar, Hindiçininin müdafaası için tensik edilmekte olan ve ileride daha da genişletileceği bildirilen bu yerli kuvvetlere istinat ediyorlardı. General Ely ise, "bu işte çok acele edilmiş ve derme çatma bir şey vücuda getirilmiş, bunun en küçük bir kıymeti harbiyesi yoktur" diyor.

General Ely, deltanın müdafaası bahsinde de bedbin. "Bu müdafaa ancak şu suretle mümkün olur diyor: "Kısmî seberberlık ve dört hafta içinde Hindiçiniye takviye gönderilmesi."

Haberin Fransada bomba gibi patladığı şüphesiz.

Bir adam aranıyor:

İsmine izafe edilen meşhur plânı ile Hindiçini durumunu bugünkü noktaya getirmenin çarelerini bulmuş olan General Navarre'in Ely raporunda ismi sarahaten zikredilmiyor, fakat Hindicinde bütün askeri ve idarî, salâhiyetleri aynı zamanda deruhte edebilecek kuvvetli bir adamın iş başına getirilmesi lüzumu Üzerinde ısrar ediyor. Bu yolda da bir telkin var: Bu adam Mareşal Juin olabilir, deniyor.

Bu Juin ismi , son zamanlarda bir çok hâdiselere karıştı. Senelerce Atlantik Paktı Orta Avrupa kesimi başkumandanlığını ifa ettikten sonra ve ifaya devam ettiği bir sırada bu savunma sisteminin Avrupadaki esasını teşkil edecek olan "Avrupa Ordusu" tasarısına mualif olduğunu söylediği için Fransa Hükümeti tarafından bütüh vazifelerinden uzaklaştırılan ve fakat yine Atlantik Paktı Orta Avrupa Kesim Başkumandanı kalan Mareşal Juin'in ismi son zamanların büyük paradokslarından birini hatırlatmaktan hali kalmıyor.

İşbu Mareşal Juin, Hindicin de tasarlanan bu salâhiyeti vâsialı vazifeyi büyük gürültü ile reddedip "bugünkü durum icinde Hindicimde hiç bir vazife kabul eldemiyeceğini" söyleyince, iş yine bizzat raporu hazırlamış olan General Ely'nin üzerine yıkıldı. Raporun hazırlanmasına yardım etmiş olan General Salan da muavinliğe "buyurun Hindiçiniye!... Yakından tetkik etmiş olduğunuz ve feci olduğunu söylediğiniz durumu sizden başkası halledecek değil ya..." der gibi.

Hindiçinide bugünkü duruma bakıp da Fransanın münhasıran askerî durum ve Hindicini meseleleriyle uğraşan bir memleket olduğu sanılmasın. Fransa sosyal dâvalarla da meşgul. Daha geçen gün ayan meclisinde (cumhuriyet konseyi) alkolizmin tahribatı ve buna karşı alınması gereken tedbirler müzakere ediliyordu.

Fransa büyük şarap müstahsili olduğu kadar büyük şarap müstehliki b r memlekettir. Yaptıkları şarapları satmak mı? içmek mi lâzım geldiği meselesi Fransızların dramıdır âdeta. Bunun gibi, tahribatı aşikâr olan alkolizm ile mücadele etmenin en büyük gelir menbaı olan şarapçılığa büyük b r darbe olacağını bilen Fransada kârükesp mülâhazasiyle ahlâk ve sıhhat mülâhazası arasında b r mücadele vardır. Bu mücadele zaman zaman Meclise akseder ve alkol, bilhassa şarap istihlâkinin hangi ölçülerde zararlı, hangi ölçülerde faydalı, ne dereceye kadar ne gibi vasıtalarla men'i veya kontrolü mümkün olduğuna dar muhtelif hatipler söz alır. Yine böyle günlerden biri idi Bir hatip ciddiyetle söze başladı:

— Son zamanlarda fareler üzerinde yapılan tecrübe ve müşahedeler, şarabın zehirleyici tesirini ortaya koymuştur.

Diğer bir hatip — Miktar meselesi... Miktar nedir?

İlk hatip — Meselâ günde bir bucuk litre şarap...

Müteaddit sesler — Fare başına mı?...

Ve müzakere devam eti.

Pakistan

Doğu Pakistan hâdiseleri

Bir anlaşma ile bağlı bulunduğumuz Pakistanın değerli Başvekili Mehmet Ali, Türk idarecileriyle temasa gelmek ve karşılıklı menfaatleri ilgilendiren meseleler üzerinde görüş teatisinde bulunmak üzere memleke-

M. Jacquet Hindicinide

Artık mektup yazmaya tövbeli

timize gelirken, dost Pakistan, istiklâl tarihinin en muhataralı hâdisesini yaşamaktadır.

Müslüman memleketin her tarafında bayram namazında milyonlarca mümin el açıp Pakistanın birliğine dua etmişlerdir. Bizim de bu duaya âmin dememizden tabiî bir şey olamaz, "Allah Pakistanın birliğini korusun. Amin...".

Lâkin hangi birliği? Dualarımızın kabulü için ne istediğimizi iyice bilmeliyiz. Pakistanda teessüs etmiş bir birlik var mıdır? Bir birlik faktörü, millet denen müessesenin parçalarını birbirine rapteden bir harç, bir müşterek ölçü mevcut mudur? Mevcut: Müslümanlık.

Pakistan, **1947** de yeni ve müstakil bir müslüman devlet olarak ortaya çıkarken, yirminci asrin ortasında devlet tecrübelerinin girişilebilecek olan en gücünü denemektedir. Öyle bir devlet ki, dil, kültür, ve hayat tarzında aralarında esaslı hiç bir iştirak ve rabıta mevcut olmıyan ve bu rabıtayı yalnız islâmiyette bulan çeşitli camialardan müteşekkil. Yine öyle bir devlet bir parçası diger parçasından 1200 kilometre uzakta ve arada şimdilik pek de dost sayılamıyan diğer bir memleketin, Hindin toprakları uzanmakta.

İtiraf etmek gerekir ki, bu zamanda, bu devlet tecrübesi, manevî ölçüsü bakımından da coğrafî mutaları bakurundan da, bir cesareti medeniye, bir cesareti diniye, kısacası bir iman kuvveti gösterisidir.

Birbirlerini anlamıyan müslümanlar

Pakistanın bugünkü durumundan elbette ki Pakistan idarecileri mesul değildir. Bu, bir tarihî veritenin eseridir. Pakistanda bugün en azdan dört ayrı dil konuşuluyor ve buna muvazi olarak yine en azdan o kadar ayrılık ceryanı, o kadar mahalli görüş, iddia ve metalibe var. Umumiyetle Pencap'da, ordu dili konuşulur. Sindde oturanların yine bu bölgenin adını taşıyan bir dilleri var. Pakistanın Efganistanla olan hududu boyunca bir bölge uzanıyor k , bu dağlık arazide oturan cengâver halkın menşeleri de değişik olduğu gibi diller: de ayrı Puşta dili.

Nihayet Doğu Pakistan diye adlandırılan Doğu Bengalin ayrı dili de yine bölgenin adını taşıyor.

Pakistan Kurucu Meclisi 948 de Ordu dilinin resmî dil olarak kabulü. ne karar verdiği zaman Doğu Pakistanda heyecan uyanmış ve bilhassa talebe, profesör ve umumiyetle münevver, zümre bu kararı protesto etmişti.

Şimdiki durum

Umumi nüfusunun yüzde 56 sini teşkil eden Doğu Pakistan halkı arasında merkezî hükümete, karşı yöneltilen tenkidler, son seçimlerde ihtilâfın tam mânasiyle ortaya çıkmasına yol açtı.

Bilindiği gibi, Pakistanın müstakil bir devlet haline gelmesinde başlıca rol oynayan "Müslüman Birliği" Partisi merkezi hükümete hâkimdir. Diğer eyaletlerde de bu parti, iktidardadır. Doğu Pakistana gelince, burada geçen mart ilk defa olarak yapılan seçimlerde merkezî hükümetin bütün gayretlerine rağmen "Müslüman Birliği" büyük bir hezimete uğradı. Müslüman birliginin karşısına beş partinin teşkil ettiği bir kovalisyon halinde çıkan "Birleşik Cephe" adlı muhalefet, seçimleri hiçbir şüpheye mahal vermeyecek bir çoğunlukla kazandı. Eyalet hükümeti el değiştirdi ve «Birleşik Cephe Lideri" Fazlul Hak Başvekil oldu.

Ne istiyorlardı?

Doğu Bengal hayat seviyesinin çok düşük olduğu kalabalık bir memlekettir. Hoşnutsuzluk vardır. Merkezî hükümetin vaidlerin tutmadığına, do.

Zafirullah Han
Batıya yaklaşan Doğulu

ğu Pakistana ikinci derecede bir eyalet muamelesi yaptığına dair umumî bir intiba hâkimdir. Bengal dilinin resmî lisan olarak kabul edilmesin", isteyen bir cereyan ve yine "Birleşik Cephe" nin bazı partileri arasında hükümetin dış politikasını tenkid eden diğer bir cereyan vardır.

Fazlul Hak Başvekil olunca, Doğu Pakistanın merkezî hükümetten ayrı olarak bir "Hariciye Vekâleti" ihdas ettiğine dair şayialar çıktı. Akabinde tekzip edildi. Fakat bu kadarı dahi, işlerin pek yolunda gitmediğini anlatmaya kâfi gelmişti. Nitekim çok geçmeden Dacca'da jüt endüstrisi merkezinde bir karışıklık çıktı. Yüzlerce kişi birden öldü.

Karaşi: "Komünist parmağı..." diye haykırıyordu. Bunda bir hakikat hissesi vardı. Fakat nüfusun yüzde 56 sini temsil eden bir hükümetin mevcudiyetini ve metalibelerini bilmemezlik gibi bir gaflet de vardı.

Fazlul Hak, Karaşide yeni anayasayi hazırlamakla meşgul bulunan Kurucu Mecliste ve Pakistanın mukadderatına hâkim bulunan merkezî hükümette bu yüzde 56 nisbetinde yer ve rey sahibi olmak istiyordu.

Bu talep esas itibariyle haklı bir taleptir.

Fazlul Hak Karaşide

Doğu Pakistan Başvekili Fazlul Hak, Karaşiye celbedilerek kendisiyle görüşüldü. Başvekil Mehmet Ali ile Fazlul Hak arasında bir hafta devam eden bu görüşmelerde, Doğu pakistan devlet adamına, Kutucu Meclisin anayasayı hazırlamış olduğu ve şimdi son rotuş'ların yapıldığı, bu sırada meclisi dağıtmanın mümkün ve uygun olmayacağı anlatıldı. Anayasanın ilânından sonra umumî seçimlere gitmek vaidinde ve diğer açıklanmıyan vaidlerde bulunuldu, fakat görüşmelerde netice alınamadı. Fazlul Hak Doğu Pakistana dönerken Başvekil Mehmet Ali söylediği bir nutukta durumu açıkladı:

"Fazlul Hak, nihaî gayesinin Doğu Pakistanı istiklâle kavuşturmak olduğunu söylemiştir."

Başvekil Mehmet Ali ilâve ediyordu: .

"Fazlul Hak'ın Pakistanın birliğine ihanet ettiğini tarih yazacaktır,"

Bu bir parola idi. Bu nutukla beraber, Doğu Pakistan hükümetinin iş başından uzaklaştırıldığı ve bütün salâhiyetlerin merkezden gönderilen bir valiye tevdi edildiği bildirildi. Fazlul Hak evinde göz altı edildi.

Merkezî hükümet, meseleyi zora baş vurmak suretiyle hallediyordu.

Şimdi Doğu Pakıstanda yine yer yer karışıklıklar vuku bulmakta ve tevkifat yapılmaktadır. Zora dayanan bu hal tarzı, müessir olacak mıdır? Olsa da olmasa da, bu mevcut hukukî meseleye tesir etmiyecektir. Doğu Pakistanın son seçimlerle yarattığı bu mesele olduğu gibi ortadadır ve bunun arkasında hangi tehlikenin gizlendiği de malûmdur: Ayrdık.

Balkanlar

Bir İttifaka doğru

Mareşal Tito'nun Yunanistanda 2 haziranda başladığı görüşmeler 5 haziranda bir tebliğin yayınlanmasiyle son buldu.

Tito'nun Hariç ye Vekili Koca Popoviç ile birlikte geçen nisan ayında Ankarayı Ziyareti sırasında Yugoslav Devlet Reisinin Atinayı ziyaret edeceği bilinmekte idi. Bu temas, iki memleketi ilgilendiren meselelerin umumî surette gözden geçirilmesinden başka, bilhassa Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasındaki Üçlü Balkan Paktını bir ittifaka kalbetmek hususundaki çalışmalarla ilgili bulunuyordu.

Nitekim neşredilen tebliğde de en

mühim kısım bu hususa ayrılmıştır.

Üçlü Balkan Paktının ittifaka kalbedilmesi kararı, Tito'nün Ankarayı ziyareti sırasında alınmıştı.

16 nisan 1954 tarihli tebliğde, Türkiye ile Yugoslavyanın, Yunan Hükümetiryn de tasvibiyle, bu paktı mantıkî neticesine eriştirmek kararını vermiş oldukları bildiriliyordu. Atina tebliği ise, bunun, Balkan Paktı âkidi devletler Hariciye Vekillerinin gelecek toplantısında tahakkuk ettirileceğini kaydediyor.

Kısa bir mülhlet:

Ankara tebliği, "Yunanistan Hükümetinin de tam mutabakati" ile ibaresini ihtiva etmiş olduğu gibi 5 haziran tarihli Atina tebliği de "Türk Hükümetinin de tam mutabakatını" kaydediyor. Tebliğde, Ankara Paktının bir ittifaka kalbi kararından başka bir karar da var: Bir Balkan İstişare Meclisinin ihdası. Bundan maksat ittifakın temsilî unsurlarını genişletmektir. Bugünkü tasavvura göre, bu istişare meclisine müsavi sayıda Türk, Yugoslav ve Yunan Mebusları iştirak edecektir.

Fakat mühim nokta, yine de birinci kararda, yani gelecek Hariciye Ve. killeri toplantısında paktın ittifaka kalbedilmesi kararında toplanıyor. Bu, açıkça anlaşılıyor ki, Trieste meselesinin halledilmesi için ilgililere verilen son ve kısa mühlettir.

Zira bilindiği gibi, İtalya, Trieste ihtilâfı devam ettiği müddetçe, Atlantik Paktı üyesi Türkiye ve Yunanistanın Yugoslavya ile böyle bir ittifaka girmelerini hoş karşılamamakta dır. Halbuki Balkan Paktı âkidi memleketlerin hiçbiri bu ittifakla Trieste meselesi arasında herhangi bir irtibatı tanımak niyetinde değil. Yalnız, Atlantik camiası içinde ahengi bozmamak mülâhazasına da yer var. Bu itibarla, paktın ittifaka kalbine derhal tevessül olunalağı yerde bu kısa mühlet verilmiş bulunuyor.

Triesteye hal çaresi:

Balkan Paktı Âkidleri, müttefikler arasında ahengi bozmamak için ellerinden geleni yapmışlardır. Fakat bu tavizlerin, Balkanlarda biran evvel bir tedafüi sistem kurmanın zarureti ile mahdut olduğu şüphesizdir.

Bu vaziyet dahilinde, ilgililerin kısa bir zamanda Trieste işini halletmeleri gerekiyor. Denecek ki 8 senedir halledilemiyen bir mesele birkaç günde bir esasa bağlanabilir mı?

Evvelâ, Trieste ihtilâfı 8 senelik bir ihtilâf olduğu kadar, bu ihtilâfı hal için sarfedilen gayret ve ileri sürülen plânların ömrü de daha kısa değildir.

Son olarak Londrada bir yanda Amerikalılar ve İngilizler, diğer yanda Yugoslavya olmak üzere bir müddettir müzakerelerin cereyan ettiği ve bir hal tarzı tasarısı üzerinde hayli ilerlendiği biliniyor. Bu günlerde, bu müzakereler neticelerinin bir teklif halinde Roma Hükümetine aksettirilmesi beklenmektedir. Esasen. Atina tebliğinin neşredildiği gün, Vaşingtondaki Roma Büyük Elçis nin Foster Dulles ile görüşmesini bu yolda ilk teşebbüslerden biri saymak da mümkündür.

Balkan Paktını ittifaka kalbetmek kararı, bu suretle Trieste meselesinin halini de hızlandırmış olmaktadır. Bu suretle, İtalya da pakta iştirak imkânını biran evvel kazanmış olacaktır.

Zira, İtalya ile Yugoslavya tarihlerinin hemen hiçbir "anında geçinememislerse de, bugünkü konjonktürde anlaşmak mevkiindedirler. Her iki memleket de Batı camiasına mensup bulunuyor. Dostları ayni, düşmanları aynıdır. Menfaatleri de birdir.

Dahil oldukları batı camiası ne kadar kuvvetlenirse, İtalya da, Yugoslavya da o kadar rahat nefes alabilecekler, huzur duyacaklardır.

Buna mukabil, sekiz seneden beri her rüzgârın tahrik etmiş olduğu millî hisler, halkın galeyanı anlaşma yolunu tıkayan başlıca mânidir.

Devlet adamlarının aklı selime uyması, milletleri de aynı istikamette sürüklerse bir netice almak kabil olur.

Dünyanın Bahsettiği Adam

Ho şi minh

Hem komünist, hem milliyetçi

Vietminh devleti nin kurucusu ve reisi olan Ho şi minh filvaki şimdi Cenevrede de--ildir, fakat onun şahsiyeti o n i ki bin kilometre uzaktan bu tarihî ve kritik konferansın havasına hâkimdir. Ho şi minh'in asıl ismi Nguyen van Thnak'dır. Bir aristokrat aileden gelmedir ve 62 yıl önce Annam milliyetçiliğinin merkezi sayılan Ngheen eyaletinde doğmuştur. 17 yaşında evini terk eden Ho, bir Fransız gemisine binerek gurbete çıkmış ve bu andan itlbaren meslekten yetişme bir ihtilâlci olmuştur, Ho, yedi sene müddetle Amerika, İngiltere ve Almanyada serseriyane bir hayat sürmüş ve bu arada mütemadiyen okumuş, bilhassa Karl Marks'ı hatmetmiştir. Ho, Fransızca, İngilizce, Çince ve Rusçayı fevkalâde güzel konuşur, Almancayı da anlar. Daha sonraları Pariste yerleşen Ho, burada da muhtelif işlere girmiş ve üniversiteyi bitirmiştir. Bu sırada yazmış olduğu "Annam halkının mazideki ve bugünkü durumu" isimli risalesini bastırarak Clemenceau'ya, Başkan Wilson'a ve LJoyd George'a göndermiştir. 34 yaşına giren Ho, artık faal bir politikacıdır. Bir Fransız sosyalisti olarak, Marcel Cachin ile beraber çalışmış, 1920 yılında komünist partisine girmiş, 1923 de de Moskovaya gitmiştir. Ho, 1925 yılında Kanton'da Borodine ile karşılaşmıştır, Bolşevik Borodine, Cinde komünizmi yaymak için buraya gelmiş bulunuyordu.

Çan-Kay.Şek, 1927 de komünistleri ezdiği zaman Ho da Moskovaya geri dönmüştür. Ho, bundan sonra Hindiçininin istiklâli için mücadeleye başlamış ve 930 da Hindiçinide komünist partisinin muhtelif gruplarını tesis etmiştir. İkinci dünya harbinde, Asyadaki ihtilâlci ve milliyetçi hareketler ona büyük bir şans temin etmiş, Japonların Hindiçiniye girmelerî karşısında silâha satılarak hem Fransız "müstemlekeciliği" ne ve hem de Japon "faşizmi" ne karşı harekete geçmiştir. Japonların mağlûbiyeti üzerine Ho şi minh 1945 te Vietminh devletini kurmuştur. Onyedi ay müddetle Pariste Fransız devlet adamları ile Hindicinin istiklâli İçin konuşmalar yapan Ho, bu konuşmalardan bir netice elde edemeyince memleketine dönmüş ve Fransızlar ile savaşa girişmiştir. Bu merhametsiz mücadele yedi senedenberi devam etmektedir. Eski dostu olan Jean Saintennys bir defasında Ho şi minh için şunları söylemiştir: "Derin kültürü, kibarlığı, görünüşü, fevkalâde irade kuvveti, sabrı ve zekası, onu kendi milleti arasında çok popüler yapmıştır. Fransanın bu insanı takdir edememesi teessüfe şayandır."

İKTİSADİ ve MALİ SAHADA

İktisadi Politika

Önümüzdeki dört seneye bakış

2 Mayıs seçimlerinde vatandaşın ittilaına arzolunan meselelerden biri iktisadî idi. 4 senelik uzunca bir yatırım politikasından sonra ticaret bilançomuz gittikçe kabaran açık kaydetmeğe başlamış ve bu husus muhalefet partileri tarafından halka paramızın değerini kaybettiği, ithalâtçılarımızın ihracatçı firmalara karşı taahhütlerini yerine getiremedikleri, dolayısiyle milletlerarası iş hayatında itibarımızın düştüğü teması üzerinde iyice işlenmişti. Seçimlerden ezici bir ekseriyet temin ederek iktidara gelen Demokrat Partinin elemanlarından teşekkül edecek olan yeni hükümetin bu hususları nasıl cevaplandıracağı herkes tarafından dikkatle ve sabırsızlıkla beklenmekte idi. Nihayet Nihayet 24 Mayıs pazartesi günü Hükümet Başkam Sayın Menderes beklenen icraat programını okudu ve 1950 — 1954 iktidar devresindeki programın aynen takip edileceğini söyledi. Bilindiği üzere geçen devredeki hükümet programı iktisadî ve malî alanda şu hususları ihtiva ediyordu:

1 — Nüfusumuzun 4/5 inin iştirak ve geçimini, ihracatımızın temelini, millî gelirimizin yarısından fazlasını teşkil eden ziraate hususî bir önem vermek.

2 — Memleketimizin iktisaden teçhiz edilmesini süratlendirmek ve bunun için de imkânlarımızın azamisi his betinde iktisadî ve malî kudretimizi yurt kalkınmasına tahsis etmek, israftan ve kısır masraflardan sakınmak.

3 — Osmanlı İmparatorluğu zamamnda kapitülâsyonlar ve imtiyazlar, cumhuriyet devrinde aşın devletçilik politikası yüzünden sinmiş ve durgun bir hale gelmiş olan hususî teşebbüse çalışması ve gelişmesi için hukukî ve fiilî emniyet havasını temin ve memlekette mevcut sermaye ve tasarrufların istihsale akmasını teşvik etmek.

4 — Yabancı sermaye ve teşebbügünden kalkınmamızda istifade edebilmek için memlekette icap eden şartları hazırlamak.

5 — Âmme masraflarını azami içtimaî fayda sağlayacak bir şekilde ayarlıyarak yatırımları arttırmak ve devlet giderleri ile gelirlerini birbirine uygun bir hale getirmek, bütçede muvazeneyi temin etmek.

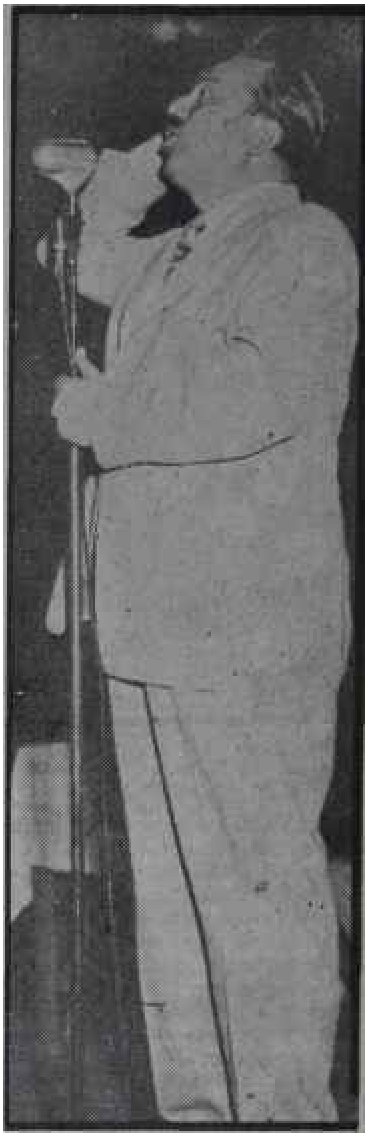
Demek oluyor ki anahatlarını yukarıda belirttiğimiz ekonomik ve mal li politika önümüzdeki dört sene zarfında gene tatbik edilmekte devam edecektir. Geçen dört senelik tatbikatı zarfında' bu politika, heyeti umumiyesiyle, iktisadi hayatımızda kalkınmayla tavsif edilecek kadar iyi semereler vermiş olmasına rağmen sağlam bir iktisadî hayatta deveran etmesi lâzım gelen sağlam bir paranın dahilde satın alma gücünü, hariçte dış kıymetini muhafaza edememesi yüzünden kendi değerinde husule gelen hastalık, politikanın iktisadî hayatı bir felce doğru götürecek istikamette istidat kaydetiği de gözden ırak tutulmamalıdır. Doğrusunu söylemek lâzım gelirse bu hal bir sebep değil, vakiyle takip edilmiş olan ölçüsüz bir iktisadî politikanın neticesidir. Onun için üçüncü Adnan Menderes Kabinesini bekliyen yeni vazifelerin başında ilk olarak dış ticaret açıklarını kapamak, Türkiyeden alacaklı durumda olan firmaların alacaklarını tahsil imkânlarını sağlamak gelmektedir. Çünkü iktisadî hayatın seyri gerek dahilde olsun, gerek hariçte aynıdır, emniyet ve sürat ister. Tekrar unutmamak lâzım gelir ki bugünkü ihracatımız arasında önde gelen emtialar beynelmilel mübadeleye mevzu olan mallardır: Buğday ve pamuk gibi.

Bir vatandaş olarak dünyada hububat istihsalinde altıncı veya yedinci durumda, pamuk istihsalinde yedinci ve ihracında beşinci olmaktan büyük bîr haz ve sevinç duyarız; fakat bizi sevindiren husus millî iş gücümüzün fiziki verimliliği (productivite) olmaktan ziyade iktisadî verimliliğidir. (rentabilite). Bunu temin edebilmek için müstahsillerimizi çağdaş müstahsiller haline getirmeliyiz; istihsal ettikleri malların cinsini ıslah etmeleri gerektiğini, devletin ilânihaye Toprak Mahsulleri Ofisinin açıkları bütçeden kapanmak üzere kendilerini himaye edemiyeceğini; himaye etse de bu sefer 30 kuruşu, otuz kuruş olarak tutamıyacağını anlatmalıyız. Sonra Türkiyeyi sadece buğday, pamuk ihraç eden memleket olmaktan kurtarmalıyız. Nitekim Kanada, buğdayı kadar unuyla da meşhurdur. Onun için ziraatte monocultureden kurtulun polyculture'e sapmalıyız; ziraat politikasını dar mânada ziraatten uzaklaştırıp geniş mânada ziraate teşmil etmeliyiz; tarla ziraatinin yanında bahçe ziraatini, ormancılığı, hayvancılığı, balıkçılığı, meyveciliği de geliştirmeliyiz. Hükümet programındaki havvancılığımız hakkında ileri sürülen f kirleri istikbal için bu hususların da ele alınacağı mânasına anlıyoruz.

Ticaret

Odalar Birliğinin durumu

Memleketimizde ticaret ve sanayi Odaları üç çeyrek asır kadar bir maziye sahiptir. Gerçekten İstanbul Odamız geçenlerde 71 nci yılını kutlamıştı. Bu uzun geçmişe rağmen bu sahada büyük gelişmelere maalesef son zaman lara kadar şahit olunamamıştır. Bu halin sebebi de şüphesiz bu milli teşekküllerimizin bir birliği olmamasıydı.

Sıtkı Yırcalı

Başı dertte bir adam

Nihayet 1952 yılında Türkiyemizde bulunan Bütün ticaret odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları 5590 sayılı kanunla resmen bir birlik etrafında toplandılar.

O gündenberi bu birliğin genel kurulu beş defa Ankarada toplandı. Her defasında memleketin iktisadî durumunu gösteren raporlar verdi. Bu raporlar serbest sektörün görüşü olarak birçok mehafillerin çalışmalarına kaynak oldu.

Başta Cumhurbaşkanı Celâl Bayar ile Hükümet Reisimiz Adnan Menderes olmak üzere iktisadî hayatımızla bugün alâkalı ve mesuliyet deruhte eden zevat Birlik çalışmalariyle yakından alâkalandılar. Her vesile ile Birlik çalışmaları desteklendi ve böylece husuŝi sektörün sistemli bir tarzda devlet hizmetinde müşavere etmesi imkânı temin edilmiş oldu.

İki sene içinde Birlik Büyük Millet Meclisi Ticaret Komisyonla-

Ticaret Odaları Birliği İdare Heyeti
Hesaplarını altı sıfırlı rakamlarla yapıyorlar

rında ve bir çok karma encümenlerde serbest ticaret ve sanayi sektörünü temsilen muhtelif kanunların yapılmasında mütalâa verdi.

İki sene içinde başta İktisat ve Ticaret Vekâleti olmak üzere, Gümrük ve Tekel, İşletmeler, Maliye ve Hariciye Vekaletleriyle Birlik arasında türlü mevzular üzerinde işbirliği yapıldı. Hattâ son zamanlarda dış ticaret rejiminin sanayi tahsisleri gibi bazı tatbikat kollarında doğrudan doğruya Birlik vazifeli kılındı. Yabancı memleketlerle yapılan ticaret müzakereleri için kurulan millî heyetimize Birliğin de bir mümessille iştiraki kararlaştı ve tatbik mevkiine konuldu.

Böylece bugün, Türkiye deki ticaret odaları, sanayi odaları ve ticaret borsaları birliklerinin etrafında devlet ve hükümet teşkilâtiyle en yakın bir temas ve işbirliği halinde çalışmaktadırlar. Bu mutlu durum bütün serbest sektördeki insanlara tecrübe ve görüşlerini en mesul makamlara bildirmek ve memleket kalkınması için en iyi yolun tutulması imkânını vermiştir.

İşte geçen hafta bu Birliğin yıllık genel kurulu beşinci defa olarak Ankarada toplandı ve memleketimizin tanınmış simalarından mürekkep idare heyetini iş başında aynen ipka etti.

Dış borçlarımızın ödenmesine doğru

Avrupalılararası mübadeleyi arttırmak ve bu husustaki güçlükleri hafifletmek üzere meydana getirilen Avrupa Tediye Birliği bir müddet vazifesinde muvaffak olduktan sonra üye memleketlerin bazılarının liberasyon usulünde satıcı devlet olmaktan ziyade daimî olarak alıcı devlet halinde kalmaları bu makanizmanın işlemesine mâni olmasa bile güçleştirir bir hal husule getirmiş, mekanizmayı işler halde tutmak için açılan kota kredileri muvakkat birer uyuşturucu ilâç olmaktan daha ileri gidememiştir. Bugünkü halde birliğe üye devletlerden Almanya, Belçika, Hollanda, İsviçre daimî olarak alacaklı, İngiltere, Türkiye, Yunanistan daimî olarak borçlu durumdadır. Türkiyenin Batı Almanyaya olan 120 milyon marklık ithalât borcundan gayrı, Fransa ve İtalyaya da borçları var. dır. Türk yenin tediye güçlüklerinden bahsolunduğu vakit hatıra gelen husus bu borçların nasıl ödeneceği meselesidir.

Son günlerde gazetelerden edindiğimiz malûmata nazaran Nisan sonundan beri Bonn'da bulunan mümessillerimizle, ilgili Alman Makamları arasında cereyan etmekte olan muzakereler Mart ayı içinde Chancelier Adenauer Ankara'da iken de olduğu gibi bir görüş birliği içinde sona ermiş ve Federal Hükümet dokuz senede ödenmek üzere, Alman Firmalarından Türkiye İktisadî Devlet Teşekkülerinin ve devlet dairelerinin açacakları münakaşalarla Türk milî bankalarının yapacakları yatırımlardan dolayı taahhüde girişecek olanlarının alacakları 150 milyon dolları aşmamak üzere garanti etmiştir. Almanyaya eski borçlarımız, yapacağımız ihracatla ödenecektir. Bundan ayrı olarak Fransa elli milyon dolarlık, İtalya 25 milyon dolarlık kredi açmağa razı olmuşlardır; Amerika Birleşik Devletleri 300 milyonluk kredi açmağa razı olmuştur. Görülüyor ki yukarıda miktarları bildirilen krediler temin edilinçe tediye güçlükleri diye bir mesele kalmıyacaktır; bu kredilerin temin edildiği hususunda haber etrafa yayılmağa başlayınca Türk parası komşu memleketlerde kıymet yükselmeleri kaydetmeğe başlamıştır.

Gümrük

Yeni tarifeler yürürlükte

7 haziran 1954 tarihinden itibaren gümrük resimleri kıymet esası üzerinden alınacaktır. Yeni gümrük resimleri tarifesinin husus yetini Brüksel Gümrük Nomenclature'nün aynen tercüme edilmiş şekli olması teşkil etmektedir. Bu sistemi kabul etmekten güdülen fayda gümrük resimlerinin fiyat yükselmeleri karşısında sabit kalmalarım önlemektir. Bu suretle gümrükten temin edilen devlet varidatı konjonktüre daha yakından ayak uyduracaktır. Malûm olduğu üzere eski usulde resim, ithal olunan eşyanın kilosu üzerinden alınmakta idi. Memleketimiz iktisaden yukarı konjonktür devrini yaşadığından spesifik resimler sabit olarak kalmış, iktisadî hayata muvazi bir gelişme gösterememişti. Halbuki yeni tatbike girecek esasa göre devlet varidatı senede 100 milyon Türk lirasına yakın bir artış gösterecektir.

Kanaatimizce acvalorem usulünü kabul etmekle hükümetimiz varidat fazlalığı temin etmek okluğu kadar beynelmilel gümrük tarifesi manzumesine katılmak bakımından da isabetli bir karar almıştır; fakat, şurasını da unutmamak gerekir ki Türkiye iktisaden asırları telâfi etmek zo-

runda olan bir memlekettir. Onun için tatbik edilecek yeni usulde pahada ağır olan emtia pahalılaşacaktır. Bu bakımdan doğrudan doğruya sermaye yatırımları ile ilgili istihsal mallarını farklı bîr şekilde resme tâbi tutmak herhalde hayırlı bir şey olurdu. Bununla beraber, tatbikat bu tarifede bazı hususların tadilini icabettiren nok talan ortaya koyarsa, o zaman bu hususu da unutmamak faydalı olur.

Dış haberler

İskandinav memleketleri arasında iktisadi işbirliği

İskandinav memleketleri arasında iktisadî işbirliğini temin etmek üzere Kopenhagda Danimarka, İsveç, Norveç, Finlandiya temsilcileri 1 temmuzdan itibaren yürürlüğe girecek olan bir anlaşma imzalamışlardır. Bu anlaşmaya göre mezkûr memleket vatandaşlarından herkes bu memleketlerin hangisinde olursa olsun bir şe girebilecektir; yalnız iş istiyen kimsenin işçi olması şarttır. Anlaşma hükümlerinden tacirler ve imalâtçılar istifade etmiyeceklerdir. Ayrıca mezkûr memleket vatandaşları bu memleketlerden dilediklerine pasaportsuz olarak gidebilecekler ve diledikleri kadar ikamet edebileceklerdir. Izlândanın da bu anlaşmaya katılması için kapı açık bırakılmıştır.

Her bakımdan gerçek bir işbirliğinin hükümlerini ihtiva eden bu anlaşmanın dünyanın barış ve güvenliğini üzerlerinde taşıyan büyük devletlerin nazarı dikkatinden kaçmaması temenni edilir.

Avustralya buğday istihsalini azaltıyor

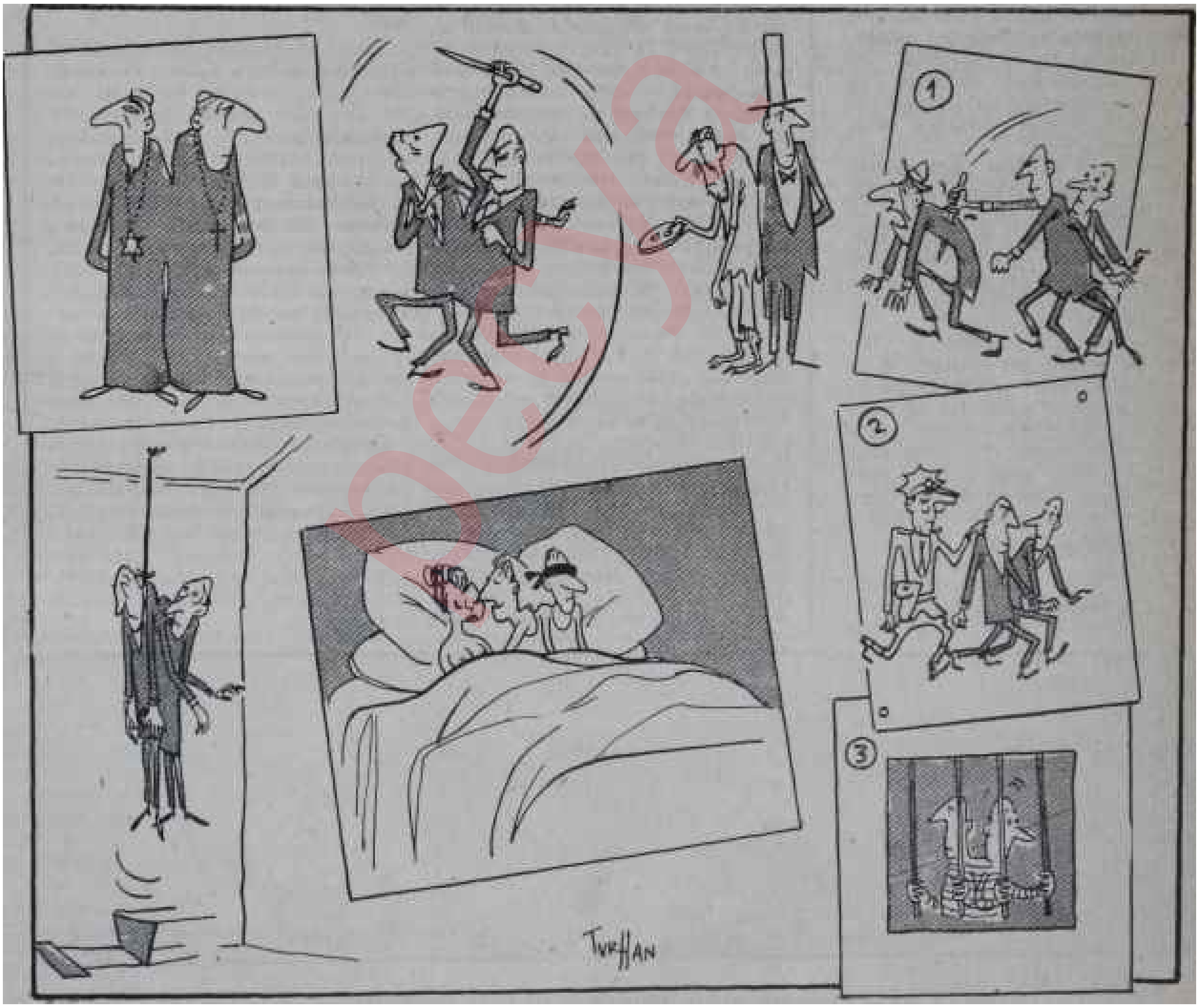
Son birkaç sene zarfında iyi giden hava şartları, ekonomik hayatın yukarı konjonktür devresinde olması dünyanın her tarafında bol miktarda ziraî mahsul elde edilmesine sebep olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri ile Kanada 1953 mahsullerine dokun. mamış vaziyettedirler. Dünyanın başlıca buğday ambarı diye bildiğimiz Avustralyada da aynı durum husule gelmiş ve Avustralya 'Hükümeti stok yapma imkânsızlıkları yüzünden Avustralyalılara daha fazla hayvancılığa önem vermeleri hususunda telkinlerde bulunmuştur.

Sentetik kauçuğa talep arttı.

Amerika Birleşik Devletlerinde tabî kauçuk fiyatının yükselmesi üzerine bir nevi ikame malı olan sentetik kauçuğa talep artmış ve bu hal tedrici surette kauçuğun libres'nin 23 sentten 21.55 sente düşmesini intaç etmiştir.

Kalay fiyatları düşüyor

Milletlerarası mübadele mevzularından birini teşkil eden kalayın fiyatlarında son günler zarfında bir dur gunluk ve hattâ bit düşme kaydedilmiştir. Perşembe günkü Londra piyasasında kalayın tonunda üç sterlingcen fazla bir düşüş olmuştur.

YAPIŞIK KARDEŞLER

ASKERLİK SAHASINDA

Batı Avrupada

Nato manevraları

Nisan ayında Nato Devletlerinin deniz manevraları yapılmıştır. Batı Akdenizde yapılan bu manevralara (Medflex A) ve (Bouclier . 1) adları verilmiştir.

Manevralar Amiral Mountbatten idaresi altında Amiral Sala ve Currey kumandasında icra edilmiştir. Natonun Akdeniz Kumandanlığı Batı Akdenizde iki sektöre ayrılmış olup bunlardan birisi Cebelitarık bölgesi, Öteki de Fransanın Şimalî Afrika ile irtibat hattı üzerindeki bölgedir.

Manevralar fena bir havada Cebelittarık bölgesinde başlamıştır. Bunlara Amiral Currey ile, Cebelittârık Hava Kuvvetleri Kumandanı Barett kumanda etmişlerdir. Cebelittârık üssünden İngiliz hava kuvvetlerine mensup Shakelton ve iki Fransız gemigurupu bu hareketlere katılmışlardı. Düşman tarafını İngiliz, Amerikan ve Fransız denizaltı gemilerinden mürekkep bir kuvvet temsil ediyordu. Bu kuvvete katılan hava birlikleri ise Fransız Lancaster tayyareleri ve Amerikalı Amiral Cruise emrindeki deniz hava kuvvetleriydi.

Manevranın birinci safhasındaki harekâtın maksadı: Ak denizdeki müttefik kuvvetlerin kumandanlık ve muhabere sistemini tecrübe etmek; birliklerin elâstiki surette kullanılmasında en mühim faktör olan muhabere ve irtibat işleri bu tatbikatlarda esaslı denemeye tâbi tutulmuştur.

Manevraların ikinci safhası ise, büyük ve birleşik bir müttefik deniz kuvvetinin Akdenizi geçerken düşman denizaltı gemileri tarafından taarruza uğraması ve hava kuvvetlerinin müdahalesini gösteriyordu. Bu hava kuvvetleri Amerikalı general (Schlatter) kumandasındaki Cenubî Avrupa hava müdafaa tayyare kuvvetleri ve tayyaTe gemilerindeki tayyare birliklerinden ibaretti.

Avrupa Nato müdafaa bölgesinin gerisi olan Garbî Akdenizdeki bu manevralar denizaltı taarruzlarına karşı

Atom Silahları

Seyfi Kurtbek

Hiroşima'ya atılan atom bombasından sonra bugüne kadar bu sahada büyük ilerlemeler yapıldı. Atom sanayii üzerinde çalışanlar çoğaldı. Atom bombası tekâmül ettirildi ve atom enerjisinin harp maksatlariyle kullanılması hususunda başka usuller ve vasıtalar da bulundu. Ayrıca, ve — yanlış olarak hidrojen bombası (H bombası) denilen — (Thermo . nucleaire) bombası yapıldı ki, bunların tesirleri klâsik atom bombasının tesirlerine nisbetle çek daha büyüktür; umumiyetle kabul edildiğine göre Hiroşima bombasının tesirlerinden iki, üc yüz defa fazla tesirlidir; atom silâhları üzerinde, çalışan başlıca devletler Amerika, İngiltere ve Rusyadır. Fransa ve diğer bazı memleketler henüz bu sahada etüd devresindedirler. Amerika, atom silâhlarında öncelik aliniştir. Daha ilk bomba patladığı zaman, bu silâhın Amerika inhisarında kalamıyacağını, diğer devletlerin ve hususiyle Rusların da bunu bir müddet sonra — o vakitki tahminlere göre 1952 de — yapabileceklerini daha o zaman haber vermişlerdi. Ruslar bunu, tahminden iki sene kadar evvel yaptılar. Rusyanın teknik ve ilim kuvvetleri, batı tekniğini yakından takip edecek bir kudret göstermektedir, bunu böyle kabul etmek de zaten batının menfaatleri icabıdır.

Fakat Rusyanın bu hususta bu kadar çabuk muvaffakiyet göstermesinde hiç şüphe yoktur ki batı usûl ve tekniğindeki sırları çalabilmek hususunda gösterdiği maharetin büyük rolü olmuştur.

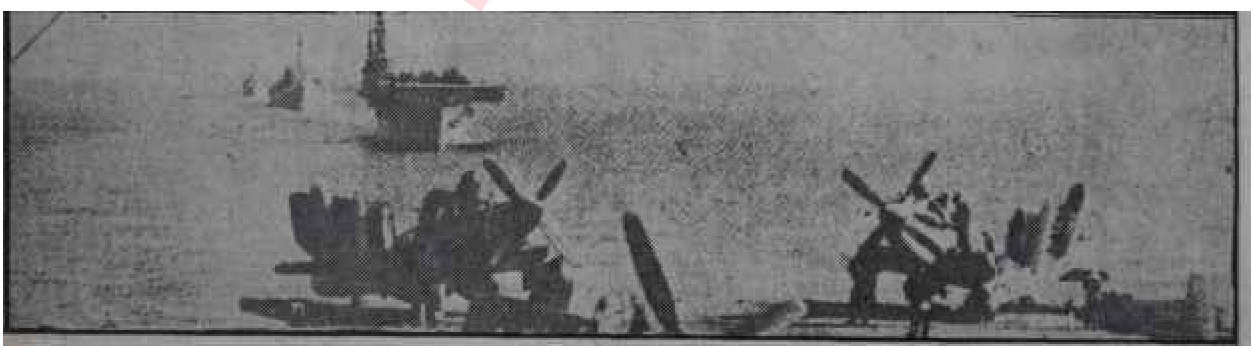
Fazla güvenmek, ihtiyatsızlığa ve hatalara götürebilir. Rakip taraf hiç bir zaman küçük görülmemelidir. Amerikan silâhları daha mükemmel ve daha çok olabilir, daha tesirli görünebilir. Fakat, dünyanın stratejik durumu öyledir ki, bir harp halinde daha iyi ve daha çok silâhlara malik olan değil, daha evvel davranan ve daha iyi şartlarla ilk darbeleri vuran kazanabilir. Bir Amerikalı general bu vaziyeti şöyle misallendirmiştir: "İki adam birbirinin alnına tabancalarını dayadıkları zaman, kimin silâhı iyi ise o kazanacak değil; kim tetiği ilk olarak çekerse o kazanacaktır."

Milletlerin harp hazırlıklarında elbette bu "tetiği ilk çekme meşeleşi" erkânı harbiyeleri en çok meşgul eden bir müşküldür.

Atom harbi üzerindeki çalışmalar, iki tarafta da şu esaslar üzerinde yapılmaktadır:

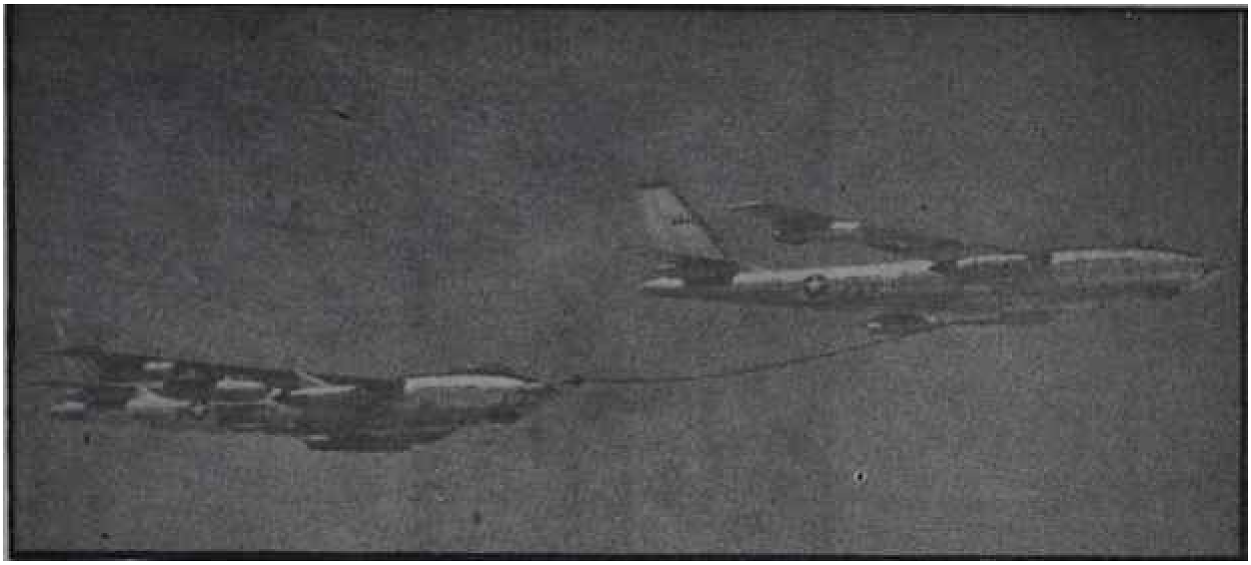
1. Stokların arttırılması,
2. Atom silâhlarının tekâmül ettirilmesi ve çeşitlendirilmesi,
3. Kullanış imkânlarının çoğaltılması.

Atom silâhlarının stok edilmesindeki yarış devamlı olamaz. Esasen silâh stoklarının daima bir haddi vardır. Demode olmak, eskimek gibi mahzurlardan başka, kullanış maksat ve imkânlarının da mahdut olması bu stokların belli bir seviyeden fazla yapılmamasını gerektirir. Atom bombası gibi çok pahalı bir silâhın stoklarında elbette bu gibi düşünceler daha kuvvetle hâkimdir. Atom bombasına lâyık olabilecek değerdeki hedefler her iki tarafta da mahduttur. Bir tabanca mermisiyle öldürülebilecek bir adama 75 lik bir topla ateş edilmez. Atom silahlarının tekâmül ettirilmesi üzerindeki çalışmalar daha geniştir. Gerek bombanın taşınması, atılması ve tesirinin çoğaltılması, gerekse taktik sahalarda da kullanılması üzerinde çok çeşitli çaaşmalar yapıldığı muhakkaktır. Amerikalıların atom topçusu buna bir misaldir. Kullanış imkânlarını çoğaltmak için de bombayı naklededecek vasıtaların tekâmül ettirilmesine çalışılıyor.

NATO manevralarında İllustrious ve harp tayyareleri

Barış için çalışan Armada

Jet tayyarelerinin havadan akaryakıt ikmali
Artık onlar da biberon kullanıyor

müttefik işbirliği üzerindeki çalışmaların muvaffakiyetle ilerlediğini göstermiştir.

İkinci tatbikat, (Bouclier - 1) gene Akdenizde yapılmıştır. Bu manevrada Akdeniz sektörünün bütün sistemleri alınarak tatbik edilmiş, millî müdafaa sistemlerinin koordinasyonu üzerinde. ki çalışmaları deneme imkânını vermistir. Bu manevrada, milli büyük hava birlikleri bir bütün olarak General Schlatter'in müdafaa sistemi çerçevesi içinde hareket ettiler. Bu manevraya Fransız, İtalyan, Yunan ve Türk kuvvetleriyle Malta müdafaa tertipleri iştirâk etmiştir. Düşman tarafını İngiliz ve Amerikan ağır bombardıman tayyareleri temsil etmiş olup bunlar Ingilterede, Almanya ve Şimalî Afrikadaki üslerden hareket etmişlerdir. Amerikan altıncı filosu da düşmanı temsil ederek yüksek ve alçak irtifalardan hedeflere taarruzlar yapmıştır.

Havacılık

Jet tayyarelerinin havada ikmali

Jet tayyarelerinin havada uçarken akaryakıt ikmali yapması üzerindeki tecrübeler muvaffak olmuştur. Büyük bombardıman tayyarelerinin çok uzak mesafelere giderek bombalarını attıktan sonra meydanlarına dönebilmeleri için lüzumlu bütün akaryakıtları beraber almaları mümkün değildir. çünkü bu takdirde silâh ve bomba sıkletinden fedakârlık yapmak icap edebilir. Uzun mesafelerde bombardıman bilhassa kıtalar arasında bahis konusudur. Tayyare silâhları her ne kadar kıtalararası uçuşlara müsait ise de çok miktarda bomba taşıyan tayyareler için bu kadar mesafeyi yere inmeden gidip gelmek henüz imkânsızdır. Tayyarelerin Amerikadan kalkarak Pasifik veya Atlantik üçerinden, veyahut kutuplan aşarak Avrupa ve Asyanın herhangi bir noktasına taarruz edebilmeleri için yolun bir kısmında — ve şüphesiz emniyetli bir yerinde — havadan diğer tayyareler vasıtasiyle akaryakıt ile ikmal edilmesine zaruret vardır. Eski tip tayyarelerle havadan ikmal yapılmıştır. Bu usul şimdi jet tayyarelerine de teşmil edilmiştir. Çok yüksekte ve büyük süratle uçan bir tayyarenin havadan akaryakıt ikmali, aldığı resimde görülüyor.

Silâhlar

Yeni uçaksavar silâhları

Amerikalıların yeni silâhlarından (Skysweeper) adım koydukları uçaksavar silâhı, havaya karşı korunma tekniğinde mühim bir, ilerleme meydana getirmiştir.

Bu silâh radarlı olup bir motor - dimağa maliktir. Radarı, reaksiyonlu en seri tayyareleri 24 kilometre mesafeden bulur ve takip eder, otomatik olarak da dimağ motora malûmat verir. Dimağ - motor da silâhı tevcih eder.

Bu silâhın namlusu 75 milimetredır. Otomatik olarak ateş eder. Dakikada 45 mermi atabilir. Mermiler oyuk kartoşluk kutular içindedir. Dolduruş elektrik tertibatı ile yapılır. Tesirli menzil altı kilometredir.

Radarının döner anteni vardır, bu anten 40 saniyede tam bir dönüş yapar. Radar tayyareyi bulunca, katodik şualı bir tüp kadranı üzerinde bunu bir "blip" ile gösterince operatör bir pedal dönüşü ile durdurur. Radar otomatik olarak hedefi takibe devam eder ve doneleri elektromanyetik bir hesap cihazına nakleder, bu da hedefin mesafe, sürat ve mahrekini tesbit ettikten sonra atış elemanlarını hesap eder ve namluya gerekli istikamet ve meyli verir. Bu silâhlar, bir römork tarafından çekilerek hareket ederler ve beş dakikada atışa hazır vaziyete geçebilirler. Dokuz ton ağırlığında olup 7,5 metre uzunluğunda, 2.40 metre genişliğe ve 2.10 metre yüksekliğe maliktirler.

Taarruz ve bombardıman tayyarelerinin süratli inkişafları karşısında bu gibi müdafaa silâhlarının da tekâmül ettirilmesi hava müdafaasını kuvvetlendirmektedir.

Bilhassa Amerikalılar, şehirlerini tayyare hücumlarından koruyabilmek için bir yandan hava filolarını kem yet ve keyfiyet itibariyle kuvvetlendirirken, diğer taraftan da müdafaa silâhları üzerinde dikkatle durmaktadırlar.

Tayyarelerin artık sadece bilinen bombaları değil, fakat atom veya hidrojen denilen bombalan da taşımaları müdafaa usullerinde büyük değişiklikler yapmaktadır. Meselâ bu neviden tehlike!' hamlelere malik tayyareleri şehirlerin üzerine gelmeden önlemektir.

TIB DÜNYASINDA

Cerrahi

Sunî Kalb ve Akciğer

Modern teknik imkânların ötesine geçmektedir. İşte kalb cerrahisindeki cüretkâr müdahaleleri mümkün kılan yeni bir cihaz. Bu cihaz bütün dünyada heyecan uyandıran (suni kalb ve akciğer) dir. Bu âlet sayesinde kan dolaşımı kalbden ayrılmakta ve kalbe gereken ameliyatlar yapılabilmektedir.

İtalyan tıb mecmualarından biri (Minerva medica 1953. XLIV. No. 38) bu konuya özel bir sayı ayırmış ve Prof. A. M. Dogliotti, Prof. Aldo Constantini ve arkadaşlarının çalışmalariyle ortaya çıkan bu cihazın özelliklerini yayınlamıştır. Böyle bir âletin ortaya konulması çok karışık bir iştir. Şu meseleleri halletmek gerekmektedir.

1) Kanı pıhtılaşmaz bir hale getirmek. Bu iş için kilo başına 5 Mgr. heparin kullanılıyor ve hastaya protamin veriliyor.

2) Kanı, köpük teşekkülüne meydan vermeden sunî olarak oksijenlemek.

3) Asido-baz dengesini sabit tutmak.

4 Rotatif bir tulumba ile kan dolaşımını sağlamak.

5) Bu işlet için kullanılan bütün gereçleri silicone ile cilalayarak kanın sürtünmesine engel olmak.

Bütün bu hususlar gözönüne alınan âlette şu parçalar vardır:

a) Vena kânını çekerek oksijenleme kısmına gönderen bir pompa.

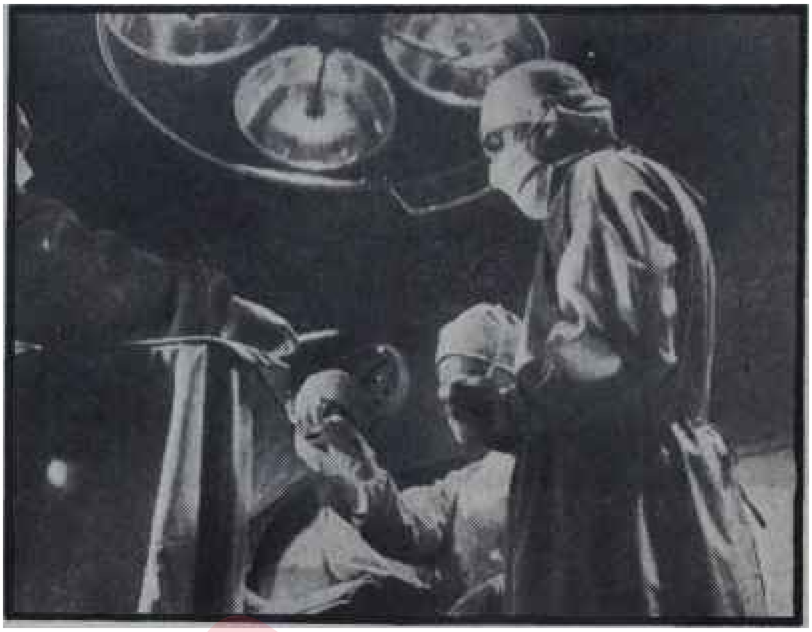
b) C02 gazını tutan ve kanı oksijenleyen bir dispozitif.

c) Pıhtılaşmaya engel olan ve bu işi garanti altına alan tertibat.

d) Kanın hararetini sabit tutan ve steriliteyi temin eden kısımlar. Kan iki kanül aracılığiyle kalbden ayrılmaktadır. Bu kanüllerden biri yukarı boş venaya, öbürü de karotid denilen alkan damarına takılır. Bu suretle kalb içindeki kan dolaşımı ortadan kaldırılmış başka bir deyişle kalb devrandan ayrılmış, kansız ve boş kalması temin edilmiş demektir,

Kanı oksijenleme tertibatı akciğerlerin ödevini yapmaktadır. Vena kanı, bir pompa ile buraya sevkedilir. Burada oksijenlenen kan ayrı bir kısma gönderilir. Bu kompartıinanda da kan C02 gazından kurtulur. Artık aldamar kanı özelliklerini kazanmış, yani arteryalize olmuş bulunan bu kan bir sonda ile karotid arteri dallarından birine ve büyük dolaşıma sevkedilecektir. Kanın büyük dolaşıma atılma işini de elektrikli, rotatuvar iki pompa idare etmektedir.

Böyle bir cihaz bugün hem fizyolojide, hayvan deneylerinde, hem de insanlar üzerinde yapılan ameliyatlarda kullanılmaktadır.

Kalb ameliyatı
Mükemmel bir film sahnesi

Bu cihazla hayvanları 30 dakika hayatta tutmak ve bu sırada kalbe istenilen ameliyatları yapmak ve boğulmuş hayvanları canlandırmak kabil olmuştur.

Prof. Dogliotti, yutma borusunda kanser bulunan bir hastada aynı cihazı kullanmıştır. Yarım saat süre ile ve dakikada 500 cc. gitmek üzere hastanın kanı kalb dışından bu cihazla vücuda sevkedilmiş, ameliyat haşarı ile sonuçlanmıştır. Yine aynı profesör, kalbinin deliklerinden birinde özür bulunan bir hastaya bu cihazla ameliyat yapmış ve muvaffak olmuştur.

Tıb Hâdiseleri

Ölüm cezaları karşısında hekim

Bir iki yıl kadar önce, ölüm cezalarının infaz metodlarını ve bu cezaların en insanî şekilde tatbik çarelerini incelemek üzere İngilterede bir komisyon kuruldu. Bu komisyon 500 sahifelik bir rapor yayınladı. Biz, yazımızı, çok enteresan bulduğumuz bu rapordan faydalanarak hazırladık.

Bilindiği gibi geçen yüzyılda düşünceler daha ziyade, ölüm cezalarının kaldırılması üzerinde toplanıyordu. Hattâ 1889 da İtalyada ölüm cezası ilga edilmişti. Bu sırada başka devletler de ceza kanunlarından ölüm cezasına ait maddeleri sildiler, İsveç, Norveç, Danimarka, Hollanda, Romanya bunlar arasındadır. Fransa, Almanya, İngiltere ise ölüm cezasını kaldırmamakta ısrar etmişlerdir. İtalya 1930 da bu cezayı tekrar kabul etmiş, ikinci dünya savaşından sonra yeniden kaldırmıştır. Ölüm cezasının lehinde ve aleyhindeki çatışmalar hâlâ da devam etmektedir.

Hukukçuların bir kısmının fikirlerine göre ölüm cezası insanlığın pek geri olduğu günlerden kalma çok şiddetli b r cezadır. Suçluların ıslahı gereken bir medeniyet devrinde artık tatbik yeri olmaması lâzımdır. Ölüm cezası bir yandan da faydasız bir zuKümdür. Çünkü bu ceza, hiç bir zaman suç işlenmesinin önüne geçememiştir. Bir bakıma da tehlikeli bir cezadır. Hâkim yanılabilir. Ölüm hükmü yerine getirdikten sonra da bu hatadan dönmeğe imkân yoktur.

Bu fikirleri birer birer çürütenler de vardır. Bunlara göre hiç bir ceza medeni olamaz. Ağır cezaların hepsinde şiddet ve haysiyet kırıcılık vasfı vardır. Faydasız olan yalnız ölüm cezası değildir. Aynı itiraz öbür cezaların hepsi için de variddir. Onlar da cürümlerin önüne geçemiyorlar. O halde bütün cezaları topyekûn kaldırmak mı lâzımdır? Hâkimin yanılma ihtimali bakımından tehlike arzedlyorsa bunu önlemek her zaman mümkündür. Yargıçlar en ufak şüpheleri olduğu zaman ölüm cezası vermeyebilirler. Onların vicdanına kimse baskı yapamaz, doktorlar, bilhassa operatörler de sanatlarım tatbik ederken her zaman hatalara düşebilirler. Halbuki hekimliği veya ameliyatı engellemek kimsenin aklından geçmemektedir. Esasen ölüm cezası çok ağır ve tehlikeli suçlara tatbik edildiğinden hata ihtimali o nisbette azdır.

Görülüyor ki, ölüm cezası, her memleket n özelliklerine, medenî ve siyasî durumuna bağlı bir iştir. Sadece hukuk ölçü ve prensipleriyle halledilemez

Bizim Ceza kanunumuz da, ölüm cezasını kabul etmektedir. 12 nci madde bu cezayı: "Mahkûm olan kimsenin asılması suretiyle hayatının zalesidir" diye tarif etmektedir. Bun. dan sonra da bu cezanın infaz tarzına ait kayıtlar vardır: "idam cezasının icrası sırasında mahkeme heyetinden, c. savcılığından bir zat ile bir doktor bulunur. İdam hükmü c. savcısı huzurunda okunur. Mahkûmlar bir kaç kişi olurlarsa birbirlerinin karşısında aşılamazlar. Akıl hastaları idam olunmaz. Mahkûm kadınsa ve gebe ise hükmün infazı doğurduktan sonraya bırakılır. Asılan kimsenin cenazesi merasim yapılmadan gömülmek üzere mirasçılarına verilir. Mirasçıları olmadığı veya kabul etmediği takdirde belediyece gömülür. Ölüm cezasına mahkûm olan ana ve baba katili ise, icra mahalline yalın ayak, baş açık ve siyah bir gömlek giydirilerek götürülür. Hüküm bu suretle infaz olunur."

İngiliz Ceza kanununda ise, İskoçya âdetleri esas alınarak ölüme mahkûm edilen kimsenin iki hekim tarafından muayenesi prensip olarak kabul edilmiştir. Bunlardan biri hapishane tabibi, öbürü de bir akliyecidir. Mahkeme kararı ne şekilde tecelli ederse etsin, bu muayene yapılacaktır. İngilizler bu işin mahkeme kararına terkedilmesine taraftar değildirler.

Görülüyor ki hekim; ölüme mahkûm edilen kimsenin aklî ve ruhi durumunu tetkik etmek, ceza ehliyeti olup olmadığını araştırmak, infaz esnasında ölümün vuku bulup bulmadığını tesbit etmek gibi ödevlerle; her bakımdan kendi sanatının dealleriyle taban tabana zıt olan bu ürpertici hâdiseye, kanunî zaruretlerle katılmış durumdadır. Bir yandan da insanca düşünceler ve hislerle bu cezanın şidde'ini, korkunçluğunu ve ıstırabını azaltacak şekilde imha edilmesini sağlamak için, ilmin gelişmelerine uygun teklifleri yapmak zorundadır.

İlk ve orta çağlarda ölüm cezalarının infazı için kullanılan usûller gayri insanî, barbarca ve hoyratça idi. Uzun süren işkenceler yapılırdı. Kısasa kısas, suda boğma, çamura gömme, ateşte yakma, taşlama, kementle boğma, zehirleme, kılıç veya balta ile kellesini uçurma, çarmıha germe, gibi metodlar kullanılırdı. İkinci dünya savası sırasında bazı nazi kamplarında yapılan zulüm ve işkenceler henüz hiç birimizin hafızasından silinmemiştir. Bu kamplarda kullanılan öldürme usulleri arasında siyan drik asidle zehirleme, gaz odalarında boğma, yakma, kurşuna dizme, baltayla kellesini uçurma gibileri vardır. Demirperde gerisinde ölüm cezalarının infazı için enşeye kurşun sıkılmakta veya fırınlar kullanılmaktadır.

Halen ölüm cezalarının infazı için Amerikada elektrikli sandalya, Fransa ve Belçikada giyotin, İngiltere, Türkiye ve başka bazı memleketlerde darağacı, Amerikanın sekiz hükümetinde toksik gaz, askerî nizamların ihlâli halinde kurşuna dizme kullanılmaktadır. Finlandiya, İsviçre, Danimarka, İtalya, Portekiz, ölüm cezasını kaldırmıştır.

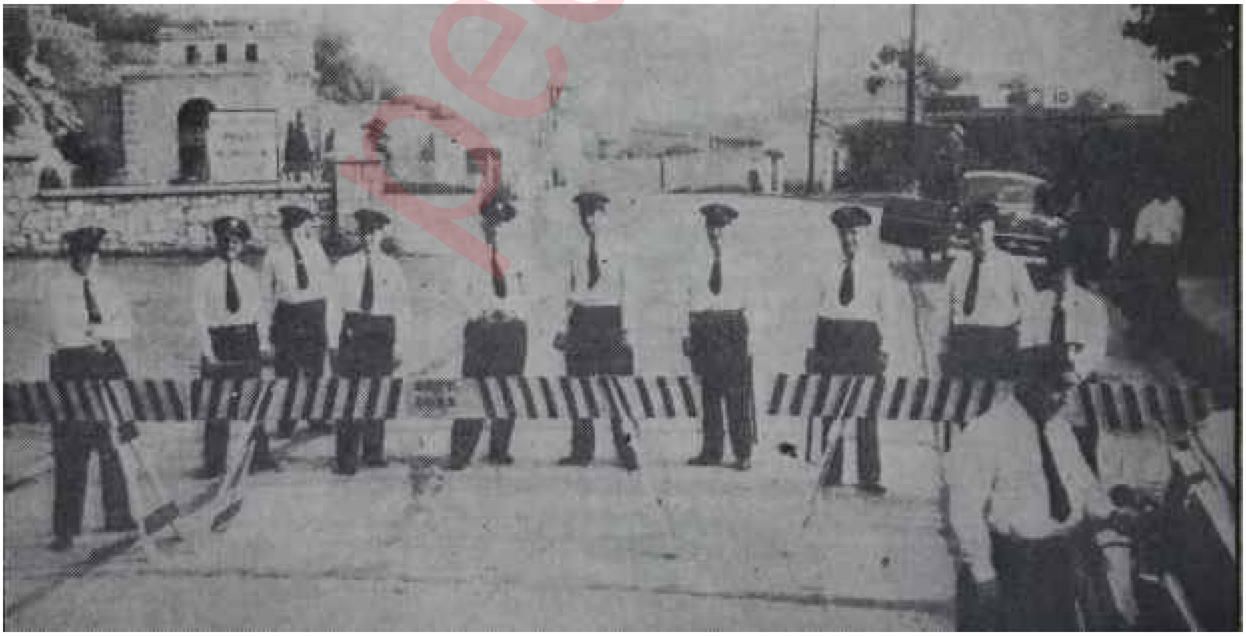
Anî, cezr' ve kesin sonunçlu olduğu için ölüm cezalarının tatbik ve icrasında b r çok hükümetlerin tercihan kullandığı darağacında asmayı kıymetli hocam Prof. Behçet Kamay, Adlî Tıp kitabında şöyle tarif etmektedir: "Ucu sabit bir noktaya iliştirilmiş, diğer ucu ilmikli bir ipin, şahsin kendi ağırlığı ile çekilmesi ve sıkıştırılması suretiyle husule gelen zorlu ölüm.."

Asmanın da iki şekli vardır. Mahkûm ya bizde olduğu gibi açıkta ve bir darağacında imha edilir. Yahut da Ingilterede olduğu ve son defa nazi suçlularını asmak için kullanıldığı şekilde mahkûm bir boşluğa sallandırılır.

Asılmada, evvelâ 2.5.25 saniye arasında şuur kaybolur. Gözlerde şimşek çakma hissi, kulaklarda uğultu, başta gürültü, bacaklarda, dizlerde kesiklik, boyunda ipin sıktığı yerde dayanılmaz bir acı vardır. Asıldıktan sonra kurtulanlar hafızalarını kaybederler. Başlarından geçeni hatırlayamazlar. Minovisi bu olayları, kendisini talebelerine muvakkaten ve derece derece astırmak suretiyle denemiş ve ispat etmiştir.

Asılmada ikinci safha ihtilâçlar devresidir. Yüzde ve gözlerde şiddetli kasılmalar olur. Bu manzara çok korkunç olduğundan asılanın yüzünü örterler.

Nihayet yalancı ölüm dönemi başlar. Mahkûmda hareketler durur. Kalb yavaşlar. Solunum hafifler, seyrekleşir. Sidiğini, pisliğini, spermini kaçırır. Solunum hareketleri 1.2 dakika, kalb çarpması 15-30 dakika devam e-

Rosenberglerin idam günü Sing - Sing

Elektrik iskemlesi tek kişiliktir

der. Beş dakika asılı kalanı sunî teneffüsle diriltmek kabildir.

Asılmada ölümün sebebi; asfiksi, kan dolaşımının zora gelmesi sebebile beyinde kan birikmesi veya beyin dolaşımının tam kesilmesinden ötürü beyin anemisi husule gelmesi veya boyun ve larenkse baskıdan ötürü inhibisyondur. İngilizlerin asma usulünde mahkûm bir kaç metre yükseklikten bir boşluğa düştüğünden, Ölüm sebepleri arasında boyun fıkralarının, murdar iliğin kopması, dizlokasyonu ve parçalanması da vardır. Bu dizlokasyondan ötürü şuur derhal kaybolur. Asmak suretiyle öldürmede cellâdın hücreye girmesiyle mahkûmun boşluğa düşmesi arasında, 9.12 san ye kadar bir zaman geçer. Çok süratli bir öldürme şeklidir. Ancak, maslûbun kötü bir manzara arzetmesi, haysiyet kırıcı oluşu ve bir terrör havası yaratması bu öldürme tarzının büyük mahzurları olarak gösterilmektedir. Asmayı tamamen insanî addeden ve savunanlar da vardır. Bir hapshane papazı asmanın iyi bir infaz şekli olduğunu söylemekte ve "eğer bir adam ölecekse bu yoldan ölüme gitmesi en doğrusudur" demektedir. Cellât M. Pierre - Pint uzun görgüsüne dayanarak verdiği beyanatta, ancak bir mahkûmun infaz sırasında direndiğini söylemektedir. Eğer tatbik edilen infaz usulü kesin sonunçlu ise, ölüme mahkûm bir insanın, son dakikalarında gerekli cesareti göstermesi daha kolaydır.

Giyotine gelince, eskiden Fransada aristokrat sınıfın ölüm cezasına çarptırılmasında kullanılan imtiyazlı bir infaz şekli idi. Halktan çıkan suçlular yine asılarak öldürülüyorlardı. 1791 denber; bütün ölüm cezaları giyotin ile icra edilmektedir. Fransada bu usul seri daha insanî gibi telâkki edilmektedir.

Amerikada tatbik edilen elektrikle infaz şekli sanıldığı kadar insanî değildir. Ölüm bazan çok uzun sürer. Husule gelen büyük yanıklar sebebile elektrik ceryanı vücuttan geçemez, bir mukavemetle karşılaşır. Şalteri tekrar tekrar açıp kapamak zarureti hâsıl olur. Mahkûmda büyük ıstıraplar, ürpermeler, işkenceler görülür. Bu, âdeta mahkûmun bir elektrik fırınında yakılması demektir.

Gaz odalarında idam daha medenî bir şekil gibi görünmektedir. Nazarî olarak bir gaz odasında mahkûm 4 saniyede şuursuz bir halde yere yığılmakta, kalb ve solunum 6 saniyede durmaktadır. İngiliz hekimler cemiyeti öldürücü gaz olarak oksid dö karbonu beğenmektedirler. Yalnız bu madde ile ölüm inhalâsyondâa bir dakika sonra vukua gelmektedir.

Damar içine yapılan şırıngalarla ölüm cezasının infazı bu gün için en insanca öldürme şekli olarak düşünülmektedir. Bu usulde aynı zamanda mahkûmun dış görünüşü de en az ürküntü vericidir. Öldürücü olarak meselâ bir uyku ilâcı (Barbütirik) damara şırınga edilir. Toksik madde beyne 20 . 30 saniyede ulaşır. Mahkûm şuurunu kaybeder. Bir şey duymaz olur. Derin bir uyku içinde belki de tatlı rüyalar görerek 1-2 dakikada Allanına kavuşur.

Bir hastaya, yetkili bir hasta bakıcı tarafından yapılan böyle bir damar enjeksiyonu kolay ise de enstektif olarak kendisini savunacak bir mahkûmun damarını bulmak bir meseledir. Sonra cellât her zaman damara şırınga yapmak fırsatım bulan ve bu yüzden tecrübesi artan bir kimse de değildir. İngiliz hekimler cemiyçti, bir ölüm mahkûmunu öldürme işini üzerine alacak hekim veya hastabakıcı bulmanın imkânsız olduğunu da söylemektedir. Hekim hiç bir devirde, hiç bir menfaat karşısında cellât olmamıştır, Nazilerin köleliğini kabul eden birkaç bedbaht esasen hekimlikten inhiraf ve istifa etmiş, sayılırlar. Bununla beraber enjeksiyon yapmak suretiyle ölüm mahkûmunun hayatına son verecek cellâtların bulunması yenilemiyecek bir zorluk değildir.

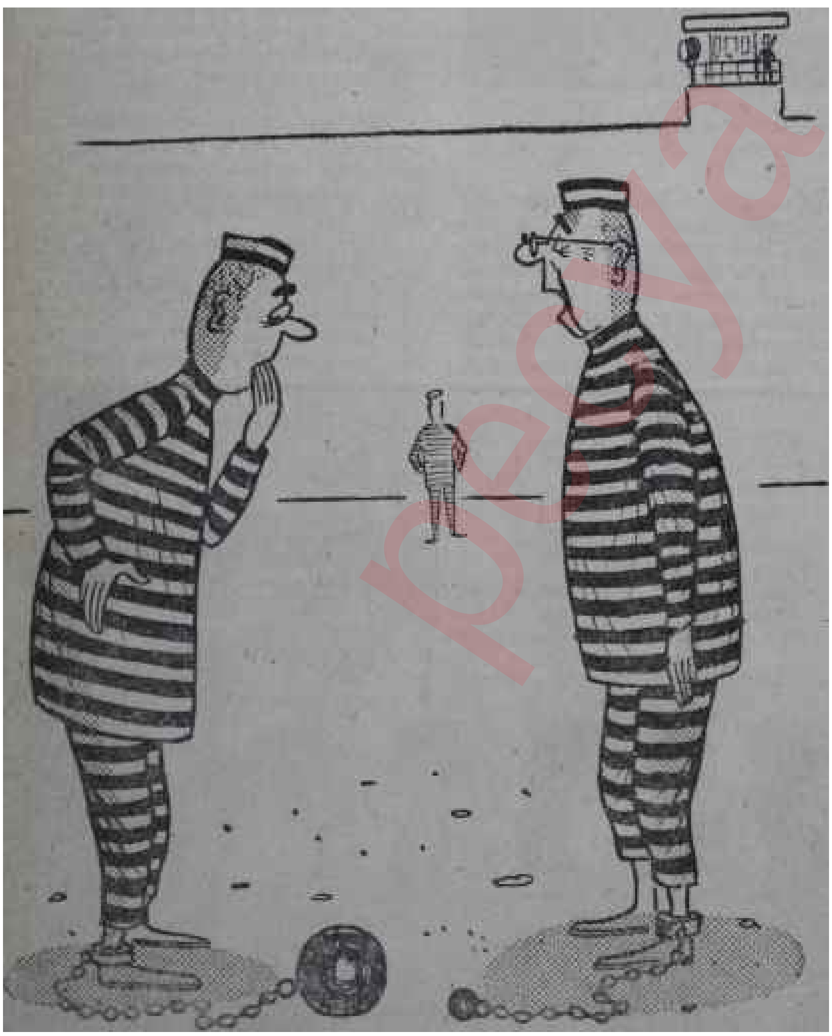
Bütün öbür metodların karşısında Ölüm cezalarının bu usulle infazı daha insanca, daha ilme uygun gibi görünmekte ve günün konusu haline gelmiş bulunmaktadır.

Mamafih işin, henüz fiiliyata intikal etmiş bir safhası yoktur. Hâlâ, dünyanın bütün memleketlerinde idamlar klâsik denilebilecek ve yukarda bir bir sayılmış usuller dairesinde infaz edilmektedir.

Bir taraftan idamların nasıl yapılması gerektiği münakaşa olunurken, diğer yandan da idam cezasının topyekûn kaldırılması hususunda hukukçular arasında asırlardan beri devam eden münakaşa sürüp gitmektedir.

Her halde, elde edilen netice, medenî memleketlerde idam cezalarının teshirinin kaldırılmış bulunmasıdır. Bilhassa Amerikada, mahkûmlar elektrikli sandalyeye oturtulmadan hapishanelerin etrafında büyük emniyet tertibatı alınmaktadır.

Bunun en güzel misali Rosenberglerin idamı sırasında Sing-Sing hapishanesinin önünde alınan tertibattır.

AŞINMA PAYI
— Ne diyorsun evlât! Ben tam 37 yıldır buradayım.

KİTAPLAR ALEMİNDE

TANZİMATTAN SONRA EDEBİYATTA GERÇEKÇİLİĞE DOĞRU

Güzin DINO — Ankara *Üniversitesi, Dil ve Tarif . Coğrafya Fakültesi Yayınları, No. 94, Ankara 1954, — 55 s., 2 lira)*

Dil ve Tarih . Coğrafya Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı Doçenti Güzin Dino, bu kitapta edebiyat tarihimizin en önemli meselelerinden birini alarak inceliyor. Tanzimat yılları, Avrupa Edebiyatı ile karşı karsıya geldiğimiz yıllar. Edebiyatçılarımızın, Avrupa edebiyatının değerlerini edebiyatımızın da değerleri haline getirmek istedikleri yıllar. Yalnız, o zamanlar bizim için Avrupa edebiyatı demek, Fransız Edebiyatı demek olu. yordu hemen hemen. İşte Güzin Dino'nun eseri, yazarlarımızın Fransız edebiyatının karşısındaki durumlarını inceliyor.

O yıllarda Fransız edebiyatı, bir gercekçilik kavgası içindedir. Roman, önce ki çağlarla karşılaştırılamıyacak ölçüde büyük bir gelişme dönemindedir. Yazarlarımızın dikkatini bu ki şey çekiyor: Gerçekçilik ile roman.

Dino, kitabında, gerçekçilik yolunda ilerlemek isteyen yazarlarımızın incelemeğe başlamadan önce gerçekçilik derken, "1850 den sonra edebî meslek haline giren, Stendhal, Balzac, Flaubert, Zola gibi yazarların eserlerinde kendini gösteren cereyanı kast" ettiğini söylüyor, bu çığırın özelliklerini sayıyor. Bundan sonra Namık Kemale geçiyor.

Kültür değişimlerinde çoğu zaman görüldüğü gibi, d e r i n l i ğ i n e anlaşılmadan, kökleri, gelişimi araştırılmadan alınan şeylerin ölü, birer kalıp haline gelivermesi, gerçekçilik anlayışının alınmasında da görülüyor. Namık Kemal, Güzin Dino'nun yanyana getirdiği metinlerden de anlaşıldığına göre, XVI., XVII. yüzyılların tabiat, hakikat gibi kavramlarını, XIX. yüzyılın tabiat, gerçeklik kavramlariyle karıştırıyor, bir şeyler istiyorsa da istediğini yapamıyordu. Onca "akla uygunluk" önemidir. Gerçeğe, hele bir takım kısıntılar yapmadan bakmak istemez. Kötü edebiyatla iyisini, edebiyat dışı bir takım düşüncelerle, birbirine karıştırır.

Ahmet Mithat, gerçekçi roman yazmak ster ama, onu kendi görüşleri, kendi düşünceleriyle, Avrupadakine benzer yanı kalmayan bir hale sokar. Pek çok eser çevirir, fakat dar düşüncelerle bunları kırpar, kısaltır; yazdıklarında da gerçekçilik adına Flaubert'in gerçekçiliğine taban tabana ayları düşen şeyler yapar. Onda da, yalnızca kalıbı benimsemiş olmanın sonucu görülür. Dino, Ahmet Mithat'ta bir "fikir opportunisme'i" görmektedir. Gerçekçilik bakımından Ahmet Mithat'ın Beşir Fuat'le tartışması da önemli bir olaydır.

Ahmet Mithat'ın eserlerinin "vulgarisation" değeri üzerinde duran G. Dino, Murat Bey'e geçerek, bu yazarın, "edebiyat.ı ahlâkiye" ile "edebiyat-ı gayra ahlakiye" ölçüleri içinde sıkışan görüşlerini inceliyor. Menemenlizade Tahir'in düşünceleri, Servet.i Fünun'un yazıları üzerinde duran yazar bir yandan, düşüncelerdeki karışıklığı, bir yandan da edebiyat, sanat dışı bir takım ölçülerin, çağın toplumsal siyasal özelliklerine bağlı kaldığını belirtiyor.

Halit Ziya'nın, gerçekçiliği özlediğini de gösterdikten sonra, Dino, gerçekçilik yolunda ölçülü, açık tutarlı düşüncelerle ilerleyen Beşir Fuat'ı ele alıyor. Beşir Fuat, gerçekçilği tarihî gelişmesi içinde düşündüğü gibi, çağın bilimine de sıkı bağlarla bağlı görüyor. Zola'yı anlamış olan Beşir Fuat'ın düşünceleri, birbirine bağlanarak bir bütün meydana getirmektedir. Beşir Fuat'ın yalnız kalışı üzerinde da duran yazar, kitabının sonunda, düşünce hayatımızda Namık Kemal'in hakikat, Beşir Fuat'ın bilim adına savunduğu düşüncelerin büyük bir değer kazandığını söyledikten sonra, romancılar arasında yenilikleri benimsemiş kimseleri, kitabının ikinci bölümünde inceleyeceğini bildiriyor.

Kitap, bir bilim eseri olarak, gerek anlattıkları, gerekse, yazılışı bakımından önemli. Dino, metinleri söyletiyor. Seçtiği konunun dışında bir şeyle ilgilenmediği için incelediği kişileri hep o bakımdan ele almakta(bunların, gözönünde bulundurdukları o yılların Avrupa gerçekçliği karşısındaki durumlarını belirtmektedir.

UNE HİSTOİRE DE LİTTERATURE FRANÇAİSE

Bir *Fransız Edebiyatı Tarihi — Kleber HAEDENS (N. R. F. 1954 — 420 s.* 790 frank)

Kleber Haedens, yurdumuzda da "Paradoxe sur le roman" adlı kitabiyle tanınmıştır. Sanat konusunda, edebiyat konusunda durmadan kam yoran, edebiyat meselelerinin ne olduğunu bilen, edebiyatı seven bu yazarın yeni kitabı, kişisel düşünceler, görüşleriyle, gerçekten ilgi ile okunacak bir kitaptır. Fransız Edebiyatının tarihini değil, bir tarihini yazıyor; kendince Bu tarih, kişilikleri, yılların pasından, tozundan sıyırıp, temizleyip, onları ya sayan birer kimse olarak ele alıyor. Eski kesin yargıların karşısına gene kesin olan kendi yargılarını koyuyor,

"Düşünceler"den kaçınması, bir takım yazarlar üstüne yazdıklarının ek. sik olması sonucunu doğuruyorsa da kitabın başlıca üstünlüğü, yazarları, dediğim gibi bir çerçeveye girmiş, sınıflandırılmış bir halde değil, yaşayan, İyi yanlan olduğu gibi, kötü yanları da olan kimseler görerek incelemesi. Dil, üslûbu bu görüşü daha iyi belirten açık, seçik, güçlü bir dil, bir üslûp. Felsefe terimleri kullanmadan, anlatacağını ağırlaştırmadan anlatıyor.

THE LİBERAL İMAGİNATİON — Lionel TRİLLİNG

(Doubleday Anchor Books A 13, 1953 — 287 s.. 75 fr.)

Amerikanın en ünlü tenkidçilerinden olan Lionel Trilling'in, kimi Partisan Review, kimi de başka dergilerde yayınlanmış olan denemelerini bir araya getiren bu kitap, 1953 yılı sonunda, Anchor Kitapları arasında Çıkmıştır. Meselelerine, "Liberal" bir gözle bakan Triliğ'in bu denemeleri metin incelemesinden, "edebiyatta düşüncenin anlamı" na kadar bir çok konuyu ele alıyor. Bu denemelerde, Amerikan edebiyatının bir takım kişilikleri incelendiği gibi (Sherwood Anderson, James, Twain, F. Scott Fitzgerald) edebiyatının bugünkü meselelerinden de söz açılıyor (Amerikada gerçeklik, Freud ile Edebiyat, Dergilerin gördüğü iş, Sanat ile Nevroz, Geçmiş duygusu, Tacitus'un bugünkü durumu, Davranışlarla ahlâkın karşısında roman ile Tesadüf, Edebiyatta düşüncenin anlamı). Ayrıca Kipling Wordsworth, Kinsey raporu üzerine de denemeler var.

Trilling, düşünmeyi kendisine iş edinmiş bir yazar. Kapılıp ileri geri lâkırdı edenlerden değil. Denemeleri, yeni Amerikan eleştirme çığırının ne olduğunu pek güzel olarak gösterebiliyor. Bir felsefe kafası, fakat bu kafa, soyut düşüncelerle değ 1, somut örneklerle uğraşıyor. Değer yargıları her zaman gözönüne seriliyor ama, denemelerin hiç birinde değer yargısı, biçimin, derinliğine eleştirimin dışında verilmemiş.

Roman üzerine düşünceleri, edebiyatta düşünce için söylediklerinin bîr çoğu, tartışma kapısı olarak duruyor önümüzde. Trilling, soy bir deneme yazarı Roman üzerine düşüncelerinin çokluğu, bugün romanın edebiyat için nasıl bir mesele haline gelmiş olduğunu çok iyi gösteriyor. Ama bu düşüncelerinin kimine katılınır, kimi de kabul edilmez, ayrı bir şey bu.

Kitabın bir eksiği var yalnız: Bu denemelerin, dergiler, Amerikan dergileri için, Amerikada basılan kitaplar için yazıldığını gözönünde tutsak bile, görüşlerin daha çok Amerika edebiyatının çerçevesi içinde kalışı bir eksiklik. Yabancılardan, daha çok Amerika dolayısıyle söz açılmış, doğrudan doğruya incelenen yabancılar da gene İngilizce yazan İngiliz yazarları. Trilling, denemelerinde, Avrupa edebiyatına daha geniş bir yer vermeliydi sanırım.

Bu eserin noksanlığını meydana getiriyor.

KADINLAR ARASINDA

Amerikada kadın kulüpleri

Perihan Parla

Hangi çağda olursa olsun, yeni dünya kadınlarında sosyal mevzulara karşı duyulan ilgi, içinde yasadığı topluma faydalı olabilmek gayesiyle çeşitli cemiyetlerde çalışma arzusu hemen hemen itiyat, hattâ anane halinde göze çarpar.

Amerikalı kadın, hariçte iş veya meslek saibi olsun veya olmasın mutlak bir kulübe, bir cemiyete hiç değilse bağlı bulunduğu kilisenin (kadınlar gurupu) na katılır. Yalnız ev kadını ise o takdirde faaliyet sahasının mümkün olduğu kadar genişletmek imkânına malik demektir. Hele çocuksuz veya çocukları büyük yaşlarda bulunuyorsa, bir kaç teşekkülde vazife alıp muhitine yardım fırsatını asla kaçırmaz.

Birçok memleketlerde olduğu gibi Amerikada da sosyal alanda kadınların erkeklerden daha çok muvaffak oldukları bir vakıadır. Kendilerini bu hayırlı işlere vakfadebilmelerinde yetişme ve göreneğin mühim rolü bulunmakla beraber, oradaki ev işlerinin memleketimize nazaran daha rahat ve daha kısa zamanda düzenlenebilmesi de buna müessir olmaktadır.

Evine, eşine ve yavrularına ait işleri tamamlayan Amerikalı kadınlar umumiyetle komşu gezmelerinden, kabul günlerinden pek hoşlanmazlar. Hele günlerini kumar masalannda öldürmekten veya saatlerce dedikoduya dalmaktan hiç zevk duymazlar. Tasarruf edebildikleri vakitler'ni kendilerini yetiştirmeğe yönelmiş faaliyetlere verir, cemiyette yardıma muhtaç insanlara el uzatma imkânlarını araştırırlar. Bu gayeleri tahakkuk ettirebilmek için de çeşitli isimler alan, her semt ve mahallede rastlanması mümkün bulunan kadın teşekkülerinde vazife alırlar. Gayet muntazam, sessiz ve mütevazı çalışan bu toplumlarda ciddiyet ve samimiyeti esas tutan bir hava esmektedîr. Organizasyon mükemmeldir. Herkes kendi işini benimsemiş, ferdî başarıdan ziyade hep beraber muvaffak olmayı hedef seçen bîr anlayışla elele vermiştir. Tüzüklerine göre on beşte veya üç haftada bir didaktik konferanslar tertiplerler. Aralarından veya hariçten seçilen hatip, konu ile ilgili renkli resimleri projeksiyonla göstermeyi ihmal etmez, hastalıklarla alâkalı, çocuk bakımına ait, ev ekonomisiyle ilgili filmlerden de bu arada istifade edilir. Konuşmayi müteakip üyeler istedikleri soruyu sorabilirler. Daima tolerans ve nezaketin hâkim olduğu münakaşalar yapılır. Herkes, başkasını incitmeden kendi noktai nazarını müdafaada serbesttir. Bütün fikirler saygı ile karşılanır. Kültür, edebiyat, sosyal yardım, müzik müesseseleri, gezme, yayın gibi isimler alan komite (committee) lerin faal yetleri hakkında grup başkanları sistemli şekilde umumî heyete rapor verir, üyelerin tenkidlerinden ve tekliflerinden faydalanmak istediğini izhar eder. Bazı memleketlerin kadın kulüplerinde olduğu şekilde bütün yük ve inisiativ yönetim kurulunu teşkil eden üç, beş kişinin omuzlarına yükletilmez. Onlar da yalnız senede bir defa genel kongre günü hesap vermek mecburiyetini hissettiren yanlış bir yola sapmazlar. Demokratik bir olgunlukla karar hep birlikte alınır, isabetli iş bölümü yapılır ve pek tabii alarak da semere müsbet, başarılı olur.

Bu kulüplerin sosyal yardım sahasındaki çalışmaları da ayrıca dikkate değer: Her üye, muhit indeki yoksul çocukları, dulları bizzat araştırıp bulur. Cemiyet onları yardıma muhtaç olmaktan kurtaracak bir gaye güderek —bunu asla neşir ve ilân etmeden — listesine alır, alâkasını devam ettirir. Kadın teşekküllerinin ayrı ayrı çalışmalariyle elde edilen hasılat sayesinde Amerika'da sayısız çocuk yuvalan, sanat enstitüleri, ihtiyarlar evi, ıslah yurtları ayakta durabilmektedir.

Hülâsa, süslü bir manken gibi giyinip köşeye çekilmekten hoşlanmayan Yeni Dünya kadım yaşma, tahsil seviyesine alâka ve kabiliyetine uygun bir vazife alıp bağlı olduğu cemiyete hizmet etmeyi ikinci tabiat haline getirmenin sırrına erebilmiştir

Defile seyircileri

Masalarda ancak yer vardı

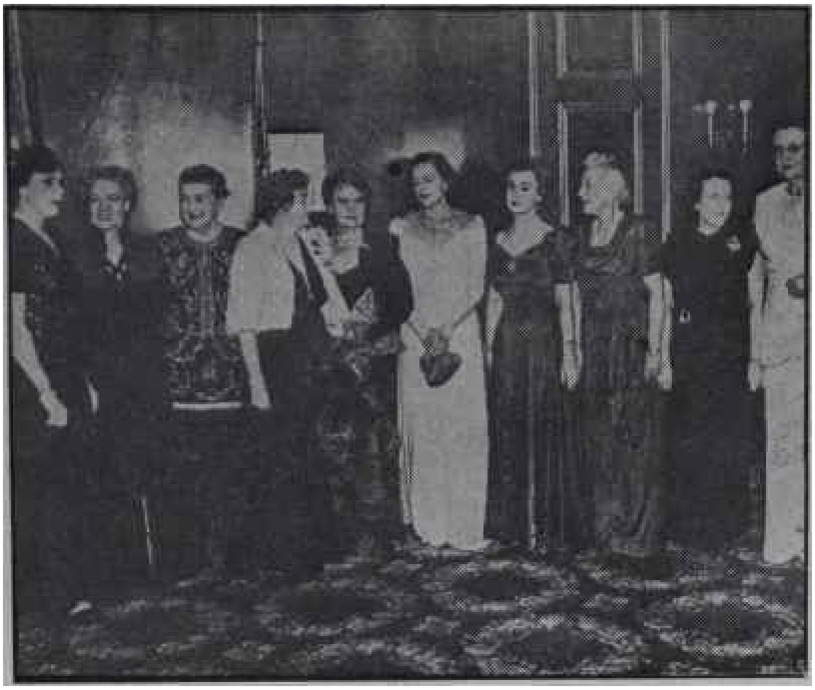
Bir defile münasebetiyle düşünceler

Baharın taze havasiyle yeşerip şirinleşen güzel Ankaramız son günlerde sanat sevenlerin bediî zevklerini cidden doyurabilecek canlı hareketlere sahne oldu: Çeşitli resim sergileri, birbirini takip eden defileler, eski ve yeni Türk dişlerini tanıtan nefîs bir sergi gözleri kamaştırdı, gönülleri fethetti. Bilhassa Kız Teknik Öğretmen Okulunun tertiplediği defile, hemen hemen günün en çok Üzerinde durulan konusu olacak kadar geniş bir alâka toplayabildi,

Zeki, kabiliyetli kızlarımızın binbir emek ve göz nuru katarak hazırladıklan moda geçidini gurur ve iftiharla seyretmemek imkânsızdı. Hepsi birbirinden zarif kıyafetler, hakikaten zevkin, sanatın ve sabrın elele verip meydana getirdiği şaheserlerdi. Hele birer sanat âbidesi olan eski Türk elişlerini modernize ederek günün modasına uygun kalıplara sokabilmekteki maharete, İnce buluşlara hayran olmamak kabil değildi. Pek çok takdir ve alkiş toplayan gösterinin hazırlanmasında ayrı ayrı emek ve hisseleri bulunan öğretmen ve öğrencilerimizi memleket kadınlığı namına tebrik etmekten — her vatandaş gibi — büyük bir zevk duyduğumuza şüphe yoktur.

Ancak, bu arada «Dost acı söyler» kabilinden bazı temennilerde bulunmaktan da kendimizi alamıyacağız: Yanılmıyorsak, bu defile bütün güzelligine, zarafetine, ihtişamına rağmen memleketimiz için (fazla lüks) kelimeleriyle ifade edilebilirdi. Bazı elbiselere, tuvaletlere yalnız işleme ücreti olarak 1000 - 1500 lira sarfedildiğini, kumaş ve dikiş parasının bu yekûna dahil bulunmadığını hatırlamak bizi yabana atamıyacağımız bir problemle karşı karşıya getirebilir.

Türk kadınının fıtrî bir giyinme zevkine sahip bulunduğu muhakkaktır. Denilebilir ki bütün dünya kadınlariyle mukayese edilecek olsa — Fransızlar dahil — bizim kadınlarımızın en güzel, en zevkli giyinen lâtif mahlûklar arasında bulundukları su götürmez bir hakikattir. Lüks bahsine gelince: Her güzel kıyafet mutlak çok para sarfiyle elde edilebilir diye bir kaide var mıdır? Moda literatüründe böyle bir fasıl bulunmadığım zannetmekteyiz. Bilâkis ikinci Cihan Savaşı-

Amerikada Kadın Kongre Azaları

Kocaları yemek pişirmesini iyi bilmeli

nı takip eden senelerde her memlekette göze çarpan iktisadî bocalamalara uyularak modanın mümkün olduğu kadar zevkli fakat ucuz ve basit bir hedefe yöneldiği müşahede edilmektedir. Bugün medeniyetin birçok nimetlerinden, yaşama rahatlığı temin eden en yeni vasıtalardan faydalanmakta olan Birleşik Amerikada bile giyim eşyasını ucuza temin, etmek temayülü hâkimdir. Bu zengin memlekette dahi piyasaya muazzam kadın eşyası süren sayışız müesseseler (ucuz . şık) metodunu müşterek bir gaye gibi benimseyerek prensip haline gelmiş sayılabilen umumi arzuya hizmet etmektedirler. Kanaatimizce muasır moda çereyanlarını, kıyafetlerin güzelliğini mad dî değerleriyle ölçmekten ziyade bukışların ahengin de aramayı tercih eden bir yola saptıran muhtelif âmilleri, iktisadi sebepleri küçümsemeğe imkân yoktur.

Bahis konusu ettiğimiz defilenin memleketimizde hakikaten birer varlık olan sanat müesseselerimizin ba şanlı faaliyetlerini Türkiye içinde ve dışında temsil bakımından büyük bir kıymeti vardır. Yalnız yukarıda temas edilen noktalar da gözönünde tutularak aralarında ucuz yerli kumaşlarımızdan hazırlanmış daha sade, daha mütevazı fakat şık kıyafetler de teşhir edilseydi bazı istifhamlara yol açılmaz, dış memleketlere gönderildiği zaman: "Türk kadınları yalnız lüks elbiselere mi rağbet ederler?" gibi haksız şüpheleri davete vesile olmasın, endişeşi yaratılmazdı—P.P.

Kadın Hayatı

Lokanta seçme sanatı

Kış veya yaz, arada bir dışarda yemek yemek Herkes için mümkündür. Değişik bir muhit ve çeşniler bilhassa bekârları cezbeder.

Onun için evili kadınların da kocalarım zaman zaman bereberce dışarda yemeğe zorlamaları faydalıdır. Bekârlık günlerini hatırlatır. Nitekim Avrupada bilhassa Fransada aileler pazar günü yemeklerini, ekseriya lokantada yerler.

Gerçekten bir çok yerde bu arzu. muza sağlığımıza halel getirmeksizin, iyi bir şekilde tatmin imkânı bulabiliriz. Fakat bazı şehirlerde ve hattâ yemeği meydana getiren maddelerin en saflarının bol bulunduğunu sandığımız küçük kasabalarda maalesef, yediğimiz yemekler bazan sıhhatimizi tehdit etmektedir.

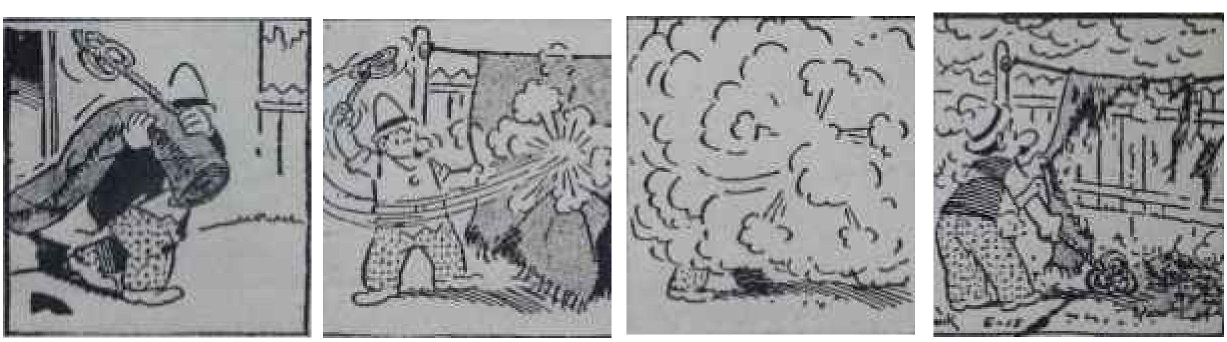
Bazı kimseler yemek hususunda oldukça müşkülpesenttirler. Bu gibi kimseler yemek saatinde kendilerine her bakımdan uygun bir lokanta bulana kadar akla karayı seçerler.

Her yıl binlerce kişinin zehirlenmesine sebep, ufak ihmallerden başka bir şey değildir. Kalaysız tencereleri ve iyi yıkanmamış tabakları buna misal olarak verebiliriz.

Aklınıza belediye kontrolsüzlüğü gelebilir ve onu mesul tutmağa temayül gösterebilirsin z. Fakat haksızsınız. Zira, belediye kontrolörleri yemek takımlarının iyice yıkanıp yıkanmadıklarını kontrol edemezler. Burada en amansız kontrol bizzat müşteri olmalı ve bu gibi lokantaların semtine uğramanialıdır. Böylece lokantaların temizliğe icbarı, işin en pratik bîr şeklidir.

İçine girip yemek yemeden bir lokantanın temizliği anlaşılır mı? diye sorabilirsinz. Evet, hem de çok kolay, önce kap ve tencerelere dikkat ediniz. Tozlu ve kirli olmasın. Eğer lokantanın içi karanlıksa; maşada, giden müşterinin bıraktığı tahaklar duruyorsa buradan da vazgeçin. Yemek yiyeceğiniz yerin temizliği hakkında garsonların üst ve başlarından da bir fikir edinebilirsiniz. Kenarları kırık, çatlak ve üzerlerinde parmak lekeleri bulunan tabaklar da, lokanta hakkında kötü not verdirebilir.

Öyle ise evden dışarı çıkmayalım, daima evde mi yiyelim? Buna ne lüzum var. Sadece bir kaç noktaya dikkat edersek evimiz dışında da rahatça yemek yiyebiliriz. Yeter ki lokanta aydınlık olsun, hiçbir tarafta toz olmadığı görülsün, yemek takımları temiz olsun. Yemeği pişiren ile kassiyerin de aynı kimse olmamasına, bilhassa dikkat etmeli.

BASINDAN AKİSLER

General Gruenther
Cook Acentesi

Atlantik Paktı Ordularının Avrupadaki Kumandanı General Gruenther, Napol'ye Amiral Fechteler'i ziyarete gelirken barebrinde 16 tane de asker getirmiştir. Bu askerler, seyahat etsinler diye Napoliye getirilmislerdir.

General Gruenther, her seyahatinde, tayyaresindeki boş yerlere, birlik kumandanları tarafından hüsnühallerinden dolayı seçilen askerleri almakta, onlara bir seyahat fırsatı vermektedir.

Napoliye giden askerler SHAPE nezdindeki Fransız, İtalyan, Belçika, Hollanda, İngiliz, Amerikan, Kanada, Danimarka ve Norveç birliklerine mensupturlar.

General Gruenther, Amiral Fechteler ile görüşmelerde bulunurken, bu üniformalı turistlere Pompei harabeleri gezdirilmiştir. *(A.P.)*

Hıristiyanlar yeni bir Aziz kazanmış bulunuyorlar.

Papa 12 nci Pius, 10 uncu Pius'u Aziz ilân etmiştir. Müteveffa papa, bundan böyle Aziz Pius X. diye anılacaktır.

Bu münasebetle Romada azize Mary Majör kilisesinde büyük, bir merasim yapılmış ve yeni Azizin naaşı oraya getirilmiştir, Vatikan ile Roma arasındaki yola, alayı seyretmek için 1 milyon insan toplanmış bulunuyordu. Naaş, Vatikan topraklarından İtalyan topraklarına geçerken Papalık askerleri ile İtalyan karabinyerleri selâm resmini ifa etmişler, bu sırada havaya bir güvercin uçurulmuştur. Aziz Pius X un cesedi kristalden bir tabut içine yerleştirilmişti ve cenaze arabasını altı beyaz at çekiyordu.

Alayın hareketinden evvel Papa 12 nci Pius, dairesinin penceresinden görünmüş ve halkı takdis etmiştir. Bu, aynı gün zarfında, Papanın dördüncü takdisi idi.

Hıristiyanlık âleminde şimdiye kadar 77 papa, halefleri tarafından Aziz ilân edilmiştir.

Aziz Pius X. bunların 78 incisidir. *(New.York Herald Tribüne)*

Küçük boyda bir pilotsuz tayyarenin Manş denizini aşma denemesi, âletin havada martıların hücumuna maruz kalması yüzünden muvaffakiyetsizliğe uğramıştır.

1,50 metre boyunda olan âlet küçük bir Diesel motörü De hareket etmekteydi ve mucidi, tayyaresini Folkestone'dan radyo ile idare ediyordu. Tecrübe iyi başlamış, fakat âlet hava. ya çıkar çıkmaz martılar musallat olmuştur. Tayyare, martılardan kurtulmak için bir alay manevra yapmaya mecbur kalmış, ancak bu manevralar kendisine irtifa kaybettirmiştir.

Âlet nihayet, İngiliz sahillerinin on kilometre açığında denize düşmüşmüştüf. *(A.F.P.)*

Fransada, Tours şehrinde, "Lise talebelerinin ebeveyni cemiyeti" senelik kongresini akdetmiştir. Cemiyet bir federasyon halindedir ve sinesinde 203.800 aileyi toplamaktadır.

Kongrenin son günü verilen ziyafete, Maarif Vekili M. Andre Marie riyaset etmiştir. *(Le* Monde)

*
**

Polonyada, resmî basın mecmuası "Prassa Polska" son sayısında, komünist olmayan devlet adamlarının karikatürlerini çizerek ressamlara bir talimat yayınlamıştır.

Mecmuada şöyle denilmektedir:

"Her şeyden evvel harp kundakçılarının yüzü insana iğrenme vermeli ve dişleri, kazma gibi görünmelidir. Dudaklardan salya akarsa, daha iyi olur.

Winston Churcbill daima puro içerken gösterilmelidir ki siyasî vaziyetin gergin olduğu sıralarda, dumanından, günün icaplarına uygun temsili resim ler için istifade edilebilsin.

Tito, bir cellât baltası ve kan lekeleriyle resmedilmelidir. Her seferinde yânında dolar yığınları, elinde kuru kafalar, ağzında salya bulunmalı. dır.

Franco'nun mahmuzlarına, her zaman gamalı haçlar konulmalıdır. Kamçısı, dolar işareti şeklinde kıvrılmalıdır. Fon olarak bir veya daha iyisi bir kaç darağacı kullanılmalıdır.

Çan-Kay.Şek, mikropsuz gösterilmemelidir. Amerikan generallerinin de şapkalarında pireler, göğüslerinin sol tarafında tahtakuruları, kollarında kafatasları bulunmalıdır. Elleri kıllı ve kanlı olmalıdır.

Bütün harp kundakçılarının resimlerinde dolar işareti unutulmamalıdır. Bu işaret kravatlarına veya göbeklerine çizilebilir. *.(U,P.)*

Tunusun miliyetçi lideri Habib Burgiba, Tunusta çıkan karışıklıkların sonunda Fransızlar tarafından memleketinden alınmış ve sürülmüştü. Habib Burgiba bulunduğu Galit adasından, bu defa da Groix adasına nakledilmiştir.

Habib Burgiba, küçük adada her gün gezintiler yapmakta, tabiî polislerin nezareti altında üç, dört saat yürümektedir. Groix adasının 7 kilometre boyu ve 5 kilometre eni vardır.

Tunuslu milliyetçi lider "Cafe de la liberte — Hürriyet kahvesi" adlı kahvenin önünden muntazaman geçmektedir. *(Agelce Internationale)*

Habib Burgiba
Hürriyet kahvesi önünde bir esir

KÜLTÜR SAHASINDA

Einstein mektep sıralarında
Bir dâhinin gençlik yılları

Felsefe

Einstein 75 yaşında

Bütün bir dünya, 1954 senesinde, bir ihtiyarın 75 inci doğum yılını kutluyordu. 75 yaşını idrâk eden ihtiyarlar yeryüzünde çoktur; fakat bu kut. layışa bütün bir dünya iştirâk etsin!.. ihtiyarın adı, Albert Einstein idi.

1879 senesinde, aslen Alman Yahudisi olan Einstein ailesinin, Ulnı şehrinde bir erkek çocukları dünyaya geliyordu. İsmini Albert koydular.

Garip bir tasadüf eseri olarak bu küçük şehrin adı felsefe ve ilim tarihine bir kaç defa girmiştir. 17 nci asrın en büyük filozofu Descartes, «Discours de la Methode» un esaslarını bu şehrin yakınında küçük bir köyde, bir çini sobanın başında tesbit etmişti. İkinci Cihan harbinde müthiş bir bombardımana maruz kalan bu şehir tamamen harabolmuştur. Fakat Einstein caddesi ismi ile anılan sokağa hiç bir şey olmamıştır.

Einstein'in ailesi ne zengin, ne de fakirdi. Babası Herman Enistein, kardeşi Jacob Einstein'le birlikte küçük bir fabrika işletiyordu. Elektrik malzemesi ve saire gibi şeylerin imal edildiği bu fabrikaya, Albert de küçüklügünde girip çıkardı. Belki büyük âlimde, tekniğe karşı ilk merak, bu fabrikada uyanmıştır.

A. Einstein ilk tahsilini muvaffakiyetle ikmal ettikten sonra, babasının arzusu üzerine «yüksek teknik mektebbne kaydolundu. Bu mektebe kaydolunduğu zaman henüz 16 yaşında bir çocuktu. Fakat derslerde arkadaşlarından hiç te geri kalan bir tarafı yoktu. Bilhassa fizik ve matematikte harikulade kabiliyet gösteriyordu. Onun bu sahadaki muvaffakiyetine hocaları da, arkadaşları da hayret ediyorlardı. Hatta bir gün, arkadaşlarından biri kendisine şöyle bir sual sormuştu:

«— Sizin bu temayülünüz yoksa irsî midir?»

Einstein arkadaşına şu cevabı vermişti:

«— Hayır, böyle bir şey yoktur. Bu, sadece benim bilgi ve öğrenmeğe karşı olan ihtirasımdandır.»

Einstein'in mücerret problemleri kavramaktaki kabiliyeti on yedi, on sekiz yaşlarına geldiği zaman son derece tekâmül etmişti. Riyazi meselelerde muvaffak olduğu gibi en ağır felsefî bahisleri dahi okuyup anlayabiliyordu. Kendi söylediğine göre, meşhur Alman filozofu Kant'ın «mahz aklın tenkidi» adlı eserini de bu senelerde okumuştu. Düşünülmeli bir kerre... Bu eser mücerret yapısı, anlaşılmaktaki güçlüğü ile şöhret yapmıştır. Amerikan Üniversitelerinin psikoloji laboratuvarlarında yapılan «Dikkat tecrübeler»inde, Kant'ın eseri bir problem gibi, tecrübe edilen şahsa verilir. Bu eseri anlamak için, şuurun en gergin haline geçtiği, elektroansefalografi ile tesbit olunmuştur. On yedi, onsekiz yaşlarında, Kant felseresin'n en ağır bahislerini anlayabilmek şüphesiz felsefî bir dehâya işarettir.

Einstein bir taraftan felsefî tetkikler yaparken, diğer taraftan da riyaziyeyenin en ince problemleri ile meşgul oluyordu. Onda riyazi dehâ da daha genç yaşlarında olgunlaşmıştı. Einstein'in şu sözleri, yüksek kabiliyetine karşı olan hayranlığı bir kat daha arttıracak mahiyettedir :

«Matematikteki diffarantial ve integral hesabının tetkikine 12 yaşımda başladım. 13 yaşlarıma geldiğim de Bücher'in «madde ve kuvvet» isimli eserini okumuştum»

Einstein ilmî problemlere hudutsuz bir ihtirasla sarılmış çakşırken, bir taraftan da musiki ile meşgul oluyordu. Ayni zamanda, Aarau kontonunda, talebelerden müteşekkil bir orkestranın kemancısı idi. Onun sevdiği ve. boş zamanlarında çaldığı parçalar şunlardı: Schuman'ın «Ceviz Ağacı», «Lotus çiçekleri», Bach'ın «Air» ve «Chaconne»» u. Haendel, Nardini ve

Eğitim Dernekleri

Mümtaz Tarhan

Yükselmeye azmetmiş olan toplulukla çocuğu alâkalarına mihrak yaparlar. Yarının sahibi olan varlıkların eğitim ve öğretimi cemiyetin bakasiyle doğrudan doğruya alakalı bir mevzu çerçevesi içine alır. Memleket temellerinin en sağlam malzemesi, en dikkate değer unsuru şüphe yok ki çocuktur. Bu günün dekoru içinde gördüğümüz yavrularımız yarına ait ümitlerimizdir Bir fidan, bir saksı gül nasıl devamlı bir ihtimam isterse çocuk da aynı ihtimama muhtaçtır. Çocuğu korumak, çocuğu yetiştirmek, çocukla meşgul olmak yaşamamız için bir zarurettir. Çünkü çocuk cemiyete ömür veren bir iksirdir. Davut Peygamberin elinde yumuşayan demir gibi, çocuk bizim eğitim sistemlerimiz içinde şekil ve hüviyet kazanacaktır. Bu itibarla eğitim dâvası, iddialarımızın başında yer alır. Meseleleri mesele yapmakta devam eden bîr zihniyetin çenberini kırarak meseleyi çözen bir zihniyetin ışığı ve gerçeği içinde müsbet ve hayırlı neticeler elde etmek mecburiyetindeyiz. En kısa yoldan bütün memleket çocuklarını okutmak, müsbet ilmin meşalesini tutarak millet ferdlerine maarifin nurlu istikametini göstermek başlıca vazifelerimizdir. Hazırladığımız mamur vatanda devamlı bir şafak, uçsuz bucaksız bir şifa kaynağı olan çocuklarımızı kafaca millî idealimiz için yetiştirmek hususunda devletin yanıbaşında bütün milli müessese ve teşkilâtımız seferber olmalıdır. Nitekim bu dâvada çalışan Türk Eğitim Derneği tahteşşuura inen bir alâka ve yardımın devamlılığı ve intizamı içinde güzel bir örnek vermektir.

Bu müessesenin Türk zekâsının kalburüstü kabiliyetlerini birer birer derliyerek ve maddî imkânsızlıkların ağırlığından onları kurtararak okutmak ve yurda yararlı hale getirmek için tesis ettiği Kolej ve yurtiariyle Türk cemiyetine yardım ve hizmet kapısını açtığını görüyoruz. Zengin, fakir bütün bir topluluğun bu kültür seferberliğine katılması ve bunun gibi müessese ve teşekkülleri benimsiyerek bu dâvanın havvarisi olması bir zarurettir.

Vatan çocuklarına hizmet aşkı, gayemizin kalkanı olmalıdır.

Albert Einstein

75 inci yılını dünyanın kutladığı adam

Mozartin kompozisyonları.

Einstein'in Zürich'teki mektep hayatı, mali sıkıntılar içinde geçmiştir. Bu sıralarda ailesinin de durumu iyi olmadığından kendisine yardım edilemiyordu. Yalnız teyzesi, ona aybaşlarında 100 İsviçre frangı kadar bir para gönderiyordu. Esasen Einstein da, o zamanlar küçük bir şehir olan Zürich'te pek fazla masraflı bir hayat sürmüyordu.

Einstein «Yüksek teknik mektebindeki» tahsilini tamamladıktan sonra ailesinin yanına döndü. Bir müddet babasının işletmekte olduğu fabrikada bulundu, müteakiben hocalığa başladı.

Seneler ilerledikçe ondaki bilgi ve öğrenme ihtirası da kuvvetleniyordu. Hemen hemen hiçbir eğlence yerinde görünmüyor, daima çalışıyordu. Erkek olarak birkaç, kadın olarak ta bir tek arkadaşı vardı. Mileva Maric adındaki bu kadınla yüksek teknik mektebinde tanışmıştı. Einstein'dan üç yaş büyük olan Mileva Maric o sıralarda fizik ve riyaziye tahsil ediyordu. Mileva Maric ile Einstein'in münasebeti 1901 senesine kadar devam etmistir.

Einstein, Hitler tarafından Almanya'da yapılan «Yahudi temizliğine kadar muhtelif lise ve üniversitelerde hocalık yapmıştır. Almanya'dan ayrıldıktan sonra Amerikalıların daveti üzerine Princeton ve Harward Üniversitelerinde ders vermeği kabul etmistir. Halen Amerikada tedris hayatına devam etmektedir.

Aristo der ki: Felsefede sistem yapmak için, sistem yıkmak lâzımdır. Bunu şu şekilde de ifade edebiliriz: «Felsefede bir sistem, kendinden evvelkinin üstüne kurulmuştur.»,

İşte Einstein'in sistemi de klasik mekaniği, yani Newton fiziğini kökünden yıkmıştır. Einstein bunu yaparken, bilhassa Newton'un zaman ve mekân anlayışının yanlış olduğunu isbat etmek istemiştir. Onun «İzafiyet nazariyesi» dediği görüşü kendisini bütün dünyaya tanıtmıştır.

Einstein 20 yaşlarına geldiği, sıralarda dikkatini bilhassa Newton fiziğine tevcih etmişti. Newton hâdiselerin cereyanı işin iki koordinat kabul ediyordu: 1 . Mutlak zaman, 2 - Mutlak mekân. Ona göre, herşey ancak bu iki koordinat içihde vuku bulabilirdi. Fakat 19 ncu asrın sonlarına doğru Nevvton'un bu görüşü sarsılmıştı. Bu hususta ileri sürülen bir nazariye de «Elektromagnetik nazariye» idi. Buna göre de bütün hadiseler eter denilen bir vasat içinde cereyan ediyordu.

İşte Einstein henüz 26 yaşında iken ortaya attığı «Husus! izafiyet nazariye" si» ile ilme yepyeni bir görüş getirmiş, klasik mekaniğin yanlış noktalarını göstermiştir. Bu nazariye elektromagnetik hadiselerin, eter içinde mütesavi hareketten müteessir olmadığını anlatmaktadır.

«Einstein nazariyesini ortaya koyuncaya kadar, bizim zaman ve mekân esas ve mutad kanaatlarımız, zamana ve mekâna tek bir mâna vermekten ibaretti. Yani, arz üzerinde yapılan ölçülere nazaran, mekân nisbetlerine ne mânâ veriyorsak, meselâ bir kuyruklu yıldız üzerinde olduğunu farkettiğimiz âletler ile veya eter derûnunda sabit bulunduğunu farzettiğimiz âletler ile yapılan ölçülere nazaran olan mekân nisbetlerine de o manâyı veriyorduk. İşte izafiyet nazariyesi, bu suretle muhtelif hareketler ile müteharrik mevkilerden elde edilen mekân nisbetlerine ayni manâyı vermeği kabul etmedi. Bu nazariye, muhtelf mevkilerden alınan, muhtelif mekân nisbetlerindeki farkı zamana da teşmil ediyordu. Yani muhtelif vak'aların aralarında geçen zaman fasılası arz üzerinde âletier :le yapılan ölçülere nazaran başka, sür'atle hareket eder, meselâ bir kuyruklu yıldız üzerinde yapılan ölçülere nazaran başka ve eter derûnunda sabit âletler ile yapılan ölçülere nazaran yine başka olmak lâzım geldiğini kabul etmek icabediyordu. O halde umumi ve mutlak surette, birden ziyade müşahitler icin hemzamanlık da mümkün olamazdı; çünkü muhtelif hareketler ile hareket eden müşahitler için, zaman, mekân hesabı değişiyor demektir. Vakıa bu değişiklik küçük mesafelerdeki hemzaman vak'alar için fark edilecek kadar değilse de, izafiyet nazariyesinin taallûk ettiği kâinatı ve kâinat mesafelerini düşünürsek o vakit fark büyük ve göze çarpacak derecede olur» (I)

Einstein'in «Hususî izafiyet» nazariyesinin esası budur. Zaman ve mekânın izafiliği bu suretle isbat edildikten sonra, hadiselerin de izafî olması icabediyordu.

Einstein bu nazariyeyi bütün kâinata teşmil ederek «Umumî izafiyet» nazariyesini kurmuştur.

Nevvton kâinattaki muvazeneyi «Cazibe kanunu» ile izah ediyordu. Bunu yaparken mekâna hâk m olan geometriyi düz hatla olarak kabul ediyordu. Yani Newton, Euclides geometrisini benimsemişti.

Vehbi Koç Yurdu
İşte en moderni

İşte Einstein, kâinatı izah ederken Newton'un Euclides'çi geometrisinden ayrılmış ve «Umumî izafiyet nazariyesi»ni tesis etmiştir.

Bu nazariyeye çok derin riyazi düşünüşler ile meydana gelen çok çetin riyazi düstûrlar ile erişilmişlir» (2)

Einstein, Newton ve kendi nazariyesi hakkında yazdığı bir makalede şöyle demektedir:

«Newton nazariyesine açılan rahnelerden biri mutlak mekân tasavvurunun hususî izafiyet nazariyesi ile ortadan kalkmasıdır» (3)

Gerçekten Einstein'in bu muğlak nazariyesi yepyeni bir kâinat anlayışı getirmiştir,

Amerikalı meşhur atom fiziği profesörü Harold Urvey'e sormuşlar:

—« Einstein'in izafiyet nazariyesi hakkında ne düşünüyorsunuz?»

Profesör şöyle cevap vermiş:

—« Vallahi, henüz anlayamadım

Şüphesiz Harold Urvey, izafiyet nazariyesini anlamıştır. Fakat bu sözleriyle nazariyenin derinlik ve muğlaklığını anlatmak istemiştir.

(1) (2) (3) — A. Adnan - Adıvar : İlim ve Din

Üniversite

Memleketimizin üç büyük şehrinde mevcut üniversite ve yüksek okullarda her sene on bini aşan talebe topluluğu tahsil görmektedir. 64 vilâyetimizden bu şehirlere akan talebelerin en büyük ihtiyaçlarından biri muhakkak ki "yurt" meselesidir.

Halen Ankara, İstanbul ve izmirde ekserisi maarife bağlı, bir kısmı hususi müesseselere ait olmak üzere 50 ye yakın talebe yurdu mevcuttur. Bu yurtlar arasında ücret bakımından niş betsizlikler olduğu gibi aynı zamanda konfor ve rahatlık bakımından da hay li fark mevcuttur. Bütün yurtlar halen ihtiyacı karşılayamadığından, bir kısım talebeler mustarip durumdadır.

Bazı yurtlar ihtiyacı karşılamak için, "odalara yatak ilâvesi", "koridorlara karyola koymak" gibi bir takım gayri sıhhî tedbirlerle işin içinden çık maktadır. Bu yüzden bilhassa sene başlarında bir çok talebe ister istemez bu şartlara razı olup, sırf bir yer temini için külfet altına girmektedir.

Her sene talebe mevcudu artmaktadır. Bu talebelerin barınması için yurtların genişletilmesi veya yenilerinin açılması lâzımdır. Aksi halde iki üç sene sonra bu "yurt" meselesi talebelerin başına büyük bir dert olacaktır.

Halen mevcut yurtların durumuna gelince: bunların hemen hiç biri normal evsafa maalesef uygun değildir. Çoklarında, ancak yatmak kabildir. O kadar... Halbuki yurttan esas gaye, talebeye ders çalışmak için rahat ve sakin bir müessese olmaktır. Bu hususiyeti yerine getiren ancak bir kaç yurt sayabiliriz: İstanbul Teknik Üniversite — Amerikan yurtları — ve bunların "en moderni" diye vasıflandırabileceğimiz Ankara Vehbi Koç Yurdu!.

Bu dâva halledilirse talebe beklediği rahata kavuşacak ve tahsil randımanı artacaktır

Terbiye

Suçlu çocuklar

Batı Almanyanın üniversite şehri olan 110.000 nüfusu Freiburg 1945 senesinin sonlarına doğru çocuklar için pek uygun olmayan bir yerdi. Bombalar ve top mermileri şehrin sokaklarına yığılmış, mensucat ve ince alet endüstrisini sekteye uğratmış, evlerini yerle bir etmişti. Çocuklar koyun sürüleri gibi çakıl taşlı sokaklarda dolaşıyorlar, evleri soyuyorlar, kara borsa için giyecek ve yiyecek çalıyorlardı. 1947 de Freiburg'da okullarda hayret verecek kadar suçlu çocuk vardı. 12 - 18 yaş arasında iskelete dönmüş, isyankâr çocuklar muazzam gruplar halinde Freiburg mahkemelerine getiriliyor, sorguya çekiliyor ve hapishanelere sevkediliyordu. Şehrin halkı ise sadece kafasını sallıyordu. Fakat gençlik, mahkemesinin hâkimi, 44 yaşındaki Dr. Karl Harringer bu meseleyi halletmek için kati karar verdi.

Hakim Harringer basit bir fikirle işe başladı. Hiçbir "ahlâksız'' çocuk hakikatte "ahlâksız" değildir. Suçluları Nazi eğitiminin, harp izdivaçlarının, küstahlığın ve mağlûbiyetin kurbanları olarak kabul etti. "İkinci Dünya Harbi bu çocukları çileden çıkardı" dedi. İlk adımı, 40 suçlu çocuğu toplayıp hapse atacağına, bir ıslahane kurmak oldu. Orada her çocuğa halkın temin ettiği yemek, bir çift ayakkabı ve giyecek verildi. Çocukların konuşma mevzuu artık, sürüm ve harp değil, spor, müzik, dans ve kitap olmuştu. Çocuklar rahata kavuşuyorlardı. Her geçen gün onları biraz daha faydalı konuşmağa sevkediyordu.

Artık Hâkim Harringer'i sadece bu iş meşgul ediyordu. Boş bir Tiyatro binasını içtimaî toplantı merkezi haline getirmeleri için çocuklara yardım etti, profesyonel müzisyenler", çağırdı, mahallî muharrirlere dünyaca meşhur edebî eserler üzerinde konferanslar verdirtti, tiyatro kumpanyalarını komediler temsil etmeleri için getirtti. Harringer ayrıca yardım cemiyetleri dolaşıp yiyecek ve giyecek temin etti.

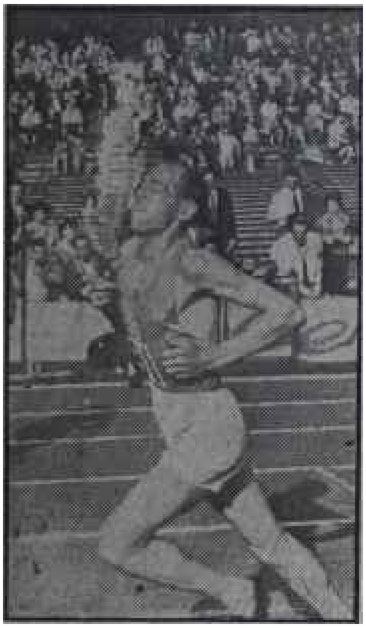
Bir memur şehrin en muktedir dilencisinin Harringer olduğuna şüphe bulunmadığını söylüyordu. Hâkim, mütebessim, "bu çocuklardan her şey elde etmeğe hak kazanmak için onlara ilkönce her şeyi vermeliyiz" diye cevap verdi.

Bugün Freiburg polisler sakin geceler geçiriyorlar. Hâkim Harringer'in çocuklar kampında şimdi sadece ehemmiyetsiz suçtan dolayı nezaret altına alınmış **300** kişi var. Bunlar kendilerine iftiharla "Harringer evlâtları" diyorlar ve belediye tarafından bahşedilen büyük bir binayı toplantı salonu olarak kullanıyorlar.

Bu çocuklar artık başı boş dolaşıp serserilik etmiyor, başlarında gençlik teşkilâtı üyeleri ve üniversite talebeleri bulunan 15 er kişilik gruplar halinde tarihi âbideleri, fabrikaları ve mektepleri ziyaret ediyorlar.

Geceleri de ping - pong maçları, konserler, üniversite kızlariyle dans ile vakit geçiriyorlar.

Bu suretle hayat, bütün şehirliler için daha tatlı, daha güzel bir şekil almıştır.

Emil Zatopek
Çek Lokomotifi

Atletizm

5000 metrede yeni rekor

Çekoslovakyalı Emil Zatopek Pariste, 5.000 metrede 13 dakika 57.2 saniye ile dünyâ rekorunu kırmış ve 1942 senesinde İsveçli Gundar Haegg tarafından 13 dakika 58.2 saniyede tesis edilmiş rekoru İsveçlinin elinden almıştır.

Fransız Hariciye Vekâleti şimdiye kadar 5000, 10.000 metre ve maraton yarışlarında ve 1952 Helsinki Olimpiatlarında bir çok muvaffakyetler kazanan Çek koşucusunun, Paris civarındaki Colombes stadyumunda tertip edilen milletler arası yarışlara katılmasını ve bu koşucuya vize verilmeşini reddetmişti. Fakat Fransız atletizm Federasyonu Zatopek'i memlekete çagırmağa ısrarla devam ediyordu . Hariciye ve Atletizm Federasyonu arasındaki bu meselede nihayet Federasyon galip çıkınca Brükselde vize bekleven Zatopek'e derhal haber verildi. Fakat müsabakalara bir gün kalmıştı. Böylece Zatopek yarışa birkaç saat kala Parise geldi.

Koskoca sahada tek yaprak kımıldamıyor, 5000 den fazla seyirci kızgın güneşin altında ' adeta kavruluyordu. Bu arada yeni dünya rekorunun denemesi kararlaştırıldı.

Mesafe dakikaları şöyleydi: 1000 metre 2 dakika 47.1 saniye, 2000 metre 5 dakika 34,4 saniye. 3000 metre 8 dakika 23.4 saniye, 4000 metre 11 dakika 13.4 saniye.

Zatopek kendine has stili ile kollarını sıkarak, yüzüne türlü acaip ve çirkin şekiller vererek yarışa başladı.

Henüz 20 metre koşan Zatopekin ilk hamlede diğer bütün atletleri arka. da bıraktığı görüldü. 3000 metreye geldiği zaman, hemen kendsi kadar kuvvetli birer atlet olan Yugoslavyalı Travo Stritoff ve Sero Pavolyiç ile arayı 200 metre açtı. Birçok Fransız atletleri de bu iki koşucunun arkasında kalmıştı.

Zatopek arayı açmağa devam ederek, yarışı 250 metre farkla kazandı,

Stritoff 14 dakika 43 saniyede, Pavloviç ondan iki saniye sonra finişe geldiler.

Zatopek yarıştan sonra Fransa ile sulh yapmak istediğini, zira kendisinin iddia edildiği gibi Fransa aleyhinde asla fena bir şey söylemediğini bildirdi ve Colombes'un yeşil çimenleri üzerinde, mütebessim, halkı seyretti. Fransa Hükümetinin Zatopek'i memlekete sokmak istemeyişine sebep onun geçen sene, ilk baharda Fransadan döndüğü zaman kendini karşılayan gazetecilere, «Paris beni sükûtu hayale uğrattı. Paris, kitaplarda okuduğumuz, mecmua ve broşürlerde gördüğümüz Parise hiç benzemiyor.

Dünya kupasından neler bekliyoruz

Tevfik Ünsi

Dünya Kupasında, Türk Futbolunu temsil edecek gençler İsviçre yolculuğuna çıkmak üzeredirler. İlk defa Dünya Kupası Final Turlarında oynuyoruz, Millî Takımımız da, bu gibi maçlar için bize hiç te elverişli gelmeyen şu mevsimde, mümkün olduğu kadar hazırlandı; çalışmaktan ziyade yorgunluğunu üstünden attı, dinç bir halde sahaya çıkabilecek duruma girdi. Bütün arzumuz, Mülî Takımımızın Isviçrede iyi bir futbol göstermesi, iyi bir intiba bırakabilmesidir.

Dünya Futbolunun en iyi on bir takımnın toplandığı bu final turlarında biz ilk decerelerinden birini almak hayaline kapılmış değiliz. Takımımız hakkında bazı çok iyimser yabancı futbol adamları bir dördüncülük gördüklerini açıklamakla beraber, bazıları da bizi Turnuvanın autsayderi gösterdiği halde, biz mütevazi Takımımızla bu iyi temennileri tahakkuk ettireceğimizi değil de, iyi bir futbol numunesi ortaya koyabileceğinizi ancak vaad ediyoruz. Dünya Kupasının kat'i neticelerini tahmine çalışanlardan Güney Amerikalılar, Brezilyalılar ve bizi Yugoslavya, Fransa, Belçika, ve Isviçrenin önünde bir dereceye namzed göstermişlerdi. Bütün bu tahminler, Türk Futbolunun değeri hakkında daha şimdiden yabancıların müspet bir fikre sahip olmakda bulunduklarına işarettir. Biz Eleme Maçlarında İspanyayı ekarte etmekle, bir birbiri sıra iyi dereceler elde etmekle, Avrupa piyasasında kendimizi gösterip empoze etmekle, bir Millî Kadronun bu gibi Final Millî Turnuvalarda gaye edineceği müsbet propagandayı, takdir hislerini peşinen toplamış, Dünya Kupası Maçlarından beklediğimiz ilk mey veleri koparmış bulunuyoruz.

Şimdi diğer 15 Millet hakkında itibâr imtihanının ikinci safhası başlamaktadır. İlk hedef, Final turlarında oynayacak olgunlukta bulunduğumuzu ispat etmektir. Finallere yükselmemizin bir tesadüf eseri olmadığı, Türk Futbolunun, propagandası az olmasına mukabil, Avrupanın etrafında yaygaralar koparılan pek çok takımından üstün bulunduğunu göstermeliyiz. Bütün Futbol meraklılarının gözleri Türk Takımı üzerine, İspanyayı eleyen Türk Takımına dönmüştür. İlk rakibimiz Almanya ile yapacağımız maçın bütün biletleri satılmıştır, yirmi bine yakın bir Alman meraklı grubu da 3 sene evvel yüzbin seyirci önünde Millîlarını görmeye gelmektedir, Berlin mağlûbiyet Almanların yüreğine oturmuştur ve tesadüfe bakın ki, Al. man Millî Takımı ile, bu Berlin maçının tam yıl dönümünde, 17 Haziranda karşılaşmaktayız. Bu defa daha toparlanmış ve gençleşmiş ve sistemini bulmuş bir Alman takımı karşısına çıkmaktayız. Muhtemelen bir beraberlik bile bizi doğrudan doğruya Kar dö Final Maçlarına götürecektir ki, en fena netice, bu takdirde, Dünyâ sekizinciliğidir. Aynı imkânlarımızı tartıya vurmak belki böyle şerefli dereceyi biraz fazla özenilmiş gösterse bile, Futbolda kısa zamanda tahakkuk ettirdiğimiz vâitier, başardığımız işler, futbolumuzda teknik imkânlar bahsinde, daha pek çok meziyetlere de malik olduğumuzu müjdelemektedir. Bunlardan ilk akla geleni manevî kudrettir. Zebun vaziyete düşmemek için, kuvvetli, çok kuvvetli takımlar karşısında öyle şahlanışlarımız mevcuttur ki, biz bu şahlanışla 100 bin yabancı kalbi durdurarak umulmaz zaferler saglayıveririz. Gençliğe, dinamizme ve dürüst oyuna verdiğimiz kıymet de artık bizim teknik noksanımızı telâfi eder durumuna geçmiştir.

Evet, evet, İsviçreye giderken, Dünya Futbolunun devleri arasından fırlayarak baş köşeye geçeceğimizi ummuyoruz amma, bu devlerin bile takdirini kazanacağımızı ümit ediyoruz.

Sofia Kızları
Şimalden gelen Melekler

Paris, tüccar zihniyetli ve politikada küçük hesapları olan bir halka sahip kozmopolit bir şehir demesi idi.

Fakat bu gelişinde bütün bunları inkâr eden Zatopek, kendisi ile görüşen Fransız gazetecilerine bunun bir yanlışlık olduğunu söyleyerek, Geçen defa Fransa dan Praga dönüşümde gazeteciler beni karşıladılar ve bir çok sualler sordular. Lâkin emin olun, Fransa hakkında kafiyen kötü bir söz sarfetmiş değilim. Zaten Fransada bütün gördüğüm, bu koşu sahasından başka bir yer değildir. Hayat şartları ve halkı hakkında hiç bir şey bilmediğim bir şehir için ne söyleyebilirdim ki?..

Futbol

İstanbulsuz Türkiye Birinciliği

Türkiye Futbol Birinciliği yapıldı. Nerede?

Ankarada!

Kiminle? Daha doğrusu kimsiz?

İstanbulsuz ve İzmirsiz! Neticede Adanalılar Türkiye şampiyonu oldular. Allahtan Çukurovanın bu yağız çocukları iştirak ettiler, Ankaralıları yendiler ve maçlara biraz heyecan kattılar.

İstanbulsuz ve İzmirsiz Türkiye Birinciliği! Bu, sadece bizim federasyonun aklına gelebilirdi.

Tecrübe göstermiştir ki, nasıl bir aşın tadı olmazsa, İstanbulun katılmadığı bir spor hareketinin de tadı çıkmamaktadır.

İşte Türkiye Futbol Birinciliği de, tadsız tuzsuz cereyan edip, sona erdi.

İstanbulun Şampiyonaya iştirak etmemesi sebebini inceleyecek olursak, bunu şöyle hülâsa edebiliriz.

1 — İstanbul Bölgesinin,

2 — Futbol Federasyonunun, ihmali.

İstanbul Bölgesi ve Tertip Komitesi Türkiye birinciliğinin Mayıs ayı içerisinde yapılacağını bildiği halde, Amatör lig maçlarının birinci devresini ancak 30 Nisan Tarihinde bitirebilmiştir. Bu tarihten sonraki yirmi gün içerisinde 13 Haftalık lig maçının tamamlanması mümkün olmadığına göre, tabii İstanbul lig birincisi de kafi olarak tesbit edilemiyecekti. İstanbul bölgesinin ve bu işle alâkalıların ihmallerinin bulunduğu aşikârdır.

İkinci sebebe gelince; Futbol Federasyonu lig maçlarını geç başlattığı için hava muhalefeti ve bazı kulüplerin menfaatı dolayısiyle uzun müddet tehire de uğrayan maçların tamamlanması mümkün olmamıştır.

Yıllardanberi aynı hadiselerle karşılaşıldığı halde alakalılar tedbir almayı nedense bir türlü düşünemedikleri veya düşünüpte tatbike koyamadıkları ızdırabı çekilen bir vakıadır.

Maalesef spor işlerimizdeki bu ihmal, Türk Futbolunun en az 25 yıl ileri gitmesine mani olmuştur.

Teşkilatın ihmal ve lâkaydisi yüzünden şampiyonaya katılamıyan kulübün kaybı da cidden büyüktür.

Bir kulübün bir mevsim vermiş olduğu emek neticesinin bu şekilde boşa çıkması ne acıdır.

Bunun için iş başına yeni gelen Federasyonun Türkiye Birinciliğine İstanbul dan 2 Takım iştirak ettirilmesi hususunda bir tasavvurunu işitince memnun olmuş ve mağdur İstanbul kulüplerinin bu mağduriyetinin ortadan kaldırılacağına, dolayısiyle de sevinmiştik. Fakat bu sevincimiz de sabun köpüğü gibi kısa sürdü. Ve Türkiye Futbol Şampiyonası İstanbulsuz yapıldı.

Neye acımalı?

Mağdur olan kulüplere mi, yoksa programsız yapılan işlerden zarar dide olan Türk Futboluna mı?...

Haberler

Yeni futbol federasyonu dünya kupasının gürültüleri bittikten sonra, esas programı üzerinde çalışacaktır. Bu programda geniş teşkilâtlı müstakil federasyonların kurulması hakkında bir teklif ve proje de mevcuttur.

Fenerbahçelilerin basketbolden sonra futbolde de başka kulüplerden transfer etmek istedikleri oyuncuların isimleri söylenmeğe başlamıştır. Bunlar Kasımpaşadan Kayhan, Ulvi ve Ahmet, Beykozdan Leon, Emniyetten Kaleci Sabin, Adaletten Gökçen'dir.

Galatasaray bir santrhaf peşindedir. Bu santrhafın genç millî takımını santrhafı Eskişehirli Ergun olacağı söylenirken, şimdi de Kasımpaşalı Çetinin adından bahsedilmektedir. Galatasaraylılar bu oyuncuyu, baçağındaki sakatlığın tam tedavisi için İtalyaya gönderecekleri söylenmektedir.

Muammer'in evinde
Bir rekorun tes'idi

Tiyatro

Cibali karakolun'da Varan 400:

Tiyatrolarda bir piyes provaya konduğu zaman usuldendir; bütün sanatkârlar mevzu içinde, kendilerine verilmiş olan rolün avanjlarını hesaplar, neticede kendi ölçülerine göre hüküm verirler: «Tutar» veya «Tutmaz» derler.

Muammer Karaca tiyatrosunda Cibali karakolu'nun ilk provası sonunda bütün sanatkârlar sanki sözleşmişler gibi aynı noktada birleştiler: «Tutmaz bu piyesi,»

Yalnız Muammer Karaca son sözünü söylememişti. Her ne kadar eserin «teneke» ligini ilk bakışta anlamışsa da içinde bulunduğu şartlar ve bilhassa zamanın darlığı, ne olursa olsun eldeki eserin «çıkarılması» nı icabettiriyordu.

«— Ufak tefek değişiklerle bunu bir ara piyesi yapabiliriz çocuklar» dedi.

Cibali karakolu, ilk temsilinde büyük bir alâka topladı ve muvaffak oldu. Bu başarı Muammer'den gayri bütün tiyatro mensuplarını hayrette bıraktı. Zira Muammer Cibali Karakolu'nu o güne kadar prova yaptıklarından tamamiyle ayrı bir eser olarak hemen o gece sahnede yeni baştan yazmıştı.

Geçen pazartesi günü Cibali karakolu 365 nci defa oynandı ve Ankaradan sonraki konaklarda devam edilmek üzere muvakkaten sahneden kaldırıldı. 954/55 Tiyatro sezonu başına kadar bu eserin 400 temsili doldurup aşması da muhakkak gibidir.

Benim de derdim var

Muammer Karaca

Ben, bildiğiniz gibi işveren'im. Hem kendime hem de benimle beraber «Muammer Karaca Tiyatrosu» kadrosunu teşkil eden sanatkâr, teknisyen ve idarecilere temin ettiğim iş, tiyatro temsilleridir. Bu suretle geçinir gideriz. Yalnız benim de diğer vatandaşlar gibi ciddiye aldığım bazı derdierim vardır; hatta lâfın biraz iricesi ile, bunlara dava da diyebilirim.

Derdin büyüğü : Şu bizim ne idüğü belirsiz bir manzara arzeden «Tiyatrocu»luğumuzdur.

İrili ufaklı bütün sanat, meslek ve zenaat erbabı organize bir hal almış, bir sendika veya cemiyet etrafında toplanmışlar da biz sahne mensupları hikmeti hûda; birlik vücude getirmemişizdir. Gerçi doğrudur. Komedi Fransez direktörlerinden birisi: «Tiyatromda dedikodu eksik olursa endişeye düşerim» buyurmuş; hakikaten bizim ekmeğimiz alkışlarınızsa, katığımız da dedikodularımızdır. Biz sahne mensupları olarak, halinizden şikâyetçi olmayız. Fakat yarınımız?

Kısacık tiyatro ömrümüz içinde o derece acı hatıraların şahidi olduk ki, ister istemez yarının kâbusu bizi rahatsız ediyor.

Hazım, ve onu takip edenler şimdi Meverâyısemâda aksisedası bile kalmayan alkıştan başka ne bıraktılar çocuklarına?

Neyse; üzücü bahisler üzerinde fazla durmak benim de işime gelmiyor, onun için sadede geçiyorum.

Tiyatrolarımız teşkilâtlanmalıdır. Bunu, bizim kendi başımıza yapmamıza imkân yok. Sadece dedikoduculuğumuzdan değil, geçim derdinden göz açamayışımızdan...

Halbuki Türk tiyatrosunun teşkilâtlanmaya şiddetle ihtiyacı var. Türk temaşa hayatının bu günkü manzarası ve buna nazaran istikbali hakikaten yürekler acısıdır. Bir ay kadar evvel mahallinde tetkik etmek fırsatını bulduğum Yunan tiyatrosu tam mânası ile organize bir müessese haline gelmiştir.

«Samation» adı verilen bir teşekkül kanunun himayesinde, Yunanistanda bütün sanat hareketlerine hakim bulunmaktadır. Bu teşekkül sanatkârlarla işverenler arasındaki münasebetleri tanzim etmekte, vücude getirdiği bir banka sayesinde gerek sanatkârların ve gerekse tiyatro guruplannın ihtiyaçlarını karşılamakta, sahne mensubiyetini değerlendirmekte ve bilhassa hastalık ve ihtiyarlık sigortaları ile meslekdaşlarının huzurunu temin etmektedir. Bu müessese Devlete hiçbir suretle yük olmadıktan başka gayesi ve icraatı ile yardımda da bulunmaktadır. En mühim maddî kaynağı: eğlence yerleri biletleri üzerinden temin ettiği gelir ile tiyatroların menfaate verdikleri temsillerden elde edilen hasılattır.

Komşumuz Yunanistan da kurulmuş ve müsbet neticeleri görülmüş böyle bir örnek de mevcut olduğu halde bizim başıboş tiyotroculuğumuz üzüntümüzü bir kat daha arttırıyor.

Bu iş yapılabilir; yapılabilir ama, Devlet baba'nın koruyucu ve cesaret verici eliyle sırtımızı okşaması gerek.

İkinci derdime gelince; buna haftalik AKİS mecmuasının turizm yazışması da diyebiliriz. Bir defaya mahsus yalnız bir yazışma!

Memlekete turist sadece Karye camimin çinilerini merak ettiği için gelmez. Gene çiçeği burnunda bir intibaım olduğu için Yunanistandan misal vereceğim: İç turizm bir yana fakat hariçten gelen 14 bin turistin vasati 10 bini (çoğu dil bilmediği halde) tiyatroya gitmektedir. Yalnız Atinada 25 tiyatro her akşam perdelerini açmak suretiyle şehrin bu ihtiyacını cevaplandırıyor.

Bize gelince: Yolunu şaşırıp içi-ize düşen seyyahlar bir şey göreceğiz diye çırpınırlarken biz; tarihi Bizans evlerini çimento deposu olarak kullanıyoruz. Her sene binlerce seyyah Londra'da kralın muhafızlarını seyretmeye gidiyor. Biz ise, zengin tarihimizi zamanın keyfine terketmiş, kabil olduğu kadar çabuk harap olmasına bakıyoruz.

Göksu ihya edilemez mi? O canım bürümcüklü sandallar yapılamaz mı, bir kaç çifte kürekci giydirilemez mi?

Anadoluhisarına kur iki saltanat cadırı, turistleri ağırla!

Yedikuleyi ele al, dört Baltacı koy kapısına, içerde 8 Bizans kızı, kenarda Mehter takımı, çağır seyyahları, yak çubuğunu keyfine bak!

Bütün bunların ve daha binbir tarih malının ihya edilmesi, büyük bir himmet isteyen işler değildir. Bunlar yapıldığı takdirde tiyatrolar da arz ve talep kanununa uyarak kendilerine çekidüzen vermeye çalışacaklardır.

Tiyatrolarımızın hem kemiyet, hem de keyfiyet bakımından ele alınması icabediyor. Yani: bir yanda Devlet eli ile tiyatrolar ve tiyatro mensupları kanunların himaye sine alınırken öbür tarafta da sahne elemanının kaliteli bir duruma yükseltilmesine gayret edilmelidir.

İlk provasında bütün sanatkârların «Tutmaz» hükmünde birleşikleri Cibali Karakolu, halen 155 temsil adedi fazlası ile Yakın ve Orta Doğuda «afişte kalma» rekorunu kırmış bulunuyor.

(Son rekor Magapa de magapa isimli bir Yunan müzikal komedisinde idi ve 210 defa temsil edilmiş bulunuyordu.)

Kazandığı muvaffakiyet ve bilhassa sahnede işgal ettiği mevkiin hususiyeti bakımından Cibali Karakolu, tiyatromuz namına üzerinde durulması icabeden bir mevzu haline gelmiştir.

Eserin bu derece tutunmasını Muammer Karaca kendine has fikir ve sebeplerle izah ediyor ve diyor ki: «.Cibali Karakolunun böyle bir muvaffakiyet sağlamasının birden fazla sebebi vardır. Evvelâ: halkımızın icra kuvvetine, zabıtaya karşı hususi bir alâkası vardır. Bu, geçmiş devirlerin, aslında muhterem ve mukaddes bir nevi veraset borcudur. Zabıtayı sopa ve dipçikle sembolize eden eski zihniyetin mirası. Böyle bir haleti nahiyeden yavaş yavaş sıyrılmakta olen halkımızın karşısına hiciv adesesinden geçirilerek çıkarılan polis'in dikkati çekeceği tabi idi. Üstelik icra kuvvetinin sahnemizde hiciv mevzuu olması ilk defa vukubulmaktadır, Çünki onların vaktiyle bir nevi dokunulmazlığı vardı. Sanki polis ve zabıta mensupları insan değilmiş, vatandaş değilmiş ve bu cemiyetten ayrı bir sınıfmış gibi...

Bundan başka, tiyatromuz bale ile orkestrayı bir kenara bıraktıktan sonra hakiki şahsiyetini bulma yolunda oldukça uzun bir mesafe katederek Cibali Karakolu'na gelmiştir. Trup, bu eserin müsait havasında sur'atle inkişaf zemini buldu.

Ayrıca muvaffakiyette, heyetimizin kimsesizliğinin de payı büyüktür. Buna bir nevi gururdan doğan muvaffâkiyet te diyebiliriz. Himayesizlik gururu!»

Muammer'in bu iddialarına tamamen iştirak etmekle beraber, eserin tutunmasını sağlayan esas faktörü biz, tekstin günlük vukuata, siyasî hadiselere göre her gün yeniden tashih görmesinde buluyoruz.

Muammerin büyük bir medenî cesaretle temas ettiği ve keskin müşahede kudreti ile karikatürleştirdiği trüklerdir ki seyirciyi kendisine bağlıyor.

Muammer, Cibali Karakolunun 250 nci temsili gecesi, İstanbuldaki «muhteşem» evinde bir parti vermiş ve şehrin her sahadaki en mümtaz şahsiyetlerini davet etmişti. Zaten temsilden sonra da, sahnede güzel bir merasim yapılmış, bir rekor kıran sanat. kâr hak ettiği tezahüratla alkışlanmıştı.

Bu gece muvaffak her insan gibi bir "tiyatrocu"nun da şan şeref, itibar ve paraya, Türkiyede de lâyik görülmeye hak kazandığını ispat ediyordu.

Muammer, sadece o bakımdan bile, Tiyatro tarihimizde müstesna bir mevki işgal edecek ve daima hürmetle yâdedilecektir — T. D.

Muammer, karısı, oğlu ve annesinin resmi

Karaca'lar lüksü severler

Çini

Müeyyet Dinçol bir sergi açtı

Füreya Kılıç sergisini kapadı. Teşhir ettiği 145 parça eserden 85 tanesi satılmış bulunuyor. Bunun ifade ettiği mâna derindir. Sanatkâr, şahsiyet sahibi olduğu ve benliğimize yaklaştığı nisbette rağbet görüyor demektir.

Füreya Kılıç'ın sergisini, Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü salonunda Müeyyet Dinçol'un açtığı bir sergi takip ediyor. Bursada Yeşil, Muradiye, Orhan ve Ulucami'nin çinilerinin röprodüksiyonları ile bizzat ressamın yirmi alta eserini bir arayan getiren altmış dokuz parçalık bu sergi, İstanbul halkına olduğu gibi sanatla alâkadar çevrelere ve mimarlara yeni ufuklar açmaktadır.

Serginin hüsusiyetine girmeden evvel kısaca Müeyyet Dinçol hakkında malûmat verelim. Kendisi hâlen Bursa Erkek Lisesi ve Kız Öğretmen Okulunda Resim hocalığı yapmaktadır. Bursa çinileri onu tam mânasiyle tahrik etmiştir ve Müeyyet Dinçol, bu şaheserleri yabancılara olduğu kadar hattâ onlardan fazla, asıl sahiplerine, bizlere tanıtmak istemiştir. Fakat bunun için, elinde tek vasıta, biraz alçı ile boyadan ibarettir. Okumuş, beğenip seçtiği parçaların, bazan aynen, ekseriya küçültmek suretiyle birer örneğini çıkartmıştır. Pek tabiî, bu arada "tab'ı şâiranesi" de harekete gelmiş, kendini arabeskin helezonlarına kaptırmış, orijinal örnekler de vermiştir.

Müeyyet Dinçol'un Bursadan bize naklettiği bu çini örnekleri, herşeyden evvel Güzel Sanatlar Akademisi süsleyici sanatlar kısmını alâkadar ediyor. Akademide bulunan bu şubenin şark kısmı ile seramik şubesinin bir İşbirliği yapması lâzımdır, fakat bu yapılmamaktadır. Müeyyet Dinçol, tek başına, bu yolu keşfetmiştir ve mahdut imkânları ile neler yapılabileceğini gösteriyor. Yine Akademinin mimarî şubesi vardır. İç mimariyi ilgilendiren çini, oraya tamamen yabancıdır Böyle şahsî gayretler mahsulü sergiler de olmasa, yavaş yavaş unuttuğumuz sanat ve zevk mahsullerimiz, büsbütün ortadan kalkacaktır. Milli Eğitim Vekâletine de burada en büyük vazife düşüyor. O da şu: Kabiliyetlere ve ehliyet sahiplerine imkânlar vermek. Müeyyet Dinçol bu sergisi ile kendisinin bir çok imkânlara sahip bulunduğunu gösteriyor. Ondan faydalanmak gerektir. Sergide gördüğümüz röprodüksiyonlardan 44, 55, 46, 39, 45, 52, 38, 41, 42, 56, 27, 23 ve 40 numaralı parçalar renk ve kompozisyon bakımlarından bugünün en ileri telâkkilerinden hiç bir fark göstermiyor. Ne diyorum, onlara önderlik ediyorlar, ve iç süsleme mimari eseri olarak derhal kullanılabilecek birer eserdirler.

Füreya Kılıç'ın eserlerinden yarısından fazlasının satılmış olduğunu başlarken söylemiştim. Müeyyet Dinçol'un röprodüksiyonları da, aynı sebepten satılmaktadır. Halkın bu temayülü ve rağbeti, yüksek mimarlarımıza birer işaret değil midir?

OKUYUCULARDAN MEKTUPLAR

Özlediğimizden, ümit ettiğimizden ve hatta edebileceğimizden çok fazlasını başardınız: tebrik eder daha büyük muvaffakiyetler dilerim.

Üç Haftalık genç AKİS, kendini şiddetle aratan bir olgunluğa erişmiştir bile. Yalnız hatırdan çıkarmamak lazımdır ki: AKİS'in okuyucularınız üzerinde bıraktığı ilk müsbet intibada, bu çeşni ve olgunluk için duyduğumuz hasretin payı büyüktür.

AKİS'i daha iyi anlıyacak ve daha iyi kıymetlendirecek okuyucu, muhakkak ki, Mecmua ile beraber yetişecektir. O zamana kadar daha mükemmel bir AKİS'e kavuşmak ümit ve temennisiyle, müşahedelerimizi ve bazı eksiklikleri - zor da olsa üç hafta bekleyerek . sıralıyorum:

1. «Ayna gibi dost» derler, bir tatir vardır. Biz okuyucuların da «AKİS gibi bir mecmua» diyebilmemiz için, AKİS - daha tarafsız diyemiyorum fakat - daha objektif olmalıdır.

2. Bütün yazı eserlerinde aranan mütemadilik kendine benzerlik veya bir kalemden çıkmış olma havası AKİS'te iyi hissediliyor. Hafta boyunca ilgisiz gibi görünen bazı haber ve hadiselerin birbirine bağlanmasını ustaca başarıyorsunuz: «C. H. P.; Teşkilattan gelen sesler; İsmet İnönü meselesi; Gazete savaşı» gibi.

3. Bazı kalem sahiplerinin isimlerini taşıyan yazılar, bu birlik ve beraberlik havası içinde - nasıl söyliyeyim yadırganıyor. Yazı işleri müessesesi, bu kalemlerin - ilmî ve meslekî bütünlüğüne hürmet etmekle beraber yazı ve imlâ tekniğine hâkim ve verdiği adedi bilgilerden sorumlu olmalıdır.

Bozkurt Güvenç . İstanbul

Mecmuanızı zevkle okuyorum. AKİS, tipinde mecmua Türkiyede ilk defa çıktığı için diğer mecmular arasında hususi bir kıymet ifade etmektedir.

İkinci sayınızda «Üniversite imtihanları arifesinde» başlıklı yazıda Ankara ve İstanbul Üniversitelerindeki imtihna şekillerinden bahsedilmektedir. İstanbul Üniversitesinde imtihan şekli yazıda anlatıldığı gibi olmayıp, şöyledir: 1954 yılından itibaren yürürlüğe giren yeni talimatnameye göre ders grubları olmayıp her ders tektir. Talimatnamede yazılı 15 kadar dersten yazılı ve sözlü olarak imtihana girilir. Sözlü de kalanlar yazılıda da kalmis sayılırlar.

Diğer geriye kalan derslerin imtihan tart ya sözlü veya yazılıdır Bir dersten kalan ve geçtiği derslerden ikisinden iyi derece alan talebe bir üst sınıfa devam edebilir. Eleme tabir edilen bir imtihan mevcut olmadığı gibi notlar rakkamla ifade edilmeyip, geçmez, orta, iyi, pekiyi olarak tesbit edilir. Bu hususu tavzihen bildiririm.

Ferruh Poyraz - İstanbul

Türk matbuat sahasında pek mühim bir boşluğu kapıyacağını umarak neşrini beklediğimiz AKİS hakikaten şaheser olmaya lâyık aktüel bir mecmua.. Henüz eldeki iki nüshayı baştan sona kadar okudum, gözden geçirdim. Cidden titiz ellerin, tecrübeli insanlarm, ihtisas sahibi kimselerin mahsûlü.. Böyle mecmuaya sahip olduğumuz için duyduğumuz sevinç sonsuzdur. Bu başarısından ötürü AKİS yazı ailesini kalbten tebrik etmek, AKİS'e uzun ömür dilemekten kendimizi alamıyoruz.

Şahsen şunu kaydettim: AKİS Siyasî Sosyal, Sanat, Spor ve buna mümasil haberleri yorumlayan aktüel bir mecmua.. Zaten aktüel gazete kaydı da bunu icap ettiriyor. Fakat gönül arzulardı ki AKİS yeni kalemlere, genç kalemlere de bir yaprak ayırsın. Genç şair ve ediplerinin kısa yazı ve şiirlerini de AKİS'te görelim arzulardık. Bu cidden mühim bir gedik. Bu da telâfi edildiği takdirde hem AKİS büyük bir kütleyi daha çatısı altına alacak ve hem de noksansız olarak çıkmış olacaktır.

Vehbi Gül — Samsun

*
**

Büyük İsviçreli tarihçi Jacob Burckhardt derki: «.Gerçekten zengin olan bir kavim, ancak başkalarından çok şey almak ve aldıklarını ilerletmek suretile zenginleşir.»

Bu görüşle ele aldığım AKİS bana Amerikalıların Time, Fransızların France - Univers ve İspanyolların Mun do'sunun ufacık, bir tadımlık nümünesi (echantillon) gibi geldi.

Mecmuanız hakkındaki temennilerimi şöylece sıralayacağım.

1) Dünyada olup bitenlere ayrılan kısmın genişletilmesi ve o hafta içinde ceryan etmiş pek mühim dış olaylar varken aktüel kıymeti kalmamis mevzuların hikâyesine yer verilmemesi

2) Bu dış olayların coğrafî bir tasnife tabi tutularak tetkiki.

3) Bazı mevzuların izahı bakımından lüzumlu olan ufak haritalara yer verilmesi.

4) Bir karikatür sayfası ayrılması

5) Bütün bu hususların lâyıkile yerine getirilmesi için fiyata zam suretile de olsa sayfa adedinin arttırılması.

Uzun yayın hayatı temennilerimle.

Yaşar Gürbüz - İstanbul

Time mecmuasını uzun zamandanberi takip ettiğimizden Türkiyede böyle bir mecmuanın çıkmasını arzu ettik durduk.. Şimdi çalışmalarınızlaböyle bir mecmua kazanmış oluyoruz. Ancak,

1 — Mecmuanın bir eksik tarafı; yalnız Avrupa ve Birleşik Devletlerdeki Siyasî, Ekonomik ve Kültürel haberden değil, Dünyanın diğer kısımlarında cereyan eden hadiselerden de bahsetmesi biz okuyucular için istifadeli olacaktır. Zira Türk okuyucusu henüz, Güney Amerika, Asya ve Afrika memleketleri ve ora halkları hakkında kâfi malûmata sahip değildir. Bunu bilhassa rica ederiz.

2 — Diğer mevzulara yer verildiği gibi Din mevzuunda . Time'da varyer verilmesi herhalde yerinde olur.

3 — İki sahifenin Resimli Haberlere tahsisi - Time'da olduğu gibi Mecmuayı daha cazip yapacaktır.

4 — Kapak Resminin altına yazı koymak daha iyi olmaz mı?

Bu münasebetle en samimi hislerimizle selâmlarımızı yollar, başarılar dileriz.

Takipettiğimiz 15 mecmua içinde AKİS' n birinci mevkii işgal ettiğini söyleyebiliriz.

Yukarıda sıralarığımız hususları nazarı itibara alacağınızı ümit ederiz. Bu arzularımız duyduğumuz yakınlığın neticesidir.

Orhan Ünal . İstanbul

**

Bir iş münasebetiyle Ankara'ya geldiğimde dostlarım hemen Forum'la AKİS'i bana tavsiye ettiler. Memlekette, bir çırpıda, birbirinden değerli iki derginin birden yayına başlaması beni sınırsız ölçüde memnun bıraktı. Hatta AKİS'i tıpatıp Time'a benzetenlerden bir nebze ayrılabiliyorum da ben. Time'ın hangi yanı tuttuğu ilk bakışta bellidir. Ama AKİS'in ne yanı tuttuğu pek anlaşılamıyor ki! Herhalde siz de bizler gibi ideal meclisi memleket menfaatlerine daha uygun buluyor, bunu tutuyorsunuz. Bunu da AKİS'in bir diğer müsbet yanı saymaktayım. Halk Partili olduğum halde, Halk Partisi'nin bu türlü ezici bir çoğunlukla meclise gelmesini istemezdim.

Sabahaddin Sabuncu . Hatay

*
**

Mecmuanıza verdiğiniz ismi tensipteki düşünce ve isabetinizi kabul etmekle beraber, ilk sayınızın intişarından ve bilhassa ikinci sayınızı da okuduktan sonra . beklenenlerin pek çoğu olduğu bu sırada - ben de bir isim verdim: BEKLENEN MECMUA.

Milli ve ciddi tefekkürümüzün hakiki bir akisi olmak istidadında gördüğüm mecumanızın, bu intizar devreisnin son merhalesi olmasını temenni ederken naçiz bazı tavsiyelerde bulunmama müsaade ediniz.

Her şeyden evvel siyasî cereyanlar dolayısile olan in'ikâsınızın gayet net ve berrak olması en büyük temenniye şayandır. Ayrıca ayrı ayrı her mevzua tahsis ettiğiniz sayfalarınız arasında başlı basına bir HUKUK - TARİH ve MÜZİK sayfasının bulunması da müfterek gayemize erişmenin müsmir vasıta ve faaliyetlerinden olacaktır.

Nizamettin Erenler - İstanbul

CALTEX!

MOTOR YAĞLARI

... İyi yağlama sayesinde motora iki misli ömür temin eder

... Diğer yağlara nisbetle segmanlarda ve silindir cidarlarındaki aşınmayı yarı yarıya azaltır

... Motoru temiz tutar... korroziyon, çamur ve aşınmaya karşı iki misli koruma temin eder

... İşte bunun için, motordan daha fazla çekiş ve her şişe CALTEX BENZİNİ İLE daha fazla kilometre yaparsınız.

PETROL OFİSİ

MEMLEKETİMİZİN HER KÖŞESİNDEKİ DEPO, ACENTE VE BAYİLERİMİZ HER ZAMAN EMRİNİZDEDİR!

Güzel Sanatlar Matbaası — Ankara